ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಪರಾಶರಮಹರ್ಷಿಪ್ರಣೀತೇ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ

॥ ದ್ವಿತೀಯೋಂಽಶಃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ಶ್ರೀ ರಂಗರಾಮಾನುಜ ಮಹಾದೇಶಿಕನ್

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ವಿಷಯಸೂಚೀ

1	ಪ್ರಥಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**2**
2	ದ್ವಿತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**7**
3	ತೃತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**13**
4	ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**17**
5	ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**27**
6	ಷಷ್ಠೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**30**
7	ಸಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**36**
8	ಅಷ್ಟಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**41**
9	ನವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**54**
10	ದಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**57**
11	ಏಕಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**60**
12	ದ್ವಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**63**
13	ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**69**
14	ಚತುರ್ದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**80**
15	ಪಂಚದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**84**
16	ಷೋಡಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ	**89**

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಪ್ರಥಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಭಗವನ್ಸಮ್ಯಗಾಖ್ಯಾತಂ ಮಮೈತದಖಿಲಂ ತ್ವಯಾ।
ಜಗತಃ ಸರ್ಗಸಂಬಂಧಿ ಯತ್ಪೃಷ್ಟೋಽಸಿ ಗುರೋ ಮಯಾ ॥ **1** ॥ 1

ಯೋಽಯಮಂಶೋ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಸಂಬಂಧೋ ಗದಿತಸ್ತ್ವಯಾ।
ತತ್ರಾಹಂ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಭೂಯೋಽಪಿ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥ **2** ॥ 2

ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನಪಾದೌ ಸುತೌ ಸ್ವಾಯಂಭುವಸ್ಯ ಯೌ।
ತಯೋರುತ್ತಾನಪಾದಸ್ಯ ಧ್ರುವಃ ಪುತ್ರಸ್ತ್ವಯೋದಿತಃ ॥ **3** ॥ 3

ಪ್ರಿಯವ್ರತಸ್ಯ ನೈವೋಕ್ತಾ ಭವತಾ ದ್ವಿಜ ಸಂತತಿಃ।
ತಾಮಹಂ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಪ್ರಸನ್ನೋ ವಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ ॥ **4** ॥ 4

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ಕರ್ದಮಸ್ಯಾತ್ಮಜಾಂ ಕನ್ಯಾಮುಪಯೇಮೇ ಪ್ರಿಯವ್ರತಃ।
ಸಮ್ರಾಟ್ ಕುಕ್ಷಿಶ್ಚ ತತ್ಕನ್ಯೇ ದಶಪುತ್ರಾಸ್ತಥಾಽಪರೇ ॥ **5** ॥ 5

ಮಹಾಪ್ರಜ್ಞಾ ಮಹಾವೀರ್ಯಾ ವಿನೀತಾ ದಯಿತಾ ಪಿತುಃ।
ಪ್ರಿಯವ್ರತಸುತಾಃ ಖ್ಯಾತಾಸ್ತೇಷಾಂ ನಾಮಾನಿ ಮೇ ಶೃಣು ॥ **6** ॥ 6

ಆಗ್ನೀಧ್ರಶ್ಚಾಗ್ನಿಬಾಹುಶ್ಚ ವಪುಷ್ಮಾಂದ್ಯುತಿಮಾಂಸ್ತಥಾ।
ಮೇಧಾ ಮೇಧಾತಿಥಿರ್ಭವ್ಯಃ ಸವನಃ ಪುತ್ರ ಏವ ಚ ॥ **7** ॥ 7

ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮಾಂದಶಮಸ್ತೇಷಾಂ ಸತ್ಯನಾಮಾ ಸುತೋಽಭವತ್।
ಪ್ರಿಯವ್ರತಸ್ಯ ಪುತ್ರಾಸ್ತೇ ಪ್ರಖ್ಯಾತಾ ಬಲವೀರ್ಯತಃ ॥ **8** ॥ 8

ಮೇಧಾಗ್ನಿಬಾಹುಪುತ್ರಾಸ್ತು ತ್ರಯೋ ಯೋಗಪರಾಯಣಾಃ।
ಜಾತಿಸ್ಮರಾ ಮಹಾಭಾಗಾ ನ ರಾಜ್ಯಾಯ ಮನೋ ದಧುಃ ॥ **9** ॥ 9

ನಿರ್ಮಲಾಃ ಸರ್ವಕಾಲಂತು ಸಮಸ್ತಾರ್ಥೇಷು ವೈ ಮುನೇ।
ಚಕ್ರುಃ ಕ್ರಿಯಾಂ ಯಥಾನ್ಯಾಯಮಫಲಾಕಾಂಕ್ಷಿಣೋ ಹಿ ತೇ ॥ **10** ॥ 10

ಪ್ರಿಯವ್ರತೋ ದದೌ ತೇಷಾಂ ಸಪ್ತಾನಾಂ ಮುನಿಸತ್ತಮ।
ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾನಿ ಮೈತ್ರೇಯ ವಿಭಜ್ಯ ಸುಮಹಾತ್ಮನಾಂ ॥ **11** ॥ 11

ಜಂಬೂದ್ವೀಪಂ ಮಹಾಭಾಗ ಸಾಗ್ನೀಧ್ರಾಯ ದದೌ ಪಿತಾ।
ಮೇಧಾತಿಥೇಸ್ತಥಾ ಪ್ರಾದಾತ್ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪಂ ತಥಾಪರಂ ॥ **12** ॥ 12

ಶಾಲ್ಮಲೇ ಚ ವಪುಷ್ಮಂತಂ ನರೇಂದ್ರಮಭಿಷಿಕ್ತವಾನ್।
ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮಂತಂ ಕುಶದ್ವೀಪೇ ರಾಜಾನಂ ಕೃತವಾನ್ಪ್ರಭುಃ ॥ **13** ॥ 13

ದ್ಯುತಿಮಂತಂ ಚ ರಾಜಾನಂ ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪೇ ಸಮಾದಿಶತ್।
ಶಾಕದ್ವೀಪೇಶ್ವರಂ ಚಾಪಿ ಭವ್ಯಂ ಚಕ್ರೇ ಪ್ರಿಯವ್ರತಃ।
ಪುಷ್ಕರಾಧಿಪತಿಂ ಚಕ್ರೇ ಸವನಂ ಚಾಪಿ ಸ ಪ್ರಭುಃ ॥ **14** ॥ 14

ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇಶ್ವರೋ ಯಸ್ತು ಆಗ್ನೀಧ್ರೋ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥ **15** ॥ 15

ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಾ ಬಭೂವುಸ್ತೇ ಪ್ರಜಾಪತಿಸಮಾ ನವ।
ನಾಭಿಃ ಕಿಂಪುರುಷಶ್ಚೈವ ಹರಿವರ್ಷ ಇಲಾವೃತಃ ॥ **16** ॥ 16

ರಮ್ಯೋ ಹಿರಣ್ವಾನ್ಪಷ್ಠಶ್ಚ ಕುರುರ್ಭದ್ರಾಶ್ವ ಏವ ಚ।
ಕೇತುಮಾಲಸ್ತಥೈವಾನ್ಯಃ ಸಾಧುಚೇಷ್ಟೋಽಭವನ್ನೃಪಃ ॥ **17** ॥ 17

ಜಂಬೂದ್ವೀಪವಿಭಾಗಾಂಶ್ಚ ತೇಷಾಂ ವಿಪ್ರ ನಿಶಾಮಯ।
ಪಿತ್ರಾ ದತ್ತಂ ಹಿಮಾಹ್ವಂ ತು ವರ್ಷಂ ನಾಭೇಸ್ತು ದಕ್ಷಿಣಂ ॥ **18** ॥ 18

ಹೇಮಕೂಟಂ ತಥಾ ವರ್ಷಂ ದದೌ ಕಿಂಪುರುಷಾಯ ಸಃ।
ತೃತೀಯಂ ನೈಷಧಂ ವರ್ಷಂ ಹರಿವರ್ಷಾಯ ದತ್ತವಾನ್ ॥ **19** ॥ 19

ಇಲಾವೃತಾಯ ಪ್ರದದೌ ಮೇರುರ್ಯತ್ರ ತು ಮಧ್ಯಮಃ।
ನೀಲಾಚಲಾಶ್ರಿತಂ ವರ್ಷಂ ರಮ್ಯಾಯ ಪ್ರದದೌ ಪಿತಾ ॥ **20** ॥ 20

ಶ್ವೇತಂ ತದುತ್ತರಂ ವರ್ಷಂ ಪಿತ್ರಾ ದತ್ತಂ ಹಿರಣ್ವತೇ ॥ **21** ॥ 21

ಯದುತ್ತರಂ ಶೃಂಗವತೋ ವರ್ಷಂ ತತ್ಕುರವೇ ದದೌ।
ಮೇರೋಃ ಪೂರ್ವೇಣ ಯದ್ವರ್ಷಂ ಭದ್ರಾಶ್ವಾಯ ಪ್ರದತ್ತವಾನ್ ॥ **22** ॥ 22

ಗಂಧಮಾದನವರ್ಷಂ ತು ಕೇತುಮಾಲಾಯ ದತ್ತವಾನ್।
ಇತ್ಯೇತಾನಿ ದದೌ ತೇಭ್ಯಃ ಪುತ್ರೇಭ್ಯಃ ಸ ನರೇಶ್ವರಃ ॥ **23** ॥ 23

ವರ್ಷೇಷ್ವೇತೇಷು ತಾನ್ಪುತ್ರಾನಭಿಷಿಚ್ಯ ಸ ಭೂಮಿಪಃ।
ಶಾಲಗ್ರಾಮಂ ಮಹಾಪುಣ್ಯಂ ಮೈತ್ರೇಯ ತಪಸೇ ಯಯೌ ॥ **24** ॥ 24

ಯಾನಿ ಕಿಂಪುರುಷಾದೀನಿ ವರ್ಷಾಣ್ಯಷ್ಟೌ ಮಹಾಮುನೇ।
ತೇಷಾಂಸ್ವಾಭಾವಿಕೀಸಿದ್ಧಿಃ ಸುಖಪ್ರಾಯಾಹ್ಯಯತ್ನತಃ ॥ **25** ॥ 25

ವಿಪರ್ಯಯೋ ನ ತೇಷ್ವಸ್ತಿ ಜರಾಮೃತ್ಯುಭಯಂ ನ ಚ।
ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ನ ತೇಷ್ವಾಸ್ತಾಂ ನೋತ್ತಮಾಧಮಮಧ್ಯಮಾಃ।
ನ ತೇಷ್ವಸ್ತಿ ಯುಗಾವಸ್ಥಾ ಕ್ಷೇತ್ರೇಷ್ವಷ್ಟಸು ಸರ್ವದಾ ॥ **26** ॥ 26

ಹಿಮಾಹ್ವಯಂ ತು ವೈ ವರ್ಷಂ ನಾಭೇರಾಸೀನ್ಮಹಾತ್ಮನಃ।
ತಸ್ಯರ್ಷಭೋಽಭವತ್ಪುತ್ರೋ ಮೇರುದೇವ್ಯಾಂ ಮಹಾದ್ಯುತಿಃ ॥ **27** ॥ 27

ಋಷಭಾದ್ಭರತೋ ಜಜ್ಞೇ ಜ್ಯೇಷ್ಠಃ ಪುತ್ರಶತಸ್ಯ ಸಃ।
ಕೃತ್ವಾ ರಾಜ್ಯಂ ಸ್ವಧರ್ಮೇಣ ತಥೇಷ್ಟ್ವಾ ವಿವಿಧಾನ್ಮಖಾನ್ ॥ **28** ॥ 28

ಅಭಿಷಿಚ್ಯ ಸುತಂ ವೀರಂ ಭರತಂ ಪೃಥಿವೀಪತಿಃ।
ತಪಸೇ ಸ ಮಹಾಭಾಗಃ ಪುಲಹಸ್ಯಾಶ್ರಮಂ ಯಯೌ ॥ **29** ॥ 29

ವಾನಪ್ರಸ್ಥವಿಧಾನೇನ ತತ್ರಾಪಿ ಕೃತನಿಶ್ಚಯಃ।
ತಪಸ್ತೇಪೇ ಯಥಾನ್ಯಾಯಮಿಯಾಜ ಸ ಮಹೀಪತಿಃ ॥ **30** ॥ 30

ತಪಸಾ ಕರ್ಷಿತೋಽತ್ಯರ್ಥಂ ಕೃಶೋ ಧಮನಿಸಂತತಃ।
ನಗ್ನೋ ವೀಟಾಂ ಮುಖೇ ಕೃತ್ವಾ ವೀರಾಧ್ವಾನಂ ತತೋ ಗತಃ ॥ **31** ॥ 31

ತತಶ್ಚ ಭಾರತಂ ವರ್ಷಮೇತಲ್ಲೋಕೇಷು ಗೀಯತೇ।
ಭರತಾಯ ಯತಃ ಪಿತ್ರಾ ದತ್ತಂ ಪ್ರಾತಿಷ್ಠತಾ ವನಂ ॥ **32** ॥ 32

ಸುಮತಿರ್ಭರತಸ್ಯಾಭೂತ್ಪುತ್ರಃ ಪರಮಧಾರ್ಮಿಕಃ।
ಕೃತ್ವಾ ಸಮ್ಯಗ್ದದೌ ತಸ್ಮೈ ರಾಜ್ಯಮಿಷ್ಟಮಖಃ ಪಿತಾ ॥ **33** ॥ 33

ಪುತ್ರಸಂಕ್ರಾಮಿತಶ್ರೀಸ್ತು ಭರತಃ ಸ ಮಹೀಪತಿಃ।
ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸರತಃ ಪ್ರಾಣಾನ್ ಶಾಲಗ್ರಾಮೇಽತ್ಯಜನ್ಮನೇ ॥ **34** ॥ 34

ಅಜಾಯತ ಚ ವಿಪ್ರೋಽಸೌ ಯೋಗಿನಾಂ ಪ್ರವರೇ ಕುಲೇ।
ಮೈತ್ರೇಯ ತಸ್ಯ ಚರಿತಂ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತೇ ಪುನಃ ॥ **35** ॥ 35

ಸುಮತೇಸ್ತೇಜಸಸ್ತಸ್ಮಾದಿಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನೋ ವ್ಯಜಾಯತ।
ಪರಮೇಷ್ಠೀ ತತಸ್ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರತಿಹಾರಸ್ತದನ್ವಯಃ ॥ **36** ॥ 36

ಪ್ರತಿಹರ್ತೇತಿ ವಿಖ್ಯಾತ ಉತ್ಪನ್ನಸ್ತಸ್ಯ ಚಾತ್ಮಜಃ।
ಭವಸ್ತಸ್ಮಾದಥೋದ್ಗೀಥಃ ಪ್ರಸ್ತಾವಸ್ತತ್ಸುತೋ ವಿಭುಃ ॥ **37** ॥ 37

ಪೃಥುಸ್ತತಸ್ತತೋ ನಕ್ತೋ ನಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಗಯಃ ಸುತಃ।
ನರೋ ಗಯಸ್ಯ ತನಯಸ್ತತ್ಪುತ್ರೋಽಭೂದ್ವಿರಾಟ್ ತತಃ ॥ **38** ॥ 38

ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋ ಮಹಾವೀರ್ಯೋ ಧೀಮಾಂಸ್ತಸ್ಮಾದಜಾಯತ।
ಮಹಾಂತಸ್ತತ್ಸುತಶ್ಚಾಭೂನ್ಮನಸ್ಯುಸ್ತಸ್ಯ ಚಾತ್ಮಜಃ ॥ **39** ॥ 39

ತ್ವಷ್ಟಾ ತ್ವಷ್ಟುಶ್ಚ ವಿರಜೋ ರಜಸ್ತಸ್ಯಾಪ್ಯಭೂತ್ಸುತಃ।
ಶತಜಿದ್ರಜಸಸ್ತಸ್ಯ ಜಜ್ಞೇ ಪುತ್ರಶತಂ ಮುನೇ ॥ **40** ॥ 40

ವಿಷ್ವಗ್ಜ್ಯೋತಿಃ ಪ್ರಧಾನಾಸ್ತೇ ಯೈರಿಮಾ ವರ್ದ್ಧಿತಾಃ ಪ್ರಜಾಃ।
ತೈರಿದಂ ಭಾರತಂ ವರ್ಷಂ ನವಭೇದಮಲಂಕೃತಂ ॥ **41** ॥ 41

ತೇಷಾಂ ವಂಶಪ್ರಸೂತೈಶ್ಚ ಭುಕ್ತೇಯಂ ಭಾರತೀ ಪುರಾ।
ಕೃತತ್ರೇತಾದಿಸರ್ಗೇಣ ಯುಗಾಖ್ಯಾಮೇಕಸಪ್ತತಿಂ ॥ **42** ॥ 42

ಏಷ ಸ್ವಾಯಂಭುವಃ ಸರ್ಗೋ ಯೇನೇದಂ ಪೂರಿತಂ ಜಗತ್।
ವಾರಾಹೇ ತು ಮುನೇ ಕಲ್ಪೇ ಪೂರ್ವಮನ್ವಂತರಾಧಿಪಃ ॥ **43** ॥ 43

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಪ್ರಥಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ದ್ವಿತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಕಥಿತೋ ಭವತಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಸರ್ಗಃ ಸ್ವಾಯಂಭುವಶ್ಚ ಮೇ।
ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮ್ಯಹಂ ತ್ವತ್ತಃ ಸಕಲಂ ಮಂಡಲಂ ಭುವಃ ॥ **1** ॥ 44

ಯಾವಂತಃ ಸಾಗರಾ ದ್ವೀಪಾಸ್ತಥಾ ವರ್ಷಾಣಿ ಪರ್ವತಾಃ।
ವನಾನಿ ಸರಿತಃ ಪುರ್ಯೋ ದೇವಾದೀನಾಂ ತಥಾ ಮುನೇ ॥ **2** ॥ 45

ಯತ್ಪ್ರಮಾಣಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಯದಾಧಾರಂ ಯದಾತ್ಮಕಂ।
ಸಂಸ್ಥಾನಮಸ್ಯ ಚ ಮುನೇ ಯಥಾವದ್ವಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ ॥ **3** ॥ 46

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ಮೈತ್ರೇಯ ಶ್ರೂಯತಾಮೇತತ್ಸಂಕ್ಷೇಪಾದ್ ಗದತೋ ಮಮ।
ನಾಸ್ಯ ವರ್ಷಶತೇನಾಪಿ ವಕ್ತುಂ ಶಕ್ಯೋ ಹಿ ವಿಸ್ತರಃ ॥ **4** ॥ 47

ಜಂಬೂಪ್ಲಕ್ಷಾಹ್ವಯೌ ದ್ವೀಪೌ ಶಾಲ್ಮಲಶ್ಚಾಪರೋ ದ್ವಿಜ।
ಕುಶಃ ಕ್ರೌಂಚಸ್ತಥಾ ಶಾಕಃ ಪುಷ್ಕರಶ್ಚೈವ ಸಪ್ತಮಃ ॥ **5** ॥ 48

ಏತೇ ದ್ವೀಪಾಃ ಸಮುದ್ರೈಸ್ತು ಸಪ್ತ ಸಪ್ತಭಿರಾವೃತಾಃ।
ಲವಣೇಕ್ಷುಸುರಾಸರ್ಪಿರ್ದಧಿದುಗ್ಧಜಲೈಃ ಸಮಂ ॥ **6** ॥ 49

ಜಂಬೂದ್ವೀಪಃ ಸಮಸ್ತಾನಾಮೇತೇಷಾಂ ಮಧ್ಯಸಂಸ್ಥಿತಃ।
ತಸ್ಯಾಪಿ ಮೇರುರ್ಮೈತ್ರೇಯ ಮಧ್ಯೇ ಕನಕಪರ್ವತಃ ॥ **7** ॥ 50

ಚತುರಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರೋ ಯೋಜನೈರಸ್ಯ ಚೋಚ್ಛ್ರಯಃ ॥ **8** ॥ 51

ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಷೋಡಶಾಧಸ್ತಾದ್ದ್ವಾತ್ರಿಂಶನ್ಮೂರ್ಧ್ನಿ ವಿಸ್ತೃತಃ।
ಮೂಲೇ ಷೋಡಶಸಾಹಸ್ರೋ ವಿಸ್ತಾರಸ್ತಸ್ಯ ಸರ್ವಶಃ ॥ **9** ॥ 52

ಭೂಪದ್ಮಸ್ಯಾಸ್ಯ ಶೈಲೋಽಸೌ ಕರ್ಣಿಕಾಕಾರಸಂಸ್ಥಿತಃ ॥ **10** ॥ 53

ಹಿಮವಾನ್ಹೇಮಕೂಟಶ್ಚ ನಿಷಧಶ್ಚಾಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣೇ।
ನೀಲಃ ಶ್ವೇತಶ್ಚ ಶೃಂಗೀ ಚ ಉತ್ತರೇ ವರ್ಷಪರ್ವತಾಃ ॥ **11** ॥ 54

ಲಕ್ಷಪ್ರಮಾಣೌ ದ್ವೌ ಮಧ್ಯೌ ದಶಹೀನಾಸ್ತಥಾಪರೇ।
ಸಹಸ್ರದ್ವಿತಯೋಚ್ಛ್ರಾಯಾಸ್ತಾವದ್ವಿಸ್ತಾರಿಣಶ್ಚ ತೇ ॥ **12** ॥ 55

ಭಾರತಂ ಪ್ರಥಮಂ ವರ್ಷಂ ತತಃ ಕಿಂಪುರುಷಂ ಸ್ಮೃತಂ।
ಹರಿವರ್ಷಂ ತಥೈವಾನ್ಯನ್ಮೇರೋರ್ದಕ್ಷಿಣತೋ ದ್ವಿಜ ॥ **13** ॥ 56

ರಮ್ಯಕಂ ಚೋತ್ತರಂ ವರ್ಷಂ ತಸ್ಯೈವಾನು ಹಿರಣ್ಮಯಂ।
ಉತ್ತರಾಃ ಕುರವಶ್ಚೈವ ಯಥಾ ವೈ ಭಾರತಂ ತಥಾ ॥ **14** ॥ 57

ನವಸಾಹಸ್ರಮೇಕೈಕಮೇತೇಷಾಂ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ।
ಇಲಾವೃತಂ ಚ ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಸೌವರ್ಣೋ ಮೇರುರುಚ್ಛ್ರಿತಃ ॥ **15** ॥ 58

ಮೇರೋಶ್ಚತುರ್ದಿಶಂ ತತ್ತು ನವಸಾಹಸ್ರವಿಸ್ತೃತಂ।
ಇಲಾವೃತಂ ಮಹಾಭಾಗ ಚತ್ವಾರಶ್ಚಾತ್ರ ಪರ್ವತಾಃ ॥ **16** ॥ 59

ವಿಷ್ಕಂಭಾ ರಚಿತಾ ಮೇರೋರ್ಯೋಜನಾಯುತಮುಚ್ಛ್ರಿತಾಃ ॥ **17** ॥ 60

ಪೂರ್ವೇಣ ಮಂದರೋ ನಾಮ ದಕ್ಷಿಣೇ ಗಂಧಮಾದನಃ।
ವಿಪುಲಃ ಪಶ್ಚಿಮೇ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ಸುಪಾರ್ಶ್ವಶ್ಚೋತ್ತರೇ ಸ್ಮೃತಃ ॥ **18** ॥ 61

ಕದಂಬಸ್ತೇಷು ಜಂಬೂಶ್ಚ ಪಿಪ್ಪಲೋ ವಟ ಏವ ಚ।
ಏಕಾದಶಶತಾಯಾಮಾಃ ಪಾದಪಾ ಗಿರಿಕೇತವಃ ॥ **19** ॥ 62

ಜಂಬೂದ್ವೀಪಸ್ಯ ಸಾ ಜಂಬೂರ್ನಾಮಹೇತುರ್ಮಹಾಮುನೇ।
ಮಹಾಗಜಪ್ರಮಾಣಾನಿ ಜಂಬ್ವಾಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಫಲಾನಿ ವೈ।
ಪತಂತಿ ಭೂಭೃತಃ ಪೃಷ್ಠೇ ಶೀರ್ಯಮಾಣಾನಿ ಸರ್ವತಃ ॥ **20** ॥ 63

ರಸೇನ ತೇಷಾಂ ಪ್ರಖ್ಯಾತಾ ತತ್ರ ಜಾಂಬೂನದೀತಿ ವೈ।
ಸರಿತ್ಪ್ರವರ್ತತೇ ಚಾಪಿ ಪೀಯತೇ ತನ್ನಿವಾಸಿಭಿಃ ॥ **21** ॥ 64

ನ ಸ್ವೇದೋ ನ ಚ ದೌರ್ಗಂಧ್ಯಂ ನ ಜರಾ ನೇಂದ್ರಿಯಕ್ಷಯಃ।
ತತ್ಪಾನಾತ್ಸ್ವಚ್ಛಮನಸಾಂ ಜನಾನಾಂ ತತ್ರ ಜಾಯತೇ ॥ **22** ॥ 65

ತೀರಮೃತ್ತದ್ರಸಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸುಖವಾಯುವಿಶೋಷಿತಾ।
ಜಾಂಬೂನದಾಖ್ಯಂ ಭವತಿ ಸುವರ್ಣಂ ಸಿದ್ಧಭೂಷಣಂ ॥ **23** ॥ 66

ಭದ್ರಾಶ್ವಂ ಪೂರ್ವತೋ ಮೇರೋಃ ಕೇತುಮಾಲಂ ಚ ಪಶ್ಚಿಮೇ।
ವರ್ಷೇ ದ್ವೇ ತು ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ತಯೋರ್ಮಧ್ಯಮಿಲಾವೃತಃ ॥ **24** ॥ 67

ವನಂ ಚೈತ್ರರಥಂ ಪೂರ್ವೇ ದಕ್ಷಿಣೇ ಗಂಧಮಾದನಂ।
ವೈಭ್ರಾಜಂ ಪಶ್ಚಿಮೇ ತದ್ವದುತ್ತರೇ ನಂದನಂ ಸ್ಮೃತಂ ॥ **25** ॥ 68

ಅರುಣೋದಂ ಮಹಾಭದ್ರಮಸಿತೋದಂ ಸಮಾನಸಂ।
ಸರಾಂಸ್ಯೇತಾನಿ ಚತ್ವಾರಿ ದೇವಭೋಗ್ಯಾನಿ ಸರ್ವದಾ ॥ **26** ॥ 69

ಶೀತಾಂಭಶ್ಚ ಕುಮುಂದಶ್ಚ ಕುರರೀ ಮಾಲ್ಯವಾಂಸ್ತಥಾ।
ವೈಕಂಕಪ್ರಮುಖಾ ಮೇರೋಃ ಪೂರ್ವತಃ ಕೇಸರಾಚಲಾಃ ॥ **27** ॥ 70

ತ್ರಿಕೂಟಃ ಶಿಶಿರಶ್ಚೈವ ಪತಂಗೋ ರುಚಕಸ್ತಥಾ।
ನಿಷದಾದ್ಯಾ ದಕ್ಷಿಣತಸ್ತಸ್ಯ ಕೇಸರಪರ್ವತಾಃ ॥ **28** ॥ 71

ಶಿಖಿವಾಸಾಃ ಸವೈಡೂರ್ಯಃ ಕಪಿಲೋ ಗಂಧಮಾದನಃ।
ಜಾರುಧಿಪ್ರಮುಖಾಸ್ತದ್ವತ್ಪಶ್ಚಿಮೇ ಕೇಸರಾಚಲಾಃ ॥ **29** ॥ 72

ಮೇರೋರನಂತರಾಂಗೇಷು ಜಠರಾದಿಷ್ವವಸ್ಥಿತಾಃ।
ಶಂಖಕೂಟೋಽಥ ಋಷಭೋ ಹಂಸೋ ನಾಗಸ್ತಥಾಪರಃ।
ಕಾಲಂಜಾದ್ಯಾಶ್ಚ ತಥಾ ಉತ್ತರೇ ಕೇಸರಾಚಲಾಃ ॥ **30** ॥ 73

ಚತುರ್ದಶಸಹಸ್ರಾಣಿ ಯೋಜನಾನಾಂ ಮಹಾಪುರೀ।
ಮೇರೋರುಪರಿ ಮೈತ್ರೇಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪ್ರಥಿತಾ ದಿವಿ ॥ **31** ॥ 74

ತಸ್ಯಾಸ್ಸಮಂತತಶ್ಚಾಷ್ಟೌ ದಿಶಾಸು ವಿದಿಶಾಸು ಚ।
ಇಂದ್ರಾದಿಲೋಕಪಾಲಾನಾಂ ಪ್ರಖ್ಯಾತಾಃ ಪ್ರವರಾಃ ಪುರಃ ॥ **32** ॥ 75

ವಿಷ್ಣುಪಾದವಿನಿಷ್ಕ್ರಾಂತಾ ಪ್ಲಾವಯಿತ್ವೇಂದುಮಂಡಲಂ।
ಸಮಂತಾದ್ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪುರ್ಯಾಂ ಗಂಗಾ ಪತತಿ ವೈ ದಿವಃ ॥ **33** ॥ 76

ಸಾ ತತ್ರ ಪತಿತಾ ದಿಕ್ಷು ಚತುರ್ಧಾ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ।
ಸೀತಾ ಚಾಲಕನಂದಾ ಚ ಚಕ್ಷುರ್ಭದ್ರಾ ಚ ವೈ ಕ್ರಮಾತ್ ॥ **34** ॥ 77

ಪೂರ್ವೇಣ ಶೈಲಾತ್ಸೀತಾ ತು ಶೈಲಂ ಯಾತ್ಯಂತರಿಕ್ಷಗಾ।
ತತಶ್ಚ ಪೂರ್ವವರ್ಷೇಣ ಭದ್ರಾಶ್ವೇನೈತಿ ಸಾರ್ಣವಂ ॥ **35** ॥ 78

ತಥೈವಾಲಕನಂದಾಪಿ ದಕ್ಷಿಣೇನೈತ್ಯ ಭಾರತಂ।
ಪ್ರಯಾತಿ ಸಾಗರಂ ಭೂತ್ವಾ ಸಪ್ತಭೇದಾ ಮಹಾಮುನೇ ॥ **36** ॥ 79

ಚಕ್ಷುಶ್ಚ ಪಶ್ಚಿಮಗಿರೀನತೀತ್ಯ ಸಕಲಾಂಸ್ತತಃ।
ಪಶ್ಚಿಮಂ ಕೇತುಮಾಲಾಖ್ಯಂ ವರ್ಷಂ ಗತ್ವೈತಿ ಸಾಗರಂ ॥ **37** ॥ 80

ಭದ್ರಾ ತಥೋತ್ತರಗಿರೀನುತ್ತರಾಂಶ್ಚ ತಥಾ ಕುರೂನ್।
ಅತೀತ್ಯೋತ್ತರಮಂಭೋಧಿಂ ಸಮಭ್ಯೇತಿ ಮಹಾಮುನೇ ॥ **38** ॥ 81

ಆನೀಲನಿಷಧಾಯಾಮೌ ಮಾಲ್ಯವದ್ಗಂಧಮಾದನೌ।
ತಯೋರ್ಮಧ್ಯಗತೋ ಮೇರುಃ ಕರ್ಣಿಕಾಕಾರಸಂಸ್ಥಿತಃ ॥ **39** ॥ 82

ಭಾರತಾಃ ಕೇತುಮಾಲಾಶ್ಚ ಭದ್ರಾಶ್ವಾಃ ಕುರವಸ್ತಥಾ।
ಪತ್ರಾಣಿ ಲೋಕಪದ್ಮಸ್ಯ ಮರ್ಯಾದಾಶೈಲಬಾಹ್ಯತಃ ॥ **40** ॥ 83

ಜಠರೋ ದೇವಕೂಟಶ್ಚ ಮರ್ಯಾದಾಪರ್ವತಾವುಭೌ।
ತೌ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಾಯಾಮಾವಾನೀಲನಿಷಧಾಯತೌ ॥ **41** ॥ 84

ಗಂಧಮಾದನಕೈಲಾಸೌ ಪೂರ್ವಪಶ್ಚಾಯತಾವುಭೌ।
ಅಶೀತಿಯೋಜನಾಯಾಮಾವರ್ಣವಾಂತರ್ವ್ಯವಸ್ಥಿತೌ ॥ **42** ॥ 85

ನಿಷಧಃ ಪಾರಿಯಾತ್ರಶ್ಚ ಮರ್ಯಾದಾಪರ್ವತಾವುಭೌ।
ಮೇರೋಃ ಪಶ್ಚಿಮದಿಗ್ಭಾಗೇ ಯಥಾ ಪೂರ್ವೇ ತಥಾ ಸ್ಥಿತೌ ॥ **43** ॥ 86

ತ್ರಿಶೃಂಗೋ ಜಾರುಧಿಶ್ಚೈವ ಉತ್ತರೌ ವರ್ಷಪರ್ವತೌ।
ಪೂರ್ವಪಶ್ಚಾಯತಾವೇತಾವರ್ಣವಾಂತರ್ವ್ಯವಸ್ಥಿತೌ ॥ **44** ॥ 87

ಇತ್ಯೇತೇ ಮುನಿವರ್ಯೋಕ್ತಾ ಮರ್ಯಾದಾಪರ್ವತಾಸ್ತವ।
ಜಠರಾದ್ಯಾಃ ಸ್ಥಿತಾ ಮೇರೋಸ್ತೇಷಾಂ ದ್ವೌ ದ್ವೌ ಚತುರ್ದಿಶಂ ॥ **45** ॥ 88

ಮೇರೋಶ್ಚತುರ್ದಿಶಂ ಯೇ ತು ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಕೇಸರಪರ್ವತಾಃ।
ಶೀತಾಂತಾದ್ಯಾ ಮುನೇ ತೇಷಾಮತೀವ ಹಿ ಮನೋರಮಾಃ।
ಶೈಲಾನಾಮಂತರೇ ದ್ರೋಣ್ಯಃ ಸಿದ್ಧಚಾರಣಸೇವಿತಾಃ ॥ **46** ॥ 89

ಸುರಮ್ಯಾಣಿ ತಥಾ ತಾಸು ಕಾನನಾನಿ ಪುರಾಣಿ ಚ।
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಷ್ಣ್ವಗ್ನಿಸೂರ್ಯಾದಿದೇವಾನಾಂ ಮುನಿಸತ್ತಮ।
ತಾಸ್ವಾಯತನವರ್ಯಾಣಿ ಜುಷ್ಟಾನಿ ವರಕಿನ್ನರೈಃ ॥ **47** ॥ 90

ಗಂಧರ್ವಯಕ್ಷರಕ್ಷಾಂಸಿ ತಥಾ ದೈತೇಯದಾನವಾಃ।
ಕ್ರೀಡಂತಿ ತಾಸು ರಮ್ಯಾಸು ಶೈಲದ್ರೋಣೀಷ್ವಹರ್ನಿಶಂ ॥ **48** ॥ 91

ಭೌಮಾ ಹ್ಯೇತೇ ಸ್ಮೃತಾಃ ಸ್ವರ್ಗಾ ಧರ್ಮಿಣಾಮಾಲಯಾ ಮುನೇ।
ನೈತೇಷು ಪಾಪಕರ್ಮಾಣೋ ಯಾಂತಿ ಜನ್ಮಶತೈರಪಿ ॥ **49** ॥ 92

ಭದ್ರಾಶ್ವೇ ಭಗವಾನ್ವಿಷ್ಣುರಾಸ್ತೇ ಹಯಶಿರಾ ದ್ವಿಜ।
ವರಾಹಃ ಕೇತುಮಾಲೇ ತು ಭಾರತೇ ಕೂರ್ಮರೂಪಧೃಕ್ ॥ **50** ॥ 93

ಮತ್ಸ್ಯರೂಪಶ್ಚ ಗೋವಿಂದಃ ಕುರುಷ್ವಾಸ್ತೇ ಜನಾರ್ದನಃ ॥ **51** ॥ 94

ವಿಶ್ವರೂಪೇಣ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವಃ ಸರ್ವತ್ರಗೋ ಹರಿಃ।
ಸರ್ವಸ್ಯಾಧಾರಭೂತೋಽಸೌ ಮೈತ್ರೇಯಾಸ್ತೇಽಖಿಲಾತ್ಮಕಃ ॥ **52** ॥ 95

ಯಾನಿ ಕಿಂಪುರುಷಾದೀನಿ ವರ್ಷಾಣ್ಯಷ್ಟೌ ಮಹಾಮುನೇ।
ನ ತೇಷು ಶೋಕೋ ನಾಯಾಸೋ ನೋದ್ವೇಗಃ ಕ್ಷುದ್ಭಯಾದಿಕಂ ॥ **53** ॥ 96

ಸ್ವಸ್ಥಾಃ ಪ್ರಜಾ ನಿರಾತಂಕಾಸ್ಸರ್ವದುಃಖವಿವರ್ಜಿತಾಃ।
ದಶದ್ವಾದಶವರ್ಷಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸ್ಥಿರಾಯುಷಃ ॥ **54** ॥ 97

ನ ತೇಷು ವರ್ಷತೇ ದೇವೋ ಭೌಮಾನ್ಯಂಭಾಂಸಿ ತೇಷು ವೈ।
ಕೃತತ್ರೇತಾದಿಕಂ ನೈವ ತೇಷು ಸ್ಥಾನೇಷು ಕಲ್ಪನಾ ॥ **55** ॥ 98

ಸರ್ವೇಷ್ವೇತೇಷು ವರ್ಷೇಷು ಸಪ್ತ ಸಪ್ತ ಕುಲಾಚಲಾಃ।
ನದ್ಯಶ್ಚ ಶತಶಸ್ತೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಸೂತಾ ಯಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ॥ **56** ॥ 99

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ದ್ವಿತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ತೃತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ಉತ್ತರಂ ಯತ್ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಹಿಮಾದ್ರೇಶ್ಚೈವ ದಕ್ಷಿಣಂ।
ವರ್ಷಂ ತದ್ಭಾರತಂ ನಾಮ ಭಾರತೀ ಯತ್ರ ಸಂತತಿಃ ॥ **1** ॥ 100

ನವಯೋಜನಸಾಹಸ್ರೋ ವಿಸ್ತಾರೋಽಸ್ಯ ಮಹಾಮುನೇ।
ಕರ್ಮಭೂಮಿರಿಯಂ ಸ್ವರ್ಗಮಪವರ್ಗಂ ಚ ಗಚ್ಛತಾಂ ॥ **2** ॥ 101

ಮಹೇಂದ್ರೋ ಮಲಯಃ ಸಹ್ಯಃ ಶುಕ್ತಿಮಾನೃಕ್ಷಪರ್ವತಃ।
ವಿಂಧ್ಯಶ್ಚ ಪಾರಿಯಾತ್ರಶ್ಚ ಸಪ್ತಾತ್ರ ಕುಲಪರ್ವತಾಃ ॥ **3** ॥ 102

ಅತಃ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಸ್ವರ್ಗೋ ಮುಕ್ತಿಮಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಯಾಂತಿ ವೈ।
ತಿರ್ಯಕ್ತ್ವಂ ನರಕಂ ಚಾಪಿ ಯಾಂತ್ಯತಃ ಪುರುಷಾ ಮುನೇ ॥ **4** ॥ 103

ಇತಃ ಸ್ವರ್ಗಶ್ಚ ಮೋಕ್ಷಶ್ಚ ಮಧ್ಯಂ ಚಾಂತಶ್ಚ ಗಮ್ಯತೇ।
ನ ಖಲ್ವನ್ಯತ್ರ ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ ಕರ್ಮ ಭೂಮೌ ವಿಧೀಯತೇ ॥ **5** ॥ 104

ಭಾರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ವರ್ಷಸ್ಯ ನವಭೇದಾನ್ನಿಶಾಮಯ।
ಇಂದ್ರದ್ವೀಪಃ ಕಸೇರುಶ್ಚ ತಾಮ್ರಪರ್ಣೋ ಗಭಸ್ತಿಮಾನ್ ॥ **6** ॥ 105

ನಾಗದ್ವೀಪಸ್ತಥಾ ಸೌಮ್ಯೋ ಗಂಧರ್ವಸ್ತ್ವಥ ವಾರುಣಃ।
ಅಯಂ ತು ನವಮಸ್ತೇಷಾಂ ದ್ವೀಪಃ ಸಾಗರಸಂವೃತಃ ॥ **7** ॥ 106

ಯೋಜನಾನಾಂ ಸಹಸ್ರಂ ತು ದ್ವೀಪೋಽಯಂ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಾತ್।
ಪೂರ್ವೇ ಕಿರಾತಾ ಯಸ್ಯಾಂತೇ ಪಶ್ಚಿಮೇ ಯವನಾಃ ಸ್ಥಿತಾಃ ॥ **8** ॥ 107

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ವೈಶ್ಯಾ ಮಧ್ಯೇ ಶೂದ್ರಾಶ್ಚ ಭಾಗಶಃ।
ಇಜ್ಯಾಯುಧವಣಿಜ್ಯಾದ್ಯೈರ್ವರ್ತಯಂತೋ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ॥ **9** ॥ 108

ಶತದ್ರೂಚಂದ್ರಭಾಗಾದ್ಯಾ ಹಿಮವತ್ಪಾದನಿರ್ಗತಾಃ।
ವೇದಸ್ಮೃತಿಮುಖಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಪಾರಿಯಾತ್ರೋದ್ಭವಾ ಮುನೇ ॥ **10** ॥ 109

ನರ್ಮದಾ ಸುರಸಾದ್ಯಾಶ್ಚ ನದ್ಯೋ ವಿಂಧ್ಯಾದ್ರಿನಿರ್ಗತಾಃ।
ತಾಪೀಪಯೋಷ್ಣೀನಿರ್ವಿಂಧ್ಯಾಪ್ರಮುಖಾ ಋಕ್ಷಸಂಭವಾಃ ॥ **11** ॥ 110

ಗೋದಾವರೀ ಭೀಮರಥೀ ಕೃಷ್ಣವೇಣ್ಯಾದಿಕಾಸ್ತಥಾ।
ಸಹ್ಯಪಾದೋದ್ಭವಾ ನದ್ಯಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ಪಾಪಭಯಾಪಹಾಃ ॥ **12** ॥ 111

ಕೃತಮಾಲಾ ತಾಮ್ರಪರ್ಣೀಪ್ರಮುಖಾ ಮಲಯೋದ್ಭವಾಃ।
ತ್ರಿಸಾಮಾ ಚಾರ್ಯಕುಲ್ಯಾದ್ಯಾ ಮಹೇಂದ್ರಪ್ರಭವಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥ **13** ॥ 112

ಋಷಿಕುಲ್ಯಾಕುಮಾರಾದ್ಯಾಃ ಶುಕ್ತಿಮತ್ಪಾದಸಂಭವಾಃ।
ಆಸಾಂ ನದ್ಯುಪನದ್ಯಶ್ಚ ಸಂತ್ಯನ್ಯಾಶ್ಚ ಸಹಸ್ರಶಃ ॥ **14** ॥ 113

ತಾಸ್ವಿಮೇ ಕುರುಪಾಂಚಾಲಾ ಮಧ್ಯದೇಶಾದಯೋ ಜನಾಃ।
ಪೂರ್ವದೇಶಾದಿಕಾಶ್ಚೈವ ಕಾಮರೂಪನಿವಾಸಿನಃ ॥ **15** ॥ 114

ಪುಂಡ್ರಾಃ ಕಲಿಂಗಾ ಮಗಧಾ ದಕ್ಷಿಣಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಸರ್ವಶಃ।
ತಥಾಪರಾಂತಾಃ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಾಃ ಶೂರಾಭೀರಾಸ್ತಥಾರ್ಬುದಾಃ ॥ **16** ॥ 115

ಕಾರೂಷಾ ಮಾಲವಾಶ್ಚೈವ ಪಾರಿಯಾತ್ರನಿವಾಸಿನಃ।
ಸೌವೀರಾಃ ಸೈಂಧವಾ ಹೂಣಾಃ ಸಾಲ್ವಾಃಕೋಶಲವಾಸಿನಃ।
ಮಾದ್ರಾರಾಮಾಸ್ತಥಾಂಬಷ್ಠಾಃ ಪಾರಸೀಕಾದಯಸ್ತಥಾ ॥ **17** ॥ 116

ಆಸಾಂ ಪಿಬಂತಿ ಸಲಿಲಂ ವಸಂತಿ ಸಹಿತಾಃ ಸದಾ।
ಸಮೀಪತೋ ಮಹಾಭಾಗ ಹೃಷ್ಟಪುಷ್ಟಜನಾಕುಲಾಃ ॥ **18** ॥ 117

ಚತ್ವಾರಿ ಭಾರತೇ ವರ್ಷೇ ಯುಗಾನ್ಯತ್ರ ಮಹಾಮುನೇ।
ಕೃತಂ ತ್ರೇತಾ ದ್ವಾಪರಂಚ ಕಲಿಶ್ಚಾನ್ಯತ್ರ ನ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ **19** ॥ 118

ತಪಸ್ತಪ್ಯಂತಿ ಮುನಯೋ ಜುಹ್ವತೇ ಚಾತ್ರ ಯಜ್ವಿನಃ।
ದಾನಾನಿ ಚಾತ್ರ ದೀಯಂತೇ ಪರಲೋಕಾರ್ಥಮಾದರಾತ್ ॥ **20** ॥ 119

ಪುರುಷೈರ್ಯಜ್ಞಪುರುಷೋ ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇ ಸದೇಜ್ಯತೇ।
ಯಜ್ಞೈರ್ಯಜ್ಞಮಯೋ ವಿಷ್ಣುರನ್ಯದ್ವೀಪೇಷು ಚಾನ್ಯಥಾ ॥ **21** ॥ 120

ಅತ್ರಾಪಿ ಭಾರತಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇ ಮಹಾಮುನೇ।
ಯತೋ ಹಿ ಕರ್ಮಭೂರೇಷಾ ಹ್ಯತೋಽನ್ಯಾ ಭೋಗಭೂಮಯಃ ॥ **22** ॥ 121

ಅತ್ರ ಜನ್ಮಸಹಸ್ರಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರೈರಪಿ ಸತ್ತಮ।
ಕದಾಚಿಲ್ಲಭತೇ ಜಂತುರ್ಮಾನುಷ್ಯಂ ಪುಣ್ಯಸಂಚಯಾತ್ ॥ **23** ॥ 122

ಗಾಯಂತಿ ದೇವಾಃ ಕಿಲ ಗೀತಕಾನಿ
ಧನ್ಯಾಸ್ತು ತೇ ಭಾರತ ಭೂಮಿಭಾಗೇ।
ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗಾಸ್ಪದಮಾರ್ಗಭೂತೇ
ಭವಂತಿ ಭೂಯಃ ಪುರುಷಾಃ ಸುರತ್ವಾತ್ ॥ **24** ॥ 123

ಕರ್ಮಾಣ್ಯಸಂಕಲ್ಪಿತತತ್ಫಲಾನಿ
ಸಂನ್ಯಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೌ ಪರಮಾತ್ಮಭೂತೇ।
ಅವಾಪ್ಯ ತಾಂ ಕರ್ಮಮಹೀಮನಂತೇ
ತಸ್ಮಿನ್ ಲಯಂ ಯೇ ತ್ವಮಲಾಃ ಪ್ರಯಾಂತಿ ॥ **25** ॥ 124

ಜಾನೀಮ ನೈತತ್ ಕ್ವ ವಯಂ ವಿಲೀನೇ
ಸ್ವರ್ಗಪ್ರದೇ ಕರ್ಮಣಿ ದೇಹಬಂಧಂ।
ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಾಮ ಧನ್ಯಾಃ ಖಲು ತೇ ಮನುಷ್ಯಾ
ಯೇ ಭಾರತೇ ನೇಂದ್ರಿಯವಿಪ್ರಹೀನಾಃ ॥ **26** ॥ 125

ನವವರ್ಷಂ ತು ಮೈತ್ರೇಯ ಜಂಬೂದ್ವೀಪಮಿದಂ ಮಯಾ।
ಲಕ್ಷಯೋಜನವಿಸ್ತಾರಂ ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ಕಥಿತಂ ತವ ॥ **27** ॥ 126

ಜಂಬೂದ್ವೀಪಂ ಸಮಾವೃತ್ಯ ಲಕ್ಷಯೋಜನವಿಸ್ತರಃ।
ಮೈತ್ರೇಯ ವಲಯಾಕಾರಃ ಸ್ಥಿತಃ ಕ್ಷಾರೋದಧಿರ್ಬಹಿಃ ॥ **28** ॥ 127

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ತೃತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ಕ್ಷಾರೋದೇನ ಯಥಾ ದ್ವೀಪೋ ಜಂಬೂಸಂಜ್ಞೋಽಭಿವೇಷ್ಟಿತಃ।
ಸಂವೇಷ್ಟ್ಯ ಕ್ಷಾರಮುದಧಿಂ ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪಸ್ತಥಾ ಸ್ಥಿತಃ ॥ **1** ॥ 128

ಜಂಬೂದ್ವೀಪಸ್ಯ ವಿಸ್ತಾರಃ ಶತಸಾಹಸ್ರಸಮ್ಮಿತಃ।
ಸ ಏವ ದ್ವಿಗುಣೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪ ಉದಾಹೃತಃ ॥ **2** ॥ 129

ಸಪ್ತ ಮೇಧಾತಿಥೇಃ ಪುತ್ರಾಃ ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪೇಶ್ವರಸ್ಯ ವೈ।
ಜ್ಯೇಷ್ಠಃ ಶಾಂತಹಯೋ ನಾಮ ಶಿಶಿರಸ್ತದನಂತರಃ ॥ **3** ॥ 130

ಸುಖೋದಯಸ್ತಥಾನಂದಃ ಶಿವಃ ಕ್ಷೇಮಕ ಏವ ಚ।
ಧ್ರುವಶ್ಚ ಸಪ್ತಮಸ್ತೇಷಾಂ ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪೇಶ್ವರಾ ಹಿ ತೇ ॥ **4** ॥ 131

ಪೂರ್ವಂ ಶಾಂತಹಯಂ ವರ್ಷಂ ಶಿಶಿರಂ ಚ ಸುಖಂ ತಥಾ।
ಆನಂದಂ ಚ ಶಿವಂ ಚೈವ ಕ್ಷೇಮಕಂ ಧ್ರುವಮೇವ ಚ ॥ **5** ॥ 132

ಮರ್ಯಾದಾಕಾರಕಾಸ್ತೇಷಾಂ ತಥಾನ್ಯೇ ವರ್ಷಪರ್ವತಾಃ।
ಸಪ್ತೈವ ತೇಷಾಂ ನಾಮಾನಿ ಶೃಣುಷ್ವ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥ **6** ॥ 133

ಗೋಮೇದಶ್ಚೈವ ಚಂದ್ರಶ್ಚ ನಾರದೋ ದುಂದುಭಿಸ್ತಥಾ।
ಸೋಮಕಃ ಸುಮನಾಶ್ಚೈವ ವೈಭ್ರಾಜಶ್ಚೈವ ಸಪ್ತಮಃ ॥ **7** ॥ 134

ವರ್ಷಾಚಲೇಷು ರಮ್ಯೇಷು ವರ್ಷೇಷ್ವೇತೇಷು ಚಾನಘಾಃ।
ವಸಂತಿ ದೇವಗಂಧರ್ವಸಹಿತಾಃ ಸತತಂ ಪ್ರಜಾಃ ॥ **8** ॥ 135

ತೇಷು ಪುಣ್ಯಾ ಜನಪದಾಶ್ಚಿರಾಚ್ಚ ಮ್ರಿಯತೇ ಜನಃ।
ನಾಧಯೋ ವ್ಯಾಧಯೋ ವಾಪಿ ಸರ್ವಕಾಲಸುಖಂ ಹಿ ತತ್ ॥ **9** ॥ 136

ತೇಷಾಂ ನದ್ಯಸ್ತು ಸಪ್ತೈವ ವರ್ಷಾಣಾಂ ಚ ಸಮುದ್ರಗಾಃ।
ನಾಮತಸ್ತಾಃ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶ್ರುತಾಃ ಪಾಪಂ ಹರಂತಿ ಯಾಃ ॥ **10** ॥ 137

ಅನುತಪ್ತಾ ಶಿಖೀ ಚೈವ ವಿಪಾಶಾ ತ್ರಿದಿವಾಕ್ಲಮಾ।
ಅಮೃತಾ ಸುಕೃತಾ ಚೈವ ಸಪ್ತೈತಾಸ್ತತ್ರ ನಿಮ್ನಗಾಃ ॥ **11** ॥ 138

ಏತೇ ಶೈಲಾಸ್ತಥಾ ನದ್ಯಃ ಪ್ರಧಾನಾಃ ಕಥಿತಾಸ್ತವ।
ಕ್ಷುದ್ರಶೈಲಾಸ್ತಥಾ ನದ್ಯಸ್ತತ್ರ ಸಂತಿ ಸಹಸ್ರಶಃ।
ತಾಃ ಪಿಬಂತಿ ಸದಾ ಹೃಷ್ಟಾ ನದೀರ್ಜನಪದಾಸ್ತು ತೇ ॥ **12** ॥ 139

ಅಪಸರ್ಪಿಣೀ ನ ತೇಷಾಂ ವೈ ನ ಚೈವೋತ್ಸರ್ಪಿಣೀ ದ್ವಿಜ।
ನ ತ್ವೇವಾಸ್ತಿ ಯುಗಾವಸ್ಥಾ ತೇಷು ಸ್ಥಾನೇಷು ಸಪ್ತಸು ॥ **13** ॥ 140

ತ್ರೇತಾಯುಗಸಮಃ ಕಾಲಃ ಸರ್ವದೈವ ಮಹಾಮತೇ।
ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪಾದಿಷು ಬ್ರಹ್ಮಂಛಾಕದ್ವೀಪಾಂತಿಕೇಷು ವೈ ॥ **14** ॥ 141

ಪಂಚ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಜನಾ ಜೀವಂತ್ಯನಾಮಯಾಃ।
ಧರ್ಮಾಃ ಪಂಚ ತಥೈತೇಷು ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿಭಾಗಶಃ ॥ **15** ॥ 142

ವರ್ಣಾಶ್ಚ ತತ್ರ ಚತ್ವಾರಸ್ತಾನ್ನಿಬೋಧ ವದಾಮಿ ತೇ ॥ **16** ॥ 143

ಆರ್ಯಕಾಃ ಕುರರಾಶ್ಚೈವ ವಿದಿಶ್ಯಾ ಭಾವಿನಶ್ಚ ತೇ।
ವಿಪ್ರಕ್ಷತ್ರಿಯವೈಶ್ಯಾಸ್ತೇ ಶೂದ್ರಾಶ್ಚ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥ **17** ॥ 144

ಜಂಬೂವೃಕ್ಷಪ್ರಮಾಣಸ್ತು ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಸುಮಹಾಂಸ್ತರುಃ।
ಪ್ಲಕ್ಷಸ್ತನ್ನಾಮಸಂಜ್ಞೋಽಯಂ ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ॥ **18** ॥ 145

ಇಜ್ಯತೇ ತತ್ರ ಭಗವಾಂಸ್ತೈರ್ವರ್ಣೈರಾರ್ಯಕಾದಿಭಿಃ।
ಸೋಮರೂಪೀ ಜಗತ್ಸ್ರಷ್ಟಾ ಸರ್ವಃ ಸರ್ವೇಶ್ವರೋ ಹರಿಃ ॥ **19** ॥ 146

ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪಪ್ರಮಾಣೇನ ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪಃ ಸಮಾವೃತಃ।
ತಥೈವೇಕ್ಷುರಸೋದೇನ ಪರಿವೇಷಾನುಕಾರಿಣಾ ॥ **20** ॥ 147

ಇತ್ಯೇವಂ ತವ ಮೈತ್ರೇಯ ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪ ಉದಾಹೃತಃ।
ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ಮಯಾ ಭೂಯಃ ಶಾಲ್ಮಲಂ ಮೇ ನಿಶಾಮಯ ॥ **21** ॥ 148

ಶಾಲ್ಮಲಸ್ಯೇಶ್ವರೋ ವೀರೋ ವಪುಷ್ಮಾಂಸ್ತತ್ಸುತಾಂಛೃಣು।
ತೇಷಾಂ ತು ನಾಮಸಂಜ್ಞಾನಿ ಸಪ್ತವರ್ಷಾಣಿ ತಾನಿ ವೈ॥ **22** ॥ 149

ಶ್ವೇತೋಽಥ ಹರಿತಶ್ಚೈವ ಜೀಮೂತೋ ರೋಹಿತಸ್ತಥಾ।
ವೈದ್ಯುತೋ ಮಾನಸಶ್ಚೈವ ಸುಪ್ರಭಶ್ಚ ಮಹಾಮುನೇ ॥ **23** ॥ 150

ಶಾಲ್ಮಲೇನ ಸಮುದ್ರೋಽಸೌ ದ್ವೀಪೇನೇಕ್ಷುರಸೋದಕಃ।
ವಿಸ್ತಾರದ್ವಿಗುಣೇನಾಥ ಸರ್ವತಃ ಸಂವೃತಃ ಸ್ಥಿತಃ ॥ **24** ॥ 151

ತತ್ರಾಪಿ ಪರ್ವತಾಃ ಸಪ್ತ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ರತ್ನಯೋನಯಃ।
ವರ್ಷಾಭಿವ್ಯಂಜಕಾ ಯೇ ತು ತಥಾ ಸಪ್ತ ಚ ನಿಮ್ನಗಾಃ ॥ **25** ॥ 152

ಕುಮುದಶ್ಚೋನ್ನತಶ್ಚೈವ ತೃತೀಯಶ್ಚ ಬಲಾಹಕಃ।
ದ್ರೋಣೋ ಯತ್ರ ಮಹೌಷಧ್ಯಃ ಸ ಚತುರ್ಥೋ ಮಹೀಧರಃ ॥ **26** ॥ 153

ಕಂಕಸ್ತು ಪಂಚಮಃ ಷಷ್ಠೋ ಮಹಿಷಃ ಸಪ್ತಮಸ್ತಥಾ।
ಕಕುದ್ಮಾನ್ಪರ್ವತವರಃ ಸರಿನ್ನಾಮಾನಿ ಮೇ ಶೃಣು ॥ **27** ॥ 154

ಯೋನಿಸ್ತೋಯಾ ವಿತೃಷ್ಣಾ ಚ ಚಂದ್ರಾ ಮುಕ್ತಾ ವಿಮೋಚನೀ।
ನಿವೃತ್ತಿಃ ಸಪ್ತಮೀ ತಾಸಾಂ ಸ್ಮೃತಾಸ್ತಾಃ ಪಾಪಶಾಂತಿದಾಃ ॥ **28** ॥ 155

ಶ್ವೇತಂಚ ಹರಿತಂ ಚೈವ ವೈದ್ಯುತಂ ಮಾನಸಂ ತಥಾ।
ಜೀಮೂತಂ ರೋಹಿತಂ ಚೈವ ಸುಪ್ರಭಂ ಚಾಪಿ ಶೋಭನಂ।
ಸಪ್ತೈತಾನಿ ತು ವರ್ಷಾಣಿ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಯುತಾನಿ ವೈ॥ **29** ॥ 156

ಶಾಲ್ಮಲೇ ಯೇ ತು ವರ್ಣಾಶ್ಚ ವಸಂತ್ಯೇತೇ ಮಹಾಮುನೇ।
ಕಪಿಲಾಶ್ಚಾರುಣಾಃ ಪೀತಾಃ ಕೃಷ್ಣಾಶ್ಚೈವ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ॥ **30** ॥ 157

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ವೈಶ್ಯಾಃ ಶೂದ್ರಾಶ್ಚೈವ ಯಜಂತಿ ತಂ।
ಭಗವಂತಂ ಸಮಸ್ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಮಾತ್ಮಾನಮವ್ಯಯಂ।
ವಾಯುಭೂತಂ ಮಖಶ್ರೇಷ್ಠೈರ್ಯಜ್ವಾನೋ ಯಜ್ಞಸಂಸ್ಥಿತಿಂ ॥ **31** ॥ 158

ದೇವಾನಾಮತ್ರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮತೀವ ಸುಮನೋಹರೇ।
ಶಾಲ್ಮಲಿಃ ಸುಮಹಾನ್ವೃಕ್ಷೋ ನಾಮ್ನಾ ನಿರ್ವೃತಿಕಾರಕಃ ॥ **32** ॥ 159

ಏಷ ದ್ವೀಪಃ ಸಮುದ್ರೇಣ ಸುರೋದೇನ ಸಮಾವೃತಃ।
ವಿಸ್ತಾರಾಚ್ಛಾಲ್ಮಲಸ್ಯೈವ ಸಮೇನ ತು ಸಮಂತತಃ ॥ **33** ॥ 160

ಸುರೋದಕಃ ಪರಿವೃತಃ ಕುಶದ್ವೀಪೇನ ಸರ್ವತಃ।
ಶಾಲ್ಮಲಸ್ಯ ತು ವಿಸ್ತಾರಾದ್ ದ್ವಿಗುಣೇನ ಸಮಂತತಃ ॥ **34** ॥ 161

ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತಃ ಕುಶದ್ವೀಪೇ ಸಪ್ತ ಪುತ್ರಾಂಛೃಣುಷ್ವ ತಾನ್ ॥ **35** ॥ 162

ಉದ್ಭಿದೋ ವೇಣುಮಾಂಶ್ಚೈವ ವೈರಥೋ ಲಂಬನೋ ಧೃತಿಃ।
ಪ್ರಭಾಕರೋಽಥ ಕಪಿಲಸ್ತನ್ನಾಮಾ ವರ್ಷಪದ್ಧತಿಃ ॥ **36** ॥ 163

ತಸ್ಮಿನ್ವಸಂತಿ ಮನುಜಾಃ ಸಹ ದೈತೇಯದಾನವೈಃ।
ತಥೈವ ದೇವಗಂಧರ್ವಯಕ್ಷಕಿಂಪುರುಷಾದಯಃ ॥ **37** ॥ 164

ವರ್ಣಾಸ್ತತ್ರಾಪಿ ಚತ್ವಾರೋ ನಿಜಾನುಷ್ಠಾನತತ್ಪರಾಃ।
ದಮಿನಃ ಶುಷ್ಮಿಣಃ ಸ್ನೇಹಾ ಮಂದೇಹಾಶ್ಚ ಮಹಾಮುನೇ ॥ **38** ॥ 165

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ವೈಶ್ಯಾಃ ಶೂದ್ರಾಶ್ಚಾನುಕ್ರಮೋದಿತಾಃ ॥ **39** ॥ 166

ಯಥೋಕ್ತಕರ್ಮಕರ್ತೃತ್ವಾತ್ಸ್ವಾಧಿಕಾರಕ್ಷಯಾಯ ತೇ।
ತತ್ರೈವ ತಂ ಕುಶದ್ವೀಪೇ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಂ ಜನಾರ್ದನಂ।
ಯಜಂತಃ ಕ್ಷಪಯಂತ್ಯುಗ್ರಮಧಿಕಾರಫಲಪ್ರದಂ ॥ **40** ॥ 167

ವಿದ್ರುಮೋ ಹೇಮಶೈಲಶ್ಚ ದ್ಯುತಿಮಾನ್ ಪುಷ್ಪವಾಂಸ್ತಥಾ।
ಕುಶೇಶಯೋ ಹರಿಶ್ಚೈವ ಸಪ್ತಮೋ ಮಂದರಾಚಲಃ ॥ **41** ॥ 168

ವರ್ಷಾಚಲಾಸ್ತು ಸಪ್ತೈತೇ ತತ್ರ ದ್ವೀಪೇ ಮಹಾಮುನೇ।
ನದ್ಯಶ್ಚ ಸಪ್ತ ತಾಸಾಂ ತು ಶೃಣು ನಾಮಾನ್ಯನುಕ್ರಮಾತ್ ॥ **42** ॥ 169

ಧೂತಪಾಪಾ ಶಿವಾ ಚೈವ ಪವಿತ್ರಾ ಸಮ್ಮತಿಸ್ತಥಾ।
ವಿದ್ಯುದಂಭಾ ಮಹೀ ಚಾನ್ಯಾ ಸರ್ವಪಾಪಹರಾಸ್ತ್ವಮಾಃ ॥ **43** ॥ 170

ಅನ್ಯಾಃ ಸಹಸ್ರಶಸ್ತತ್ರ ಕ್ಷುದ್ರನದ್ಯಸ್ತಥಾಚಲಾಃ।
ಕುಶದ್ವೀಪೇ ಕುಶಸ್ತಂಬಃ ಸಂಜ್ಞಯಾ ತಸ್ಯ ತತ್ಸ್ಮೃತಂ ॥ **44** ॥ 171

ತತ್ಪ್ರಮಾಣೇನ ಸ ದ್ವೀಪೋ ಘೃತೋದೇನ ಸಮಾವೃತಃ।
ಘೃತೋದಶ್ಚ ಸಮುದ್ರೋ ವೈ ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪೇನ ಸಂವೃತಃ ॥ **45** ॥ 172

ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪೋ ಮಹಾಭಾಗ ಶ್ರೂಯತಾಂಚಾಪರೋ ಮಹಾನ್।
ಕುಶದ್ವೀಪಸ್ಯ ವಿಸ್ತಾರಾದ್ ದ್ವಿಗುಣೋ ಯಸ್ಯ ವಿಸ್ತರಃ ॥ **46** ॥ 173

ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪೇ ದ್ಯುತಿಮತಃ ಪುತ್ರಾಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ।
ತನ್ನಾಮಾನಿ ಚ ವರ್ಷಾಣಿ ತೇಷಾಂ ಚಕ್ರೇ ಮಹೀಪತಿಃ ॥ **47** ॥ 174

ಕುಶಲೋ ಮಂದಗಶ್ಚೋಷ್ಣಃ ಪೀವರೋಽಥಾಂಧಕಾರಕಃ।
ಮುನಿಶ್ಚ ದುಂದುಭಿಶ್ಚೈವ ಸಪ್ತೈತೇ ತತ್ಸುತಾ ಮುನೇ ॥ **48** ॥ 175

ತತ್ರಾಪಿ ದೇವಗಂಧರ್ವಸೇವಿತಾಃ ಸುಮನೋಹರಾಃ।
ವರ್ಷಾಚಲಾ ಮಹಾಬುದ್ಧೇ ತೇಷಾಂ ನಾಮಾನಿ ಮೇ ಶೃಣು ॥ **49** ॥ 176

ಕ್ರೌಂಚಶ್ಚ ವಾಮನಶ್ಚೈವ ತೃತೀಯಶ್ಚಾಂಧಕಾರಕಃ।
ಚತುರ್ಥೋ ರತ್ನಶೈಲಶ್ಚ ಸ್ವಾಹಿನೀ ಹಯಸನ್ನಿಭಃ ॥ **50** ॥ 177

ದಿವಾವೃತ್ತಂಚಮಶ್ಚಾತ್ರ ತಥಾನ್ಯಃ ಪುಂಡರೀಕವಾನ್।
ದುಂದುಭಿಶ್ಚ ಮಹಾಶೈಲೋ ದ್ವಿಗುಣಾಸ್ತೇ ಪರಸ್ಪರಂ।
ದ್ವೀಪಾ ದ್ವೀಪೇಷು ಯೇ ಶೈಲಾ ಯಥಾ ದ್ವೀಪೇಷು ತೇ ತಥಾ ॥ **51** ॥ 178

ವರ್ಷೇಷ್ವೇತೇಷು ರಮ್ಯೇಷು ತಥಾ ಶೈಲವರೇಷು ಚ।
ನಿವಸಂತಿ ನಿರಾತಂಕಾಃ ಸಹ ದೇವಗಣೈಃ ಪ್ರಜಾಃ ॥ **52** ॥ 179

ಪುಷ್ಕರಾಃ ಪುಷ್ಕಲಾ ಧನ್ಯಾಸ್ತಿಷ್ಯಾಖ್ಯಾಶ್ಚ ಮಹಾಮುನೇ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ವೈಶ್ಯಾಃ ಶೂದ್ರಾಶ್ಚಾನುಕ್ರಮೋದಿತಾಃ ॥ **53** ॥ 180

ನದೀಮ್ಯೇತ್ರೇಯ ತೇ ತತ್ರ ಯಾಃ ಪಿಬಂತಿ ಶೃಣುಷ್ವ ತಾಃ।
ಸಪ್ತಪ್ರಧಾನಾಃ ಶತಶಸ್ತತ್ರಾನ್ಯಾಃ ಕ್ಷುದ್ರನಿಮ್ನಗಾಃ ॥ **54** ॥ 181

ಗೌರೀ ಕುಮುದ್ವತೀ ಚೈವ ಸಂಧ್ಯಾ ರಾತ್ರಿರ್ಮನೋಜವಾ।
ಕ್ಷಾಂತಿಶ್ಚ ಪುಂಡರೀಕಾ ಚ ಸಪ್ತೈತಾ ವರ್ಷನಿಮ್ನಗಾಃ ॥ **55** ॥ 182

ತತ್ರಾಪಿ ವಿಷ್ಣುರ್ಭಗವಾನ್ಪುಷ್ಕರಾದ್ಯೈರ್ಜನಾರ್ದನಃ।
ಯಾಗ್ಯೈ ರುದ್ರಸ್ವರೂಪಶ್ಚ ಇಜ್ಯತೇ ಯಜ್ಞಸನ್ನಿಧೌ ॥ **56** ॥ 183

ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪಃ ಸಮುದ್ರೇಣ ದಧಿಮಂಡೋದಕೇನ ಚ।
ಆವೃತಃ ಸರ್ವತಃ ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪತುಲ್ಯೇನ ಮಾನತಃ ॥ **57** ॥ 184

ದಧಿಮಂಡೋದಕಶ್ಚಾಪಿ ಶಾಕದ್ವೀಪೇನ ಸಂವೃತಃ।
ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪಸ್ಯ ವಿಸ್ತಾರಾದ್ ದ್ವಿಗುಣೇನ ಮಹಾಮುನೇ ॥ **58** ॥ 185

ಶಾಕದ್ವೀಪೇಶ್ವರಸ್ಯಾಪಿ ಭವ್ಯಸ್ಯ ಸುಮಹಾತ್ಮನಃ।
ಸಪ್ತೈವ ತನಯಾಸ್ತೇಷಾಂ ದದೌ ವರ್ಷಾಣಿ ಸಪ್ತ ಸಃ ॥ **59** ॥ 186

ಜಲದಶ್ಚ ಕುಮಾರಶ್ಚ ಸುಕುಮಾರೋ ಮರೀಚಕಃ।
ಕುಸುಮೋದಶ್ಚ ಮೌದಾಕಿಃ ಸಪ್ತಮಶ್ಚ ಮಹಾದ್ರುಮಃ ॥ **60** ॥ 187

ತತ್ಸಂಜ್ಞಾನ್ಯೇವ ತತ್ರಾಪಿ ಸಪ್ತ ವರ್ಷಾಣ್ಯನುಕ್ರಮಾತ್।
ತತ್ರಾಪಿ ಪರ್ವತಾಃ ಸಪ್ತ ವರ್ಷವಿಚ್ಛೇದಕಾರಿಣಃ ॥ **61** ॥ 188

ಪೂರ್ವಸ್ತತ್ರೋದಯಗಿರಿರ್ಜಲಾಧಾರಸ್ತಥಾಪರಃ।
ತಥಾ ರೈವತಕಃ ಶ್ಯಾಮಸ್ತಥೈವಾಸ್ತಗಿರಿರ್ದ್ವಿಜ।
ಆಂಬಿಕೇಯಸ್ತಥಾ ರಮ್ಯಃ ಕೇಸರೀ ಪರ್ವತೋತ್ತಮಃ ॥ **62** ॥ 189

ಶಾಕಸ್ತತ್ರ ಮಹಾವೃಕ್ಷಃ ಸಿದ್ಧಗಂಧರ್ವಸೇವಿತಃ।
ಯತ್ರತ್ಯವಾತಸಂಸ್ಪರ್ಶಾದಾಹ್ಲಾದೋ ಜಾಯತೇ ಪರಃ ॥ **63** ॥ 190

ತತ್ರ ಪುಣ್ಯಾ ಜನಪದಾಶ್ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಸಮನ್ವಿತಾಃ।
ನದ್ಯಶ್ಚಾತ್ರ ಮಹಾಪುಣ್ಯಾಃ ಸರ್ವಪಾಪಭಯಾಪಹಾಃ ॥ **64** ॥ 191

ಸುಕುಮಾರೀ ಕುಮಾರೀ ಚ ನಲಿನೀ ಧೇನುಕಾ ಚ ಯಾ।
ಇಕ್ಷುಶ್ಚ ವೇಣುಕಾ ಚೈವ ಗಭಸ್ತೀ ಸಪ್ತಮೀ ತಥಾ ॥ **65** ॥ 192

ಅನ್ಯಾಶ್ಚ ಶತಶಸ್ತತ್ರ ಕ್ಷುದ್ರನದ್ಯೋ ಮಹಾಮುನೇ।
ಮಹೀಧರಾಸ್ತಥಾ ಸಂತಿ ಶತಶೋಽಥ ಸಹಸ್ರಶಃ ॥ **66** ॥ 193

ತಾಃ ಪಿಬಂತಿ ಮುದಾ ಯುಕ್ತಾ ಜಲದಾದಿಷು ಯೇ ಸ್ಥಿತಾಃ।
ವರ್ಷೇಷು ತೇ ಜನಪದಾಃ ಸ್ವರ್ಗಾದಭ್ಯೇತ್ಯ ಮೇದಿನೀಂ ॥ **67** ॥ 194

ಧರ್ಮಹಾನಿರ್ನ ತೇಷ್ವಸ್ತಿ ನ ಸಂಘರ್ಷಃ ಪರಸ್ಪರಂ।
ಮರ್ಯಾದಾವ್ಯುತ್ಕ್ರಮೋ ನಾಪಿ ತೇಷು ದೇಶೇಷು ಸಪ್ತಸು ॥ **68** ॥ 195

ಮಗಾಶ್ಚ ಮಾಗಧಾಶ್ಚೈವ ಮಾನಸಾ ಮಂದಗಾಸ್ತಥಾ।
ಮಗಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೂಯಿಷ್ಠಾ ಮಾಗಧಾಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಸ್ತಥಾ।
ವೈಶ್ಯಾಸ್ತು ಮಾನಸಾಸ್ತೇಷಾಂ ಶೂದ್ರಾಸ್ತೇಷಾಂ ತು ಮಂದಗಾಃ ॥ **69** ॥ 196

ಶಾಕದ್ವೀಪೇ ತು ತೈರ್ವಿಷ್ಣುಃ ಸೂರ್ಯರೂಪಧರೋ ಮುನೇ।
ಯಥೋಕ್ತೈರಿಜ್ಯತೇ ಸಮ್ಯಕ್ಕರ್ಮಭಿರ್ನಿಯತಾತ್ಮಭಿಃ ॥ **70** ॥ 197

ಶಾಕದ್ವೀಪಸ್ತು ಮೈತ್ರೇಯ ಕ್ಷೀರೋದೇನ ಸಮಾವೃತಃ।
ಶಾಕದ್ವೀಪಪ್ರಮಾಣೇನ ವಲಯೇನೇವ ವೇಷ್ಟಿತಃ ॥ **71** ॥ 198

ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಃ ಸರ್ವತೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಪುಷ್ಕರಾಖ್ಯೇನ ವೇಷ್ಟಿತಃ।
ದ್ವೀಪೇನ ಶಾಕದ್ವೀಪಾತ್ತು ದ್ವಿಗುಣೇನ ಸಮಂತತಃ ॥ **72** ॥ 199

ಪುಷ್ಕರೇ ಸವನಸ್ಯಾಪಿ ಮಹಾವೀರೋಽಭವತ್ಸುತಃ।
ಧಾತಕಿಶ್ಚ ತಯೋಸ್ತತ್ರ ದ್ವೇ ವರ್ಷೇ ನಾಮಚಿಹ್ನಿತೇ।
ಮಹಾವೀರಂ ತಥೈವಾನ್ಯದ್ಧಾತಕೀಖಂಡಸಂಜ್ಞಿತಂ ॥ **73** ॥ 200

ಏಕಶ್ಚಾತ್ರ ಮಹಾಭಾಗ ಪ್ರಖ್ಯಾತೋ ವರ್ಷಪರ್ವತಃ।
ಮಾನಸೋತ್ತರಸಂಜ್ಞೋ ವೈ ಮಧ್ಯತೋ ವಲಯಾಕೃತಿಃ ॥ **74** ॥ 201

ಯೋಜನಾನಾಂ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಊರ್ಧ್ವಂ ಪಂಚಾಶದುಚ್ಛ್ರಿತಃ।
ತಾವದೇವ ಚ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಃ ಸರ್ವತಃ ಪರಿಮಂಡಲಃ ॥ **75** ॥ 202

ಪುಷ್ಕರದ್ವೀಪವಲಯಂ ಮಧ್ಯೇನ ವಿಭಜನ್ನಿವ।
ಸ್ಥಿತೋಽಸೌ ತೇನ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಜಾತಂ ತದ್ವರ್ಷಕದ್ವಯಂ ॥ **76** ॥ 203

ವಲಯಾಕಾರಮೇಕೈಕಂ ತಯೋರ್ವರ್ಷಂ ತಥಾ ಗಿರಿಃ ॥ **77** ॥ 204

ದಶವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ತತ್ರ ಜೀವಂತಿ ಮಾನವಾಃ।
ನಿರಾಮಯಾ ವಿಶೋಕಾಶ್ಚ ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿವರ್ಜಿತಾಃ ॥ **78** ॥ 205

ಅಧಮೋತ್ತಮೌ ನ ತೇಷ್ವಾಸ್ತಾಂ ನ ವಧ್ಯವಧಕೌ ದ್ವಿಜ।
ನೇರ್ಷ್ಯಾಸೂಯಾ ಭಯಂ ದ್ವೇಷೋ ದೋಷೋ ಲೋಭಾದಿಕೋ ನ ಚ ॥ **79** ॥ 206

ಮಹಾವೀರಂ ಬಹಿರ್ವರ್ಷಂ ಧಾತಕೀಖಂಡಮಂತತಃ।
ಮಾನಸೋತ್ತರಶೈಲಸ್ಯ ದೇವದೈತ್ಯಾದಿಸೇವಿತಂ ॥ **80** ॥ 207

ಸತ್ಯಾನೃತೇ ನ ತತ್ರಾಸ್ತಾಂ ದ್ವೀಪೇ ಪುಷ್ಕರಸಂಜ್ಞಿತೇ।
ನ ತತ್ರ ನದ್ಯಃ ಶೈಲಾ ವಾ ದ್ವೀಪೇ ವರ್ಷದ್ವಯಾನ್ವಿತೇ ॥ **81** ॥ 208

ತುಲ್ಯವೇಷಾಸ್ತು ಮನುಜಾ ದೇವಾಸ್ತತ್ತ್ಯೈಕರೂಪಿಣಃ।
ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರಹೀನಂ ಧರ್ಮಾಚರಣವರ್ಜಿತಂ ॥ **82** ॥ 209

ತ್ರಯೀ ವಾರ್ತಾ ದಂಡನೀತಿಶುಶ್ರೂಷಾರಹಿತಂಚ ಯತ್।
ವರ್ಷದ್ವಯಂ ತು ಮೈತ್ರೇಯ ಭೌಮಃ ಸ್ವರ್ಗೋಽಯಮುತ್ತಮಃ ॥ **83** ॥ 210

ಸರ್ವರ್ತುಸುಖದಃ ಕಾಲೋ ಜರಾರೋಗಾದಿವರ್ಜಿತಃ।
ಧಾತಕೀಖಂಡಸಂಜ್ಞೋಽಥ ಮಹಾವೀರೇ ಚ ವೈ ಮುನೇ ॥ **84** ॥ 211

ನ್ಯಗ್ರೋಧಃ ಪುಷ್ಕರದ್ವೀಪೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸ್ಥಾನಮುತ್ತಮಂ।
ತಸ್ಮಿನ್ನಿವಸತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪೂಜ್ಯಮಾನಃ ಸುರಾಸುರೈಃ ॥ **85** ॥ 212

ಸ್ವಾದೂದಕೇನೋದಧಿನಾ ಪುಷ್ಕರಃ ಪರಿವೇಷ್ಟಿತಃ।
ಸಮೇನ ಪುಷ್ಕರಸ್ಯೈವ ವಿಸ್ತಾರಾನ್ಮಂಡಲಂ ತಥಾ ॥ **86** ॥ 213

ಏವಂ ದ್ವೀಪಾಃ ಸಮುದ್ರೈಶ್ಚ ಸಪ್ತ ಸಪ್ತಭಿರಾವೃತಾಃ।
ದ್ವೀಪಶ್ಚೈವ ಸಮುದ್ರಶ್ಚ ಸಮಾನೌ ದ್ವಿಗುಣೌ ಪರೌ ॥ **87** ॥ 214

ಪಯಾಂಸಿ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಸಮುದ್ರೇಷು ಸಮಾನಿ ವೈ।
ನ್ಯೂನಾತಿರಿಕ್ತತಾ ತೇಷಾಂ ಕದಾಚಿನ್ನೈವ ಜಾಯತೇ ॥ **88** ॥ 215

ಸ್ಥಾಲೀಸ್ಥಮಗ್ನಿಸಂಯೋಗಾದುದ್ರೇಕಿ ಸಲಿಲಂ ಯಥಾ।
ತಥೇಂದುವೃದ್ಧೌ ಸಲಿಲಮಂಭೋಧೌ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥ **89** ॥ 216

ಅನ್ಯೂನಾನತಿರಿಕ್ತಾಶ್ಚ ವರ್ಧಂತ್ಯಾಪೋ ಹಸಂತಿ ಚ।
ಉದಯಾಸ್ತಮನೇಷ್ವಿಂದೋಃ ಪಕ್ಷಯೋಃ ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಯೋಃ ॥ **90** ॥ 217

ದಶೋತ್ತರಾಣಿ ಪಂಚೈವ ಹ್ಯಂಗುಲಾನಾಂ ಶತಾನಿ ವೈ।
ಅಪಾಂ ವೃದ್ಧಿಕ್ಷಯೌ ದೃಷ್ಟೌ ಸಾಮುದ್ರೀಣಾಂ ಮಹಾಮುನೇ ॥ **91** ॥ 218

ಭೋಜನಂ ಪುಷ್ಕರದ್ವೀಪೇ ತತ್ರ ಸ್ವಯಮುಪಸ್ಥಿತಂ।
ಷಡ್ರಸಂ ಭುಂಜತೇ ವಿಪ್ರ ಪ್ರಜಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಸದೈವ ಹಿ ॥ **92** ॥ 219

ಸ್ವಾದೂದಕಸ್ಯ ಪರಿತೋ ದೃಶ್ಯತೇಽಲೋಕಸಂಸ್ಥಿತಿಃ।
ದ್ವಿಗುಣಾ ಕಾಂಚನೀ ಭೂಮಿಃ ಸರ್ವಜಂತುವಿವರ್ಜಿತಾ ॥ **93** ॥ 220

ಲೋಕಾಲೋಕಸ್ತತಶ್ಶೈಲೋ ಯೋಜನಾಯುತವಿಸ್ತೃತಃ।
ಉಚ್ಛ್ರಾಯೇಣಾಪಿ ತಾವಂತಿ ಸಹಸ್ರಾಣ್ಯಚಲೋ ಹಿ ಸಃ ॥ **94** ॥ 221

ತತಸ್ತಮಃ ಸಮಾವೃತ್ಯ ತಂ ಶೈಲಂ ಸರ್ವತಃ ಸ್ಥಿತಂ।
ತಮಶ್ಚಾಂಡಕಟಾಹೇನ ಸಮಂತಾತ್ಪರಿವೇಷ್ಟಿತಂ ॥ **95** ॥ 222

ಪಂಚಾಶತ್ಕೋಟಿವಿಸ್ತಾರಾ ಸೇಯಮುರ್ವೀ ಮಹಾಮುನೇ।
ಸಹೈವಾಂಡಕಟಾಹೇನ ಸದ್ವೀಪಾಬ್ಧಿಮಹೀಧರಾ ॥ **96** ॥ 223

ಸೇಯಂ ಧಾತ್ರೀ ವಿಧಾತ್ರೀ ಚ ಸರ್ವಭೂತಗುಣಾಧಿಕಾ।
ಆಧಾರಭೂತಾ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮೈತ್ರೇಯ ಜಗತಾಮಿತಿ ॥ **97** ॥ 224

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ವಿಸ್ತಾರ ಏಷ ಕಥಿತಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಭವತೋ ಮಯಾ।
ಸಪ್ತತಿಸ್ತು ಸಹಸ್ರಾಣಿ ದ್ವಿಜೋಚ್ಛ್ರಾಯೋಽಪಿ ಕಥ್ಯತೇ ॥ **1** ॥ 225

ದಶಸಾಹಸ್ರಮೇಕೈಕಂ ಪಾತಾಲಂ ಮುನಿಸತ್ತಮ।
ಅತಲಂ ವಿತಲಂ ಚೈವ ನಿತಲಂ ಚ ಗಭಸ್ತಿಮತ್।
ಮಹಾಖ್ಯಂ ಸುತಲಂ ಚಾಗ್ರ್ಯಂ ಪಾತಾಲಂ ಚಾಪಿ ಸಪ್ತಮಂ ॥ **2** ॥ 226

ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಾರುಣಾಃ ಪೀತಾಃ ಶರ್ಕರಾಃ ಶೈಲಕಾಂಚನಾಃ।
ಭೂಮಯೋ ಯತ್ರ ಮೈತ್ರೇಯ ವರಪ್ರಾಸಾದಮಂಡಿತಾಃ ॥ **3** ॥ 227

ತೇಷು ದಾನವದೈತೇಯಾ ಯಕ್ಷಾಶ್ಚ ಶತಶಸ್ತಥಾ।
ನಿವಸಂತಿ ಮಹಾನಾಗಜಾತಯಶ್ಚ ಮಹಾಮುನೇ ॥ **4** ॥ 228

ಸ್ವಲ್ರ್ಲೋಕಾದಪಿ ರಮ್ಯಾಣಿ ಪಾತಾಲಾನೀತಿ ನಾರದಃ।
ಪ್ರಾಹ ಸ್ವರ್ಗಸದಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಪಾತಾಲಾಭ್ಯಾಗತೋ ದಿವಿ ॥ **5** ॥ 229

ಆಹ್ಲಾದಕಾರಿಣಃ ಶುಭ್ರಾ ಮಣಯೋ ಯತ್ರ ಸುಪ್ರಭಾಃ।
ನಾಗಾಭರಣಭೂಷಾಸು ಪಾತಾಲಂ ಕೇನ ತತ್ಸಮಂ ॥ **6** ॥ 230

ದೈತ್ಯದಾನವಕನ್ಯಾಭಿರಿತಶ್ಚೇತಶ್ಚ ಶೋಭಿತೇ।
ಪಾತಾಲೇ ಕಸ್ಯ ನ ಪ್ರೀತಿರ್ವಿಮುಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಜಾಯತೇ ॥ **7** ॥ 231

ದಿವಾರ್ಕರಶ್ಮಯೋ ಯತ್ರ ಪ್ರಭಾಂ ತನ್ವಂತಿ ನಾತಪಂ।
ಶಶಿರಶ್ಮಿರ್ನ ಶೀತಾಯ ನಿಶಿ ದ್ಯೋತಾಯ ಕೇವಲಂ ॥ **8** ॥ 232

ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಮಹಾಪಾನಮುದಿತೈರಪಿ ಭೋಗಿಭಿಃ।
ಯತ್ರ ನ ಜ್ಞಾಯತೇ ಕಾಲೋ ಗತೋಽಪಿ ದನುಜಾದಿಭಿಃ ॥ **9** ॥ 233

ವನಾನಿ ನದ್ಯೋ ರಮ್ಯಾಣಿ ಸರಾಂಸಿ ಕಮಲಾಕರಾಃ।
ಪುಂಸ್ಕೋಕಿಲಾಭಿಲಾಪಾಶ್ಚ ಮನೋಜ್ಞಾನ್ಯಂಬರಾಣಿ ಚ ॥ **10** ॥ 234

ಭೂಷಣಾನ್ಯತಿಶುಭ್ರಾಣಿ ಗಂಧಾಢ್ಯಂ ಚಾನುಲೇಪನಂ।
ವೀಣಾವೇಣುಮೃದಂಗಾನಾಂ ಸ್ವನಾಸ್ತೂರ್ಯಾಣಿ ಚ ದ್ವಿಜ ॥ **11** ॥ 235

ಏತಾನ್ಯನ್ಯಾನಿ ಚೋದಾರಭಾಗ್ಯಭೋಗ್ಯಾನಿ ದಾನವೈಃ।
ದೈತ್ಯೋರಗೈಶ್ಚ ಭುಜ್ಯಂತೇ ಪಾತಾಲಾಂತರಗೋಚರೈಃ ॥ **12** ॥ 236

ಪಾತಾಲಾನಾಮಧಶ್ಚಾಸ್ತೇ ವಿಷ್ಣೋರ್ಯಾ ತಾಮಸೀ ತನುಃ।
ಶೇಷಾಖ್ಯಾ ಯದ್ಗುಣಾನ್ವಕ್ತುಂ ನ ಶಕ್ತಾ ದೈತ್ಯದಾನವಾಃ ॥ **13** ॥ 237

ಯೋಽನಂತಃ ಪಠ್ಯತೇ ಸಿದ್ಧೈರ್ದೇವೋ ದೇವರ್ಷಿಪೂಜಿತಃ।
ಸ ಸಹಸ್ರಶಿರಾ ವ್ಯಕ್ತಸ್ವಸ್ತಿಕಾಮಲಭೂಷಣಃ ॥ **14** ॥ 238

ಫಣಾಮಣಿಸಹಸ್ರೇಣ ಯಃ ಸ ವಿದ್ಯೋತಯಂದಿಶಃ।
ಸರ್ವಾನ್ಕರೋತಿ ನಿರ್ವೀರ್ಯಾನ್ ಹಿತಾಯ ಜಗತೋಽಸುರಾನ್ ॥ **15** ॥ 239

ಮದಾಘೂರ್ಣಿತನೇತ್ರೋಽಸೌ ಯಃ ಸದೈವೈಕಕುಂಡಲಃ।
ಕಿರೀಟೀ ಸ್ರಗ್ಧರೋ ಭಾತಿ ಸಾಗ್ನಿಃ ಶ್ವೇತ ಇವಾಚಲಃ ॥ **16** ॥ 240

ನೀಲವಾಸಾ ಮದೋತ್ಸಿಕ್ತಃ ಶ್ವೇತಹಾರೋಪಶೋಭಿತಃ।
ಸಾಭ್ರಗಂಗಾಪ್ರವಾಹೋಽಸೌ ಕೈಲಾಸಾದ್ರಿರಿವಾಪರಃ ॥ **17** ॥ 241

ಲಾಂಗಲಾಸಕ್ತಹಸ್ತಾಗ್ರೋ ಬಿಭ್ರನ್ಮುಸಲಮುತ್ತಮಂ।
ಉಪಾಸ್ಯತೇ ಸ್ವಯಂ ಕಾಂತ್ಯಾ ಯೋ ವಾರುಣ್ಯಾ ಚ ಮೂರ್ತ್ತಯಾ ॥ **18** ॥ 242

ಕಲ್ಪಾಂತೇ ಯಸ್ಯ ವಕ್ತ್ರೇಭ್ಯೋ ವಿಷಾನಲಶಿಖೋಜ್ಜ್ವಲಃ।
ಸಂಕರ್ಷಣಾತ್ಮಕೋ ರುದ್ರೋ ನಿಷ್ಕ್ರಮ್ಯಾತ್ತಿ ಜಗತ್ತ್ರಯಂ ॥ **19** ॥ 243

ಸ ಬಿಭ್ರಚ್ಛೇಖರೀಭೂತಮಶೇಷಂ ಕ್ಷಿತಿಮಂಡಲಂ।
ಆಸ್ತೇ ಪಾತಾಲಮೂಲಸ್ಥಃ ಶೇಷೋಽಶೇಷಸುರಾರ್ಚಿತಃ ॥ **20** ॥ 244

ತಸ್ಯ ವೀರ್ಯಂ ಪ್ರಭಾವಶ್ಚ ಸ್ವರೂಪಂ ರೂಪಮೇವ ಚ।
ನ ಹಿ ವರ್ಣಯಿತುಂ ಶಕ್ಯಂ ಜ್ಞಾತುಂ ಚ ತ್ರಿದಶೈರಪಿ ॥ **21** ॥ 245

ಯಸ್ಯೈಷಾ ಸಕಲಾ ಪೃಥ್ವೀ ಫಣಾಮಣಿಶಿಖಾರುಣಾ।
ಆಸ್ತೇ ಕುಸುಮಮಾಲೇವ ಕಸ್ತದ್ವೀರ್ಯಂ ವದಿಷ್ಯತಿ ॥ **22** ॥ 246

ಯದಾ ವಿಜೃಂಭತೇಽನಂತೋ ಮದಾಘೂರ್ಣಿತಲೋಚನಃ।
ತದಾ ಚಲತಿ ಭೂರೇಷಾ ಸಾಬ್ಧಿತೋಯಾ ಸಕಾನನಾ ॥ **23** ॥ 247

ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರಸಃ ಸಿದ್ಧಾಃ ಕಿನ್ನರೋರಗಚಾರಣಾಃ।
ನಾಂತಂ ಗುಣಾನಾಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ತೇನಾನಂತೋಽಯಮವ್ಯಯಃ ॥ **24** ॥ 248

ಯಸ್ಯ ನಾಗವಧೂಹಸ್ತೈರ್ಲೇಪಿತಂ ಹರಿಚಂದನಂ।
ಮುಹುಃ ಶ್ವಾಸಾನಿಲಾಪಾಸ್ತಂ ಯಾತಿ ದಿಕ್ಷೂದವಾಸತಾಂ ॥ **25** ॥ 249

ಯಮಾರಾಧ್ಯ ಪುರಾಣರ್ಷಿರ್ಗರ್ಗೋ ಜ್ಯೋತೀಂಷಿ ತತ್ತ್ವತಃ।
ಜ್ಞಾತವಾನ್ಸಕಲಂ ಚೈವ ನಿಮಿತ್ತಪಠಿತಂ ಫಲಂ ॥ **26** ॥ 250

ತೇನೇಯಂ ನಾಗವರ್ಯೇಣ ಶಿರಸಾ ವಿಧೃತಾ ಮಹೀ।
ಬಿಭರ್ತಿ ಮಾಲಾಂ ಲೋಕಾನಾಂ ಸದೇವಾಸುರಮಾನುಷಾಂ ॥ **27** ॥ 251

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಷಷ್ಠೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ತತಶ್ಚ ನರಕಾ ವಿಪ್ರ ಭುವೋಽಧಃ ಸಲಿಲಸ್ಯ ಚ।
ಪಾಪಿನೋ ಯೇಷು ಪಾತ್ಯಂತೇ ತಾಂಶ್ಛೃಣುಷ್ವ ಮಹಾಮುನೇ ॥ **1** ॥ 252

ರೌರವಃ ಸೂಕರೋ ರೋಧಸ್ತಾಲೋ ವಿಶಸನಸ್ತಥಾ।
ಮಹಾಜ್ವಾಲಸ್ತಪ್ತಕುಂಭೋ ಲವಣೋಽಥ ವಿಲೋಹಿತಃ ॥ **2** ॥ 253

ರುಧಿರಾಂಭೋ ವೈತರಣಿಃ ಕೃಮೀಶಃ ಕೃಮಿಭೋಜನಃ।
ಅಸಿಪತ್ರವನಂ ಕೃಷ್ಣೋ ಲಾಲಾಭಕ್ಷಶ್ಚ ದಾರುಣಃ ॥ **3** ॥ 254

ತಥಾ ಪೂಯವಹಃ ಪಾಪೋ ವಹ್ನಿಜ್ವಾಲೋ ಹ್ಯಧಃ ಶಿರಾಃ।
ಸಂದಂಶಃ ಕಾಲಸೂತ್ರಶ್ಚ ತಮಶ್ಚಾವೀಚಿರೇವ ಚ ॥ **4** ॥ 255

ಶ್ವಭೋಜನೋಽಥಾಪ್ರತಿಷ್ಠಶ್ಚಾಪ್ರಚಿಶ್ಚ ತಥಾ ಪರಃ।
ಇತ್ಯೇವಮಾದಯಶ್ಚಾನ್ಯೇ ನರಕಾ ಭೃಶದಾರುಣಾಃ ॥ **5** ॥ 256

ಯಮಸ್ಯ ವಿಷಯೇ ಘೋರಾಃ ಶಸ್ತ್ರಾಗ್ನಿಭಯದಾಯಿನಃ।
ಪತಂತಿ ಯೇಷು ಪುರುಷಾಃ ಪಾಪಕರ್ಮರತಾಸ್ತು ಯೇ ॥ **6** ॥ 257

ಕೂಟಸಾಕ್ಷೀ ತಥಾಽಸಮ್ಯಕ್ಪಕ್ಷಪಾತೇನ ಯೋ ವದೇತ್।
ಯಶ್ಚಾನ್ಯದನೃತಂ ವಕ್ತಿ ಸ ನರೋ ಯಾತಿ ರೌರವಂ ॥ **7** ॥ 258

ಭ್ರೂಣಹಾ ಪುರಹಂತಾ ಚ ಗೋಘ್ನಶ್ಚ ಮುನಿಸತ್ತಮ।
ಯಾಂತಿ ತೇ ನರಕಂ ರೋಧಂ ಯಶ್ಚೋಚ್ಛ್ವಾಸನಿರೋಧಕಃ ॥ **8** ॥ 259

ಸುರಾಪೋ ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಹರ್ತಾ ಸುವರ್ಣಸ್ಯ ಚ ಸೂಕರೇ।
ಪ್ರಯಾಂತಿ ನರಕೇ ಯಶ್ಚ ತೈಃ ಸಂಸರ್ಗಮುಪೈತಿ ವೈ॥ **9**॥ 260

ರಾಜನ್ಯವೈಶ್ಯಹಾ ತಾಲೇ ತಥೈವ ಗುರುತಲ್ಪಗಃ।
ತಪ್ತಕುಂಡೇ ಸ್ವಸೃಗಾಮೀ ಹಂತಿ ರಾಜಭಟಾಂಶ್ಚ ಯಃ॥ **10**॥ 261

ಸಾಧ್ವೀವಿಕ್ರಯಕೃದ್ಬಂಧಪಾಲಃ ಕೇಸರಿವಿಕ್ರಯೀ।
ತಪ್ತಲೋಹೇ ಪತಂತ್ಯೇತೇ ಯಶ್ಚ ಭಕ್ತಂ ಪರಿತ್ಯಜೇತ್॥ **11**॥ 262

ಸ್ನುಷಾಂ ಸುತಾಂ ಚಾಪಿ ಗತ್ವಾ ಮಹಾಜ್ವಾಲೇ ನಿಪಾತ್ಯತೇ।
ಅವಮಂತಾ ಗುರೂಣಾಂ ಯೋ ಯಶ್ಚಾಕ್ರೋಷ್ಟಾ ನರಾಧಮಃ॥ **12**॥ 263

ವೇದದೂಷಯಿತಾ ಯಶ್ಚ ವೇದವಿಕ್ರಯಿಕಶ್ಚ ಯಃ।
ಅಗಮ್ಯಗಾಮೀ ಯಶ್ಚ ಸ್ಯಾತ್ತೇ ಯಾಂತಿ ಲವಣಂ ದ್ವಿಜ॥ **13**॥ 264

ಚೋರೋ ವಿಲೋಹೇ ಪತತಿ ಮರ್ಯಾದಾದೂಷಕಸ್ತಥಾ॥ **14**॥ 265

ದೇವದ್ವಿಜಪಿತೃದ್ವೇಷ್ಟಾ ರತ್ನದೂಷಯಿತಾ ಚ ಯಃ।
ಸ ಯಾತಿ ಕೃಮಿಭಕ್ಷೇ ವೈ ಕೃಮೀಶೇ ಚ ದುರಿಷ್ಟಕೃತ್॥ **15**॥ 266

ಪಿತೃದೇವಾತಿಥೀಂಸ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಪರ್ಯಶ್ನಾತಿ ನರಾಧಮಃ।
ಲಾಲಾಭಕ್ಷೇ ಸ ಯಾತ್ಯಗ್ರೇ ಶರಕರ್ತಾ ಚ ವೇಧಕೇ॥ **16**॥ 267

ಕರೋತಿ ಕರ್ಣಿನೋ ಯಶ್ಚ ಯಶ್ಚ ಖಡ್ಗಾದಿಕೃನ್ನರಃ।
ಪ್ರಯಾಂತ್ಯೇತೇ ವಿಶಸನೇ ನರಕೇ ಭೃಶದಾರುಣೇ॥ **17**॥ 268

ಅಸತ್ಪ್ರತಿಗೃಹೀತಾ ತು ನರಕೇ ಯಾತ್ಯಧೋಮುಖೇ।
ಅಯಾಜ್ಯಯಾಜಕಶ್ಚೈವ ತಥಾ ನಕ್ಷತ್ರಸೂಚಕಃ॥ **18**॥ 269

ವೇಗೀ ಪೂಯವಹೇ ಚೈಕೋ ಯಾತಿ ಮಿಷ್ಟಾನ್ನಭುಙ್ನರಃ॥ **19**॥ 270

ಲಾಕ್ಷಾಮಾಂಸರಸಾನಾಂ ಚ ತಿಲಾನಾಂ ಲವಣಸ್ಯ ಚ।
ವಿಕ್ರೇತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಯಾತಿ ತಮೇವ ನರಕಂ ದ್ವಿಜ ॥ **20** ॥ 271

ಮಾರ್ಜಾರಕುಕ್ಕುಟಚ್ಛಾಗಶ್ವವರಾಹವಿಹಂಗಮಾನ್।
ಪೋಷಯನ್ನರಕಂ ಯಾತಿ ತಮೇವ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ ॥ **21** ॥ 272

ರಂಗೋಪಜೀವೀ ಕೈವರ್ತ್ತಃ ಕುಂಡಾಶೀ ಗರದಸ್ತಥಾ।
ಸೂಚೀ ಮಾಹಿಷಕಶ್ಚೈವ ಪರ್ವಕಾರೀ ಚ ಯೋ ದ್ವಿಜಃ ॥ **22** ॥ 273

ಆಗಾರದಾಹೀ ಮಿತ್ರಘ್ನಃ ಶಾಕುನಿರ್ಗ್ರಾಮಯಾಜಕಃ।
ರುಧಿರಾಂಧೇ ಪತಂತ್ಯೇತೇ ಸೋಮಂ ವಿಕ್ರೀಣತೇ ಚ ಯೇ ॥ **23** ॥ 274

ಮಖಹಾ ಗ್ರಾಮಹಂತಾ ಚ ಯಾತಿ ವೈತರಣೀಂ ನರಃ ॥ **24** ॥ 275

ರೇತಃಪಾತಾದಿಕರ್ತ್ತಾರೋ ಮರ್ಯಾದಾಭೇದಿನೋ ಹಿ ಯೇ।
ತೇ ಕೃಷ್ಣೇ ಯಾಂತ್ಯಶೌಚಾಶ್ಚ ಕುಹಕಾಜೀವಿನಶ್ಚ ಯೇ ॥ **25** ॥ 276

ಅಸಿಪತ್ರವನಂ ಯಾತಿ ವನಚ್ಛೇದೀ ವೃಥೈವ ಯಃ।
ಔರಭ್ರಿಕೋ ಮೃಗವ್ಯಾಧೋ ವಹ್ನಿಜ್ವಾಲೇ ಪತಂತಿ ವೈ ॥ **26** ॥ 277

ಯಾಂತ್ಯೇತೇ ದ್ವಿಜ ತತ್ರೈವ ಯೇ ಚಾಪಾಕೇಷು ವಹ್ನಿದಾಃ ॥ **27** ॥ 278

ವ್ರತಾನಾಂ ಲೋಪಕೋ ಯಶ್ಚ ಸ್ವಾಶ್ರಮಾದ್ವಿಚ್ಯುತಶ್ಚ ಯಃ।
ಸಂದಂಶಯಾತನಾಮಧ್ಯೇ ಪತತಸ್ತಾವುಭಾವಪಿ ॥ **28** ॥ 279

ದಿವಾ ಸ್ವಪ್ನೇ ಚ ಸ್ಕಂದಂತೇ ಯೇ ನರಾ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಃ।
ಪುತ್ರೈರಧ್ಯಾಪಿತಾ ಯೇ ಚ ತೇ ಪತಂತಿ ಶ್ವಭೋಜನೇ ॥ **29** ॥ 280

ಏತೇ ಚಾನ್ಯೇ ಚ ನರಕಾಃ ಶತಶೋಽಥ ಸಹಸ್ರಶಃ।
ಯೇಷು ದುಷ್ಕೃತಕರ್ಮಾಣಃ ಪಚ್ಯಂತೇ ಯಾತನಾಗತಾಃ ॥ **30** ॥ 281

ಯಥೈವ ಪಾಪಾನ್ಯೇತಾನಿ ತಥಾನ್ಯಾನಿ ಸಹಸ್ರಶಃ।
ಭುಜ್ಯಂತೇ ತಾನಿ ಪುರುಷೈರ್ನರಕಾಂತರಗೋಚರೈಃ ॥ **31** ॥ 282

ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿರುದ್ಧಂ ಚ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವಂತಿ ಯೇ ನರಾಃ।
ಕರ್ಮಣಾ ಮನಸಾ ವಾಚಾ ನಿರಯೇಷು ಪತಂತಿ ತೇ ॥ **32** ॥ 283

ಅಧಃ ಶಿರೋಭಿರ್ದೃಶ್ಯಂತೇ ನಾರಕೈರ್ದಿವಿ ದೇವತಾಃ।
ದೇವಾಶ್ಚಾಧೋಮುಖಾನ್ಸರ್ವಾನಧಃ ಪಶ್ಯಂತಿ ನಾರಕಾನ್ ॥ **33** ॥ 284

ಸ್ಥಾವರಾಃ ಕೃಮಯೋಽಬ್ಜಾಶ್ಚ ಪಕ್ಷಿಣಃ ಪಶವೋ ನರಾಃ।
ಧಾರ್ಮಿಕಾಸ್ತ್ರಿದಶಾಸ್ತದ್ವನ್ಮೋಕ್ಷಿಣಶ್ಚ ಯಥಾಕ್ರಮಂ ॥ **34** ॥ 285

ಸಹಸ್ರಭಾಗಪ್ರಥಮಾ ದ್ವಿತೀಯಾನುಕ್ರಮಾಸ್ತಥಾ।
ಸರ್ವೇ ಹ್ಯೇತೇ ಮಹಾಭಾಗ ಯಾವನ್ಮುಕ್ತಿಸಮಾಶ್ರಯಾಃ ॥ **35** ॥ 286

ಯಾವಂತೋ ಜಂತವಃ ಸ್ವರ್ಗೇ ತಾವಂತೋ ನರಕೌಕಸಃ।
ಪಾಪಕೃದ್ಯಾತಿ ನರಕಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಪರಾಙ್ಮುಖಃ ॥ **36** ॥ 287

ಪಾಪಾನಾಮನುರೂಪಾಣಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾನಿ ಯದ್ಯಥಾ।
ತಥಾ ತಥೈವ ಸಂಸ್ಮೃತ್ಯ ಪ್ರೋಕ್ತಾನಿ ಪರಮರ್ಷಿಭಿಃ ॥ **37** ॥ 288

ಪಾಪೇ ಗುರೂಣಿ ಗುರುಣಿ ಸ್ವಲ್ಪಾನ್ಯಲ್ಪೇ ಚ ತದ್ವಿದಃ।
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾನಿ ಮೈತ್ರೇಯ ಜಗುಃ ಸ್ವಾಯಂಭುವಾದಯಃ ॥ **38** ॥ 289

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾನ್ಯಶೇಷಾಣಿ ತಪಃಕರ್ಮಾತ್ಮಕಾನಿ ವೈ।
ಯಾನಿ ತೇಷಾಮಶೇಷಾಣಾಂ ಕೃಷ್ಣಾನುಸ್ಮರಣಂ ಪರಂ ॥ **39** ॥ 290

ಕೃತೇ ಪಾಪೇಽನುತಾಪೋ ವೈ ಯಸ್ಯ ಪುಂಸಃ ಪ್ರಜಾಯತೇ।
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ತು ತಸ್ಯೈಕಂ ಹರಿಸಂಸ್ಮರಣಂ ಪರಂ ॥ **40** ॥ 291

ಪ್ರಾತರ್ನಿಶಿ ತಥಾ ಸಂಧ್ಯಾಮಧ್ಯಾಹ್ನಾದಿಷು ಸಂಸ್ಮರನ್।
ನಾರಾಯಣಮವಾಪ್ನೋತಿ ಸದ್ಯಃ ಪಾಪಕ್ಷಯಾನ್ನರಃ ॥ **41** ॥ 292

ವಿಷ್ಣುಸಂಸ್ಮರಣಾತ್ಕ್ಷೀಣಸಮಸ್ತಕ್ಲೇಶಸಂಚಯಃ।
ಮುಕ್ತಿಂ ಪ್ರಯಾತಿ ಸ್ವರ್ಗಾಪ್ತಿಸ್ತಸ್ಯ ವಿಘ್ನೋಽನುಮೀಯತೇ ॥ **42** ॥ 293

ವಾಸುದೇವೇ ಮನೋ ಯಸ್ಯ ಜಪಹೋಮಾರ್ಚನಾದಿಷು।
ತಸ್ಯಾಂತರಾಯೋ ಮೈತ್ರೇಯ ದೇವೇಂದ್ರತ್ವಾದಿಕಂ ಫಲಂ ॥ **43** ॥ 294

ಕ್ವ ನಾಕಪೃಷ್ಠಗಮನಂ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಲಕ್ಷಣಂ।
ಕ್ವ ಜಪೋ ವಾಸುದೇವೇತಿ ಮುಕ್ತಿಬೀಜಮನುತ್ತಮಂ ॥ **44** ॥ 295

ತಸ್ಮಾದಹರ್ನಿಶಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಸಂಸ್ಮರನ್ಪುರುಷೋ ಮುನೇ।
ನ ಯಾತಿ ನರಕಂ ಮರ್ತ್ಯಃ ಸಂಕ್ಷೀಣಾಖಿಲಪಾತಕಃ ॥ **45** ॥ 296

ಮನಃ ಪ್ರೀತಿಕರಃ ಸ್ವರ್ಗೇ ನರಕಸ್ತದ್ವಿಪರ್ಯಯಃ।
ನರಕಸ್ವರ್ಗಸಂಜ್ಞೇ ವೈ ಪಾಪಪುಣ್ಯೇ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ॥ **46** ॥ 297

ವಸ್ತ್ವೇಕಮೇವ ದುಃಖಾಯ ಸುಖಾಯೇಷ್ಯಾಗಮಾಯ ಚ।
ಕೋಪಾಯ ಚ ಯತಸ್ತಸ್ಮಾದ್ವಸ್ತು ವಸ್ತ್ವಾತ್ಮಕಂ ಕುತಃ ॥ **47** ॥ 298

ತದೇವ ಪ್ರೀತಯೇ ಭೂತ್ವಾ ಪುನರ್ದುಃಖಾಯ ಜಾಯತೇ।
ತದೇವ ಕೋಪಾಯ ಯತಃ ಪ್ರಸಾದಾಯ ಚ ಜಾಯತೇ ॥ **48** ॥ 299

ತಸ್ಮಾದ್ದುಃಖಾತ್ಮಕಂ ನಾಸ್ತಿ ನ ಚ ಕಿಂಚಿತ್ಸುಖಾತ್ಮಕಂ।
ಮನಸಃ ಪರಿಣಾಮೋಽಯಂ ಸುಖದುಃಖಾದಿಲಕ್ಷಣಃ ॥ **49** ॥ 300

ಜ್ಞಾನಮೇವ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನಂ ಬಂಧಾಯ ಚೇಷ್ಯತೇ।
ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕಮಿದಂ ವಿಶ್ವಂ ನ ಜ್ಞಾನಾದ್ವಿದ್ಯತೇ ಪರಂ ॥ **50** ॥ 301

ವಿದ್ಯಾವಿದ್ಯೇತಿ ಮೈತ್ರೇಯ ಜ್ಞಾನಮೇವೋಪಧಾರಯ ॥ **51** ॥ 302

ಏವಮೇತನ್ಮಯಾಖ್ಯಾತಂ ಭವತೋ ಮಂಡಲಂ ಭುವಃ।
ಪಾತಾಲಾನಿ ಚ ಸರ್ವಾಣಿ ತಥೈವ ನರಕಾ ದ್ವಿಜ ॥ **52** ॥ 303

ಸಮುದ್ರಾಃ ಪರ್ವತಾಶ್ಚೈವ ದ್ವೀಪಾ ವರ್ಷಾಣಿ ನಿಮ್ನಗಾಃ।
ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ಕಿಂ ಭೂಯಃ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಸಿ ॥ **53** ॥ 304

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಷಷ್ಠೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಸಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಕಥಿತಂ ಭೂತಲಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಮಮೈತದಖಿಲಂ ತ್ವಯಾ।
ಭುವರ್ಲೋಕಾದಿಕಾ~ಮ್ಲ್ಲೋಕಾಂಶ್ಛ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮ್ಯಹಂ ಮುನೇ ॥ **1** ॥ 305

ತಥೈವ ಗ್ರಹಸಂಸ್ಥಾನಂ ಪ್ರಮಾಣಾನಿ ಯಥಾ ತಥಾ।
ಸಮಾಚಕ್ಷ್ವ ಮಹಾಭಾಗ ತನ್ಮಹ್ಯಂ ಪರಿಪೃಚ್ಛತೇ ॥ **2** ॥ 306

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ರವಿಚಂದ್ರಮಸೋರ್ಯಾವನ್ಮಯೂಖೈರವಭಾಸ್ಯತೇ।
ಸಸಮುದ್ರಸರಿಚ್ಛೈಲಾ ತಾವತೀ ಪೃಥಿವೀ ಸ್ಮೃತಾ ॥ **3** ॥ 307

ಯಾವತ್ಪ್ರಮಾಣಾ ಪೃಥಿವೀ ವಿಸ್ತಾರಪರಿಮಂಡಲಾತ್।
ನಭಸ್ತಾವತ್ಪ್ರಮಾಣಂ ವೈ ವ್ಯಾಸಮಂಡಲತೋ ದ್ವಿಜ ॥ **4** ॥ 308

ಭೂಮೇರ್ಯೋಜನಲಕ್ಷೇ ತು ಸೌರಂ ಮೈತ್ರೇಯ ಮಂಡಲಂ।
ಲಕ್ಷಾದ್ದಿವಾಕರಸ್ಯಾಪಿ ಮಂಡಲಂ ಶಶಿನಃ ಸ್ಥಿತಂ ॥ **5** ॥ 309

ಪೂರ್ಣೇ ಶತಸಹಸ್ರೇ ತು ಯೋಜನಾನಾಂ ನಿಶಾಕರಾತ್।
ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲಂ ಕೃತ್ಸ್ನಮುಪರಿಷ್ಟಾತ್ಪ್ರಕಾಶತೇ ॥ **6** ॥ 310

ದ್ವೇ ಲಕ್ಷೇ ಚೋತ್ತರೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಬುಧೋ ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲಾತ್।
ತಾವತ್ಪ್ರಮಾಣಭಾಗೇ ತು ಬುಧಸ್ಯಾಪ್ಯುಶನಾಃ ಸ್ಥಿತಃ ॥ **7** ॥ 311

ಅಂಗಾರಕೋಽಪಿ ಶುಕ್ರಸ್ಯ ತತ್ಪ್ರಮಾಣೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ।
ಲಕ್ಷದ್ವಯೇ ತು ಭೌಮಸ್ಯ ಸ್ಥಿತೋ ದೇವಪುರೋಹಿತಃ ॥ **8** ॥ 312

ಶೌರಿರ್ಬೃಹಸ್ಪತೇಶ್ಚೋರ್ಧ್ವಂ ದ್ವಿಲಕ್ಷೇ ಸಮವಸ್ಥಿತಃ।
ಸಪ್ತರ್ಷಿಮಂಡಲಂ ತಸ್ಮಾಲ್ಲಕ್ಷಮೇಕಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ॥ **9** ॥ 313

ಋಷಿಭ್ಯಸ್ತು ಸಹಸ್ರಾಣಾಂ ಶತಾದೂರ್ಧ್ವಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ।
ಮೇಢ್ರೀಭೂತಃ ಸಮಸ್ತಸ್ಯ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚಕ್ರಸ್ಯ ವೈ ಧ್ರುವಃ ॥ **10** ॥ 314

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮೇತತ್ಕಥಿತಮುತ್ಸೇಧೇನ ಮಹಾಮುನೇ।
ಇಜ್ಯಾಫಲಸ್ಯ ಭೂರೇಷಾ ಇಜ್ಯಾ ಚಾತ್ರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ ॥ **11** ॥ 315

ಧ್ರುವಾದೂರ್ಧ್ವಂ ಮಹರ್ಲೋಕೋ ಯತ್ರ ತೇ ಕಲ್ಪವಾಸಿನಃ।
ಏಕಯೋಜನಕೋಟಿಸ್ತು ಯತ್ರ ತೇ ಕಲ್ಪವಾಸಿನಃ ॥ **12** ॥ 316

ದ್ವೇ ಕೋಟೀ ತು ಜನೋ ಲೋಕೋ ಯತ್ರ ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸುತಾಃ।
ಸನಂದನಾದ್ಯಾಃ ಪ್ರಥಿತಾ ಮೈತ್ರೇಯಾಮಲಚೇತಸಃ ॥ **13** ॥ 317

ಚತುರ್ಗುಣೋತ್ತರೇ ಚೋರ್ಧ್ವಂ ಜನಲೋಕಾತ್ತಪಃ ಸ್ಥಿತಂ।
ವೈರಾಜಾ ಯತ್ರ ತೇ ದೇವಾಃ ಸ್ಥಿತಾ ದಾಹವಿವರ್ಜಿತಾಃ ॥ **14** ॥ 318

ಷಡ್ಗುಣೇನ ತಪೋಲೋಕಾತ್ಸತ್ಯಲೋಕೋ ವಿರಾಜತೇ।
ಅಪುನರ್ಮಾರಕಾ ಯತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೋ ಹಿ ಸ ಸ್ಮೃತಃ ॥ **15** ॥ 319

ಪಾದಗಮ್ಯಂತು ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ವಸ್ತ್ವಸ್ತಿ ಪೃಥಿವೀಮಯಂ।
ಸ ಭೂರ್ಲೋಕಃ ಸಮಾಖ್ಯಾತೋ ವಿಸ್ತರೋಽಸ್ಯ ಮಯೋದಿತಃ ॥ **16** ॥ 320

ಭೂಮಿಸೂರ್ಯಾಂತರಂ ಯಚ್ಚ ಸಿದ್ಧಾದಿಮುನಿಸೇವಿತಂ।
ಭುವರ್ಲೋಕಸ್ತು ಸೋಽಪ್ಯುಕ್ತೋ ದ್ವಿತೀಯೋ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥ **17** ॥ 321

ಧ್ರುವಸೂರ್ಯಾಂತರಂ ಯಚ್ಚ ನಿಯುತಾನಿ ಚತುರ್ದಶ।
ಸ್ವರ್ಲೋಕಃ ಸೋಽಪಿ ಗದಿತೋ ಲೋಕಸಂಸ್ಥಾನಚಿಂತಕೈಃ ॥ **18** ॥ 322

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮೇತತ್ಕೃತಕಂ ಮೈತ್ರೇಯ ಪರಿಪಠ್ಯತೇ।
ಜನಸ್ತಪಸ್ತಥಾ ಸತ್ಯಮಿತಿ ಚಾಕೃತಕಂ ತ್ರಯಂ ॥ **19** ॥ 323

ಕೃತಕಾಕೃತಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಮಹರ್ಲೋಕ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ।
ಶೂನ್ಯೋ ಭವತಿ ಕಲ್ಪಾಂತೇ ಯೋಽತ್ಯಂತಂ ನ ವಿನಶ್ಯತಿ ॥ **20** ॥ 324

ಏತೇ ಸಪ್ತ ಮಯಾ ಲೋಕಾ ಮೈತ್ರೇಯ ಕಥಿತಾಸ್ತವ।
ಪಾತಾಲಾನಿ ಚ ಸಪ್ತೈವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಸ್ಯೈಷ ವಿಸ್ತರಃ ॥ **21** ॥ 325

ಏತದಂಡಕಟಾಹೇನ ತಿರ್ಯಕ್ ಚೋರ್ಧ್ವಮಧಸ್ತಥಾ।
ಕಪಿತ್ಥಸ್ಯ ಯಥಾ ಬೀಜಂ ಸರ್ವತೋ ವೈ ಸಮಾವೃತಂ ॥ **22** ॥ 326

ದಶೋತ್ತರೇಣ ಪಯಸಾ ಮೈತ್ರೇಯಾಂಡಂ ಚ ತದ್ವೃತಂ।
ಸರ್ವೋಽಂಬುಪರಿಧಾನೋಽಸೌ ವಹ್ನಿನಾ ವೇಷ್ಟಿತೋ ಬಹಿಃ ॥ **23** ॥ 327

ವಹ್ನಿಶ್ಚ ವಾಯುನಾ ವಾಯುರ್ಮೈತ್ರೇಯ ನಭಸಾ ವೃತಃ।
ಭೂತಾದಿನಾ ನಭಃ ಸೋಽಪಿ ಮಹತಾ ಪರಿವೇಷ್ಟಿತಃ।
ದಶೋತ್ತರಾಣ್ಯಶೇಷಾಣಿ ಮೈತ್ರೇಯೈತಾನಿ ಸಪ್ತ ವೈ ॥ **24** ॥ 328

ಮಹಾಂತಂ ಚ ಸಮಾವೃತ್ಯ ಪ್ರಧಾನಂ ಸಮವಸ್ಥಿತಂ।
ಅನಂತಸ್ಯ ನ ತಸ್ಯಾಂತಃ ಸಂಖ್ಯಾನಂ ಚಾಪಿ ವಿದ್ಯತೇ ॥ **25** ॥ 329

ತದನಂತಮಸಂಖ್ಯಾತಪ್ರಮಾಣಂ ಚಾಪಿ ವೈ ಯತಃ।
ಹೇತುಭೂತಮಶೇಷಸ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಸಾ ಪರಾ ಮುನೇ ॥ **26** ॥ 330

ಅಂಡಾನಾಂ ತು ಸಹಸ್ರಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರಾಣ್ಯಯುತಾನಿ ಚ।
ಈದೃಶಾನಾಂ ತಥಾ ತತ್ರ ಕೋಟಿಕೋಟಿಶತಾನಿ ಚ ॥ **27** ॥ 331

ದಾರುಣ್ಯಗ್ನಿರ್ಯಥಾ ತೈಲಂ ತಿಲೇ ತದ್ವತ್ಪುಮಾನಪಿ।
ಪ್ರಧಾನೇಽವಸ್ಥಿತೋ ವ್ಯಾಪೀ ಚೇತನಾತ್ಮಾತ್ಮವೇದನಃ ॥ **28** ॥ 332

ಪ್ರಧಾನಂ ಚ ಪುಮಾಂಶ್ಚೈವ ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮಭೂತಯಾ।
ವಿಷ್ಣುಶಕ್ತ್ಯಾ ಮಹಾಬುದ್ಧೇ ವೃತೌ ಸಂಶ್ರಯಧರ್ಮಿಣೌ ॥ **29** ॥ 333

ತಯೋಃ ಸೈವ ಪೃಥಗ್ಭಾವಕಾರಣಂ ಸಂಶ್ರಯಸ್ಯ ಚ।
ಕ್ಷೋಭಕಾರಣಭೂತಾ ಚ ಸರ್ಗಕಾಲೇ ಮಹಾಮತೇ ॥ **30** ॥ 334

ಯಥಾ ಸಕ್ತಂ ಜಲೇ ವಾತೋ ಬಿಭರ್ತ್ತಿ ಕಣಿಕಾಶತಂ।
ಶಕ್ತಿಃ ಸಾಪಿ ತಥಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಧಾನಪುರುಷಾತ್ಮಕಂ ॥ **31** ॥ 335

ಯಥಾ ಚ ಪಾದಪೋ ಮೂಲಸ್ಕಂಧಶಾಖಾದಿಸಂಯುತಃ।
ಆದಿಬೀಜಾತ್ಪ್ರಭವತಿ ಬೀಜಾನ್ಯನ್ಯಾನಿ ವೈ ತತಃ ॥ **32** ॥ 336

ಪ್ರಭವಂತಿ ತತಸ್ತೇಭ್ಯಃ ಸಂಭವಂತ್ಯಪರೇ ದ್ರುಮಾಃ।
ತೇಽಪಿ ತಲ್ಲಕ್ಷಣದ್ರವ್ಯಕಾರಣಾನುಗತಾ ಮುನೇ ॥ **33** ॥ 337

ಏವಮವ್ಯಾಕೃತಾತ್ಪೂರ್ವಂ ಜಾಯಂತೇ ಮಹದಾದಯಃ।
ವಿಶೇಷಾಂತಾಸ್ತತಸ್ತೇಭ್ಯಃ ಸಂಭವಂತ್ಯಸುರಾದಯಃ।
ತೇಭ್ಯಶ್ಚ ಪುತ್ರಾಸ್ತೇಷಾಂ ಚ ಪುತ್ರಾಣಾಮಪರೇ ಸುತಾಃ ॥ **34** ॥ 338

ಬೀಜಾದ್ವೃಕ್ಷಪ್ರರೋಹೇಣ ಯಥಾ ನಾಪಚಯಸ್ತರೋಃ।
ಭೂತಾನಾಂ ಭೂತಸರ್ಗೇಣ ನೈವಾಸ್ಯಾಪಚಯಸ್ತಥಾ ॥ **35** ॥ 339

ಸನ್ನಿಧಾನಾದ್ಯಥಾಕಾಶಕಾಲಾದ್ಯಾಃ ಕಾರಣಂ ತರೋಃ।
ತಥೈವಾಪರಿಣಾಮೇನ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಭಗವಾನ್ಹರಿಃ ॥ **36** ॥ 340

ವ್ರೀಹಿಬೀಜೇ ಯಥಾ ಮೂಲಂ ನಾಲಂ ಪತ್ರಾಂಕುರೌ ತಥಾ।
ಕಾಂಡಂ ಕೋಷಸ್ತು ಪುಷ್ಪಂ ಚ ಕ್ಷೀರಂ ತದ್ವಚ್ಚ ತಂಡುಲಾಃ ॥ **37** ॥ 341

ತುಷಾಃ ಕಣಾಶ್ಚ ಸಂತೋ ವೈ ಯಾಂತ್ಯಾವಿರ್ಭಾವಮಾತ್ಮನಃ।
ಪ್ರರೋಹಹೇತುಸಾಮಗ್ರೀಮಾಸಾದ್ಯ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥ **38** ॥ 342

ತಥಾ ಕರ್ಮಸ್ವನೇಕೇಷು ದೇವಾದ್ಯಾಃ ಸಮವಸ್ಥಿತಾಃ।
ವಿಷ್ಣುಶಕ್ತಿಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಪ್ರರೋಹಮುಪಯಾಂತಿ ವೈ॥ **39** ॥ 343

ಸ ಚ ವಿಷ್ಣುಃ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಯತಃ ಸರ್ವಮಿದಂ ಜಗತ್।
ಜಗಚ್ಚ ಯೋ ಯತ್ರ ಚೇದಂ ಯಸ್ಮಿಂಶ್ಚ ಲಯಮೇಷ್ಯತಿ ॥ **40** ॥ 344

ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ಪರಂ ಧಾಮ ಸದಸತ್ಪರಮಂ ಪದಂ।
ಯಸ್ಯ ಸರ್ವಮಭೇದೇನ ಯತಶ್ಚೈತಚ್ಚರಾಚರಂ ॥ **41** ॥ 345

ಸ ಏವ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿರ್ವ್ಯಕ್ತರೂಪೀ ಜಗಚ್ಚ ಸಃ।
ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಲಯಂ ಸರ್ವಂ ಯಾತಿ ತತ್ರ ಚ ತಿಷ್ಠತಿ ॥ **42** ॥ 346

ಕರ್ತಾ ಕ್ರಿಯಾಣಾಂ ಸ ಚ ಇಜ್ಯತೇ ಕ್ರತುಃ
ಸ ಏವ ತತ್ಕರ್ಮಫಲಂ ಚ ತಸ್ಯ।
ಸ್ರುಗಾದಿ ಯತ್ಸಾಧನಮಪ್ಯಶೇಷಂ
ಹರೇರ್ನ ಕಿಂಚಿದ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಮಸ್ತಿ ॥ **43** ॥ 347

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಸಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಅಷ್ಟಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಮೇತದ್ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಸಂಸ್ಥಾನಂ ತವ ಸುವ್ರತ।
ತತಃ ಪ್ರಮಾಣಸಂಸ್ಥಾನೇ ಸೂರ್ಯಾದೀನಾಂ ಶೃಣುಷ್ವ ಮೇ ॥ **1** ॥ 348

ಯೋಜನಾನಾಂ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಭಾಸ್ಕರಸ್ಯ ರಥೋ ನವ।
ಈಷಾದಂಡಸ್ತಥೈವಾಸ್ಯ ದ್ವಿಗುಣೋ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥ **2** ॥ 349

ಸಾರ್ಧಕೋಟಿಸ್ತಥಾ ಸಪ್ತ ನಿಯುತಾನ್ಯಧಿಕಾನಿ ವೈ।
ಯೋಜನಾನಾಂ ತು ತಸ್ಯಾಕ್ಷಸ್ತತ್ರ ಚಕ್ರಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ॥ **3** ॥ 350

ತ್ರಿನಾಭಿಮತಿ ಪಂಚಾರೇ ಷಣ್ನೇಮಿನ್ಯಕ್ಷಯಾತ್ಮಕೇ।
ಸಂವತ್ಸರಮಯೇ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಕಾಲಚಕ್ರಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ॥ **4** ॥ 351

ಹಯಾಶ್ಚ ಸಪ್ತಚ್ಛಂದಾಂಸಿ ತೇಷಾಂ ನಾಮಾನಿ ಮೇ ಶೃಣು।
ಗಾಯತ್ರೀ ಚ ಬೃಹತ್ಯುಷ್ಣಿಗ್ಜಗತೀ ತ್ರಿಷ್ಟುಬೇವ ಚ।
ಅನುಷ್ಟುಪ್ಪಂಕ್ತಿರಿತ್ಯುಕ್ತಾ ಛಂದಾಂಸಿ ಹರಯೋ ರವೇಃ ॥ **5** ॥ 352

ಚತ್ವಾರಿಂಶತ್ಸಹಸ್ರಾಣಿ ದ್ವಿತೀಯೋಽಕ್ಷೋ ವಿವಸ್ವತಃ।
ಪಂಚಾನ್ಯಾನಿ ತು ಸಾರ್ಧಾನಿ ಸ್ಯಂದನಸ್ಯ ಮಹಾಮತೇ ॥ **6** ॥ 353

ಅಕ್ಷಪ್ರಮಾಣಮುಭಯೋಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ತದ್ಯುಗಾರ್ದ್ಧಯೋಃ।
ಹ್ರಸ್ವೋ ಽಕ್ಷಸ್ತದ್ಯುಗಾರ್ದ್ಧೇನ ಧ್ರುವಾಧಾರೋ ರಥಸ್ಯ ವೈ।
ದ್ವಿತೀಯೇಽಕ್ಷೇ ತು ತಚ್ಚಕ್ರಂ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ಮಾನಸಾಚಲೇ ॥ **7** ॥ 354

ಮಾನಸೋತ್ತರಶೈಲಸ್ಯ ಪೂರ್ವತೋ ವಾಸವೀ ಪುರೀ।
ದಕ್ಷಿಣೇ ತು ಯಮಸ್ಯಾನ್ಯಾ ಪ್ರತೀಚ್ಯಾಂ ವರುಣಸ್ಯ ಚ।
ಉತ್ತರೇಣ ಚ ಸೋಮಸ್ಯ ತಾಸಾಂ ನಾಮಾನಿ ಮೇ ಶೃಣು ॥ **8** ॥ 355

ವಸ್ವೌಕಸಾರಾ ಶಕ್ರಸ್ಯ ಯಾಮ್ಯಾ ಸಂಯಮನೀ ತಥಾ।
ಪುರೀ ಸುಖಾ ಜಲೇಶಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಚ ವಿಭಾವರೀ ॥ **9** ॥ 356

ಕಾಷ್ಠಾಂ ಗತೋ ದಕ್ಷಿಣತಃ ಕ್ಷಿಪ್ತೇಷುರಿವ ಸರ್ಪತಿ।
ಮೈತ್ರೇಯ ಭಗವಾನ್ಭಾನುಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಚಕ್ರಸಂಯುತಃ ॥ **10** ॥ 357

ಅಹೋರಾತ್ರವ್ಯವಸ್ಥಾನಕಾರಣಂ ಭಗವಾನ್ ರವಿಃ।
ದೇವಯಾನಃ ಪರಃ ಪಂಥಾ ಯೋಗಿನಾಂ ಕ್ಲೇಶಸಂಕ್ಷಯೇ ॥ **11** ॥ 358

ದಿವಸಸ್ಯ ರವಿರ್ಮಧ್ಯೇ ಸರ್ವಕಾಲಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ।
ಸರ್ವದ್ವೀಪೇಷು ಮೈತ್ರೇಯ ನಿಶಾರ್ಧಸ್ಯ ಚ ಸಮ್ಮುಖಃ ॥ **12** ॥ 359

ಉದಯಾಸ್ತಮನೇ ಚೈವ ಸರ್ವಕಾಲಂ ತು ಸಮ್ಮುಖೇ।
ವಿದಿಶಾಸು ತ್ವಶೇಷಾಸು ತಥಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ದಿಶಾಸು ಚ ॥ **13** ॥ 360

ಯೈರ್ಯತ್ರ ದೃಶ್ಯತೇ ಭಾಸ್ವಾನ್ನ ತೇಷಾಮುದಯಃ ಸ್ಮೃತಃ।
ತಿರೋಭಾವಂ ಚ ಯತ್ಪ್ರೈತಿ ತತ್ಪ್ರೈವಾಸ್ತಮನಂ ರವೇಃ ॥ **14** ॥ 361

ನೈವಾಸ್ತಮನಮರ್ಕಸ್ಯ ನೋದಯಃ ಸರ್ವದಾ ಸತಃ।
ಉದಯಾಸ್ತಮನಾಖ್ಯಂ ಹಿ ದರ್ಶನಾದರ್ಶನಂ ರವೇಃ ॥ **15** ॥ 362

ಶಕ್ರಾದೀನಾಂ ಪುರೇ ತಿಷ್ಠನ್ ಸ್ಪೃಶತ್ಯೇಷ ಪುರತ್ರಯಂ।
ವಿಕೋಣೌ ದ್ವೌ ವಿಕೋಣಸ್ಥಸ್ತ್ರೀನ್ ಕೋಣಾಂದ್ವೇ ಪುರೇ ತಥಾ ॥ **16** ॥ 363

ಉದಿತೋ ವರ್ದ್ಧಮಾನಾಭಿರಾಮಧ್ಯಾಹ್ನಾತ್ತಪನ್ ರವಿಃ।
ತತಃ ಪರಂ ಹ್ರಸಂತೀಭಿರ್ಗೋಭಿರಸ್ತಂ ನಿಯಚ್ಛತಿ ॥ **17** ॥ 364

ಉದಯಾಸ್ತಮನಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಸ್ಮೃತೇ ಪೂರ್ವಾಪರೇ ದಿಶೌ।
ಯಾವತ್ಪುರಸ್ತಾತ್ತಪತಿ ತಾವತ್ಪೃಷ್ಠೇ ಚ ಪಾರ್ಶ್ವಯೋಃ ॥ **18** ॥ 365

ಋತೇಽಮರಗಿರೇರ್ಮೇರೋರುಪರಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸಭಾಂ।
ಯೇ ಯೇ ಮರೀಚಯೋಽರ್ಕಸ್ಯ ಪ್ರಯಾಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸಭಾಂ।
ತೇ ತೇ ನಿರಸ್ತಾಸ್ತದ್ಭಾಸಾ ಪ್ರತೀಪಮುಪಯಾಂತಿ ವೈ॥ **19** ॥ 366

ತಸ್ಮಾದ್ದಿಶ್ಯುತ್ತರಸ್ಯಾಂ ವೈ ದಿವಾರಾತ್ರಿಃ ಸದೈವ ಹಿ।
ಸರ್ವೇಷಾಂ ದ್ವೀಪವರ್ಷಾಣಾಂ ಮೇರುರುತ್ತರತೋ ಯತಃ ॥ **20** ॥ 367

ಪ್ರಭಾ ವಿವಸ್ವತೋ ರಾತ್ರಾವಸ್ತಂ ಗಚ್ಛತಿ ಭಾಸ್ಕರೇ।
ವಿಶತ್ಯಗ್ನಿಮತೋ ರಾತ್ರೌ ವಹ್ನಿರ್ದೂರಾತ್ಪ್ರಕಾಶತೇ ॥ **21** ॥ 368

ವಹ್ನೇಃ ಪ್ರಭಾ ತಥಾ ಭಾನುರ್ದಿನೇಷ್ವಾವಿಶತಿ ದ್ವಿಜ।
ಅತೀವ ವಹ್ನಿಸಂಯೋಗಾದತಃ ಸೂರ್ಯಃ ಪ್ರಕಾಶತೇ ॥ **22** ॥ 369

ತೇಜಸೀ ಭಾಸ್ಕರಾಗ್ನೇಯೇ ಪ್ರಕಾಶೋಷ್ಣಸ್ವರೂಪಿಣೀ।
ಪರಸ್ಪರಾನುಪ್ರವೇಶಾದಾಪ್ಯಾಯೇತೇ ದಿವಾನಿಶಂ ॥ **23** ॥ 370

ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಭೂಮ್ಯರ್ದ್ಧ ಸಮುತ್ತಿಷ್ಠತಿ ಭಾಸ್ಕರೇ।
ಅಹೋರಾತ್ರಂ ವಿಶತ್ಯಂಭಸ್ತಮಃ ಪ್ರಾಕಾಶ್ಯಶೀಲವತ್ ॥ **24** ॥ 371

ಆತಾಮ್ರಾ ಹಿ ಭವಂತ್ಯಾಪೋ ದಿವಾ ನಕ್ತಪ್ರವೇಶನಾತ್।
ದಿನಂ ವಿಶತಿ ಚೈವಾಂಭೋ ಭಾಸ್ಕರೇಽಸ್ತಮುಪೇಯುಷಿ।
ತಸ್ಮಾಚ್ಚುಕ್ಲಾ ಭವಂತ್ಯಾಪೋ ನಕ್ತಮಹ್ನಃ ಪ್ರವೇಶನಾತ್ ॥ **25** ॥ 372

ಏವಂ ಪುಷ್ಕರಮಧ್ಯೇನ ಯದಾ ಯಾತಿ ದಿವಾಕರಃ।
ತ್ರಿಂಶದ್ಭಾಗಂತು ಮೇದಿನ್ಯಾಸ್ತದಾ ಮೌಹೂರ್ತಿಕೀ ಗತಿಃ ॥ **26** ॥ 373

ಕುಲಾಲಚಕ್ರಪರ್ಯಂತೋ ಭ್ರಮನ್ನೇಷ ದಿವಾಕರಃ।
ಕರೋತ್ಯಹಸ್ತಥಾ ರಾತ್ರಿಂ ವಿಮುಂಚನ್ಮೇದಿನೀಂ ದ್ವಿಜ ॥ **27** ॥ 374

ಅಯನಸ್ಯೋತ್ತರಸ್ಯಾದೌ ಮಕರಂ ಯಾತಿ ಭಾಸ್ಕರಃ।
ತತಃ ಕುಂಭಂ ಚ ಮೀನಂ ಚ ರಾಶೇ ರಾಶ್ಯಂತರಂ ದ್ವಿಜ ॥ **28** ॥ 375

ತ್ರಿಷ್ವೇತೇಷ್ವಥ ಭುಕ್ತೇಷು ತತೋ ವೈಷುವತೀಂ ಗತಿಂ।
ಪ್ರಯಾತಿ ಸವಿತಾ ಕುರ್ವನ್ನಹೋರಾತ್ರಂ ತತಃ ಸಮಂ ॥ **29** ॥ 376

ತತೋ ರಾತ್ರಿಃ ಕ್ಷಯಂ ಯಾತಿ ವರ್ದ್ಧತೇಽನುದಿನಂ ದಿನಂ ॥ **30** ॥ 377

ತತಶ್ಚ ಮಿಥುನಸ್ಯಾಂತೇ ಪರಾಂ ಕಾಷ್ಠಾಮುಪಾಗತಃ।
ರಾಶಿಂ ಕರ್ಕಟಕಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಕುರುತೇ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಂ ॥ **31** ॥ 378

ಕುಲಾಲಚಕ್ರಪರ್ಯಂತೋ ಯಥಾ ಶೀಘ್ರಂ ಪ್ರವರ್ತ್ತತೇ।
ದಕ್ಷಿಣಪ್ರಕ್ರಮೇ ಸೂರ್ಯಸ್ತಥಾ ಶೀಘ್ರಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ ॥ **32** ॥ 379

ಅತಿವೇಗಿತಯಾ ಕಾಲಂ ವಾಯುವೇಗಬಲಾಚ್ಚರನ್।
ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಕೃಷ್ಟಾಂ ಭೂಮಿಂ ತು ಕಾಲೇನಾಲ್ಪೇನ ಗಚ್ಛತಿ ॥ **33** ॥ 380

ಸೂರ್ಯೋ ದ್ವಾದಶಭಿಃ ಶೈಘ್ರ್ಯಾನ್ಮುಹೂರ್ತೈರ್ದಕ್ಷಿಣಾಯನೇ।
ತ್ರಯೋದಶಾರ್ದ್ಧಮೃಕ್ಷಾಣಾಮಹ್ನಾ ತು ಚರತಿ ದ್ವಿಜ।
ಮುಹೂರ್ತೈಸ್ತಾವದೃಕ್ಷಾಣಿ ನಕ್ತಮಷ್ಟಾದಶೈಶ್ಚರನ್ ॥ **34** ॥ 381

ಕುಲಾಲಚಕ್ರಮಧ್ಯಸ್ಥೋ ಯಥಾ ಮಂದಂ ಪ್ರಸರ್ಪತಿ।
ತಥೋದಗಯನೇ ಸೂರ್ಯಃ ಸರ್ಪತೇ ಮಂದವಿಕ್ರಮಃ ॥ **35** ॥ 382

ತಸ್ಮಾದ್ದೀರ್ಘೇಣ ಕಾಲೇನ ಭೂಮಿಮಲ್ಪಾಂ ತು ಗಚ್ಛತಿ।
ಅಷ್ಟಾದಶಮುಹೂರ್ತಂ ಯದುತ್ತರಾಯಣಪಶ್ಚಿಮಂ ॥ **36** ॥ 383

ಅಹರ್ಭವತಿ ತಚ್ಚಾಪಿ ಚರತೇ ಮಂದವಿಕ್ರಮಃ ॥ **37** ॥ 384

ತ್ರಯೋದಶಾರ್ದ್ಧಮಹ್ನಾ ತು ಋಕ್ಷಾಣಾಂ ಚರತೇ ರವಿಃ।
ಮುಹೂರ್ತೈಸ್ತಾವದೃಕ್ಷಾಣಿ ರಾತ್ರೌ ದ್ವಾದಶಭಿಶ್ಚರನ್ ॥ **38** ॥ 385

ಅತೋ ಮಂದತರಂ ನಾಭ್ಯಾಂ ಚಕ್ರಂ ಭ್ರಮತಿ ವೈ ಯಥಾ।
ಮೃತ್ಪಿಂಡ ಇವ ಮಧ್ಯಸ್ಥೋ ಧ್ರುವೋ ಭ್ರಮತಿ ವೈ ತಥಾ ॥ **39** ॥ 386

ಕುಲಾಲಚಕ್ರನಾಭಿಸ್ತು ಯಥಾ ತತ್ರೈವ ವರ್ತತೇ।
ಧ್ರುವಸ್ತಥಾ ಹಿ ಮೈತ್ರೇಯ ತತ್ರೈವ ಪರಿವರ್ತತೇ ॥ **40** ॥ 387

ಉಭಯೋಃ ಕಾಷ್ಠಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಭ್ರಮತೋ ಮಂಡಲಾನಿ ತು।
ದಿವಾ ನಕ್ತಂ ಚ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಮಂದಾ ಶೀಘ್ರಾ ಚ ವೈ ಗತಿಃ ॥ **41** ॥ 388

ಮಂದಾಹ್ನಿ ಯಸ್ಮಿನ್ನಯನೇ ಶೀಘ್ರಾ ನಕ್ತಂ ತದಾ ಗತಿಃ।
ಶೀಘ್ರಾ ನಿಶಿ ಯದಾ ಚಾಸ್ಯ ತದಾ ಮಂದಾ ದಿವಾ ಗತಿಃ ॥ **42** ॥ 389

ಏಕಪ್ರಮಾಣಮೇವೈಷ ಮಾರ್ಗಂ ಯಾತಿ ದಿವಾಕರಃ।
ಅಹೋರಾತ್ರೇಣ ಯೋ ಭುಂಕ್ತೇ ಸಮಸ್ತಾ ರಾಶಯೋ ದ್ವಿಜ ॥ **43** ॥ 390

ಷಡೇವ ರಾಶೀನ್ ಯೋ ಭುಂಕ್ತೇ ರಾತ್ರಾವನ್ಯಾಂಶ್ಚ ಷಡ್ದಿವಾ ॥ **44** ॥ 391

ರಾಶಿಪ್ರಮಾಣಜನಿತಾ ದೀರ್ಘಹ್ರಸ್ವಾತ್ಮತಾ ದಿನೇ।
ತಥಾ ನಿಶಾಯಾಂ ರಾಶೀನಾಂ ಪ್ರಮಾಣೈರ್ಲಘುದೀರ್ಘತಾ ॥ **45** ॥ 392

ದಿನಾದೇರ್ದೀರ್ಘಹ್ರಸ್ವತ್ವಂ ತದ್ಭೋಗೇನೈವ ಜಾಯತೇ।
ಉತ್ತರೇ ಪ್ರಕ್ರಮೇ ಶೀಘ್ರಾ ನಿಶಿ ಮಂದಾ ಗತಿರ್ದಿವಾ ॥ **46** ॥ 393

ದಕ್ಷಿಣೇ ತ್ವಯನೇ ಚೈವ ವಿಪರೀತಾ ವಿವಸ್ವತಃ ॥ **47** ॥ 394

ಉಷಾ ರಾತ್ರಿಃ ಸಮಾಖ್ಯಾತಾ ವ್ಯುಷ್ಟಿಶ್ಚಾಪ್ಯುಚ್ಯತೇ ದಿನಂ।
ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ಚ ತಥಾ ಸಂಧ್ಯಾ ಉಷಾವ್ಯುಷ್ಟ್ಯೋರ್ಯದಂತರಂ ॥ **48** ॥ 395

ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲೇ ಚ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ರೌದ್ರೇ ಪರಮದಾರುಣೇ।
ಮಂದೇಹಾ ರಾಕ್ಷಸಾ ಘೋರಾಃ ಸೂರ್ಯಮಿಚ್ಛಂತಿ ಖಾದಿತುಂ ॥ **49** ॥ 396

ಪ್ರಜಾಪತಿಕೃತಃ ಶಾಪಸ್ತೇಷಾಂ ಮೈತ್ರೇಯ ರಕ್ಷಸಾಂ।
ಅಕ್ಷಯತ್ವಂ ಶರೀರಾಣಾಂ ಮರಣಂ ಚ ದಿನೇ ದಿನೇ ॥ **50** ॥ 397

ತತಃ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ತೈರ್ಯುದ್ಧಂ ಭವತ್ಯತ್ಯಂತದಾರುಣಂ।
ತತೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಸ್ತೋಯಂ ಸಂಕ್ಷಿಪಂತಿ ಮಹಾಮುನೇ ॥ **51** ॥ 398

ಓಂಕಾರಬ್ರಹ್ಮಸಂಯುಕ್ತಂ ಗಾಯತ್ರ್ಯಾ ಚಾಭಿಮಂತ್ರಿತಂ।
ತೇನ ದಹ್ಯಂತಿ ತೇ ಪಾಪಾ ವಜ್ರೀಭೂತೇನ ವಾರಿಣಾ ॥ **52** ॥ 399

ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರೇ ಹೂಯತೇ ಯಾ ಸಮಂತ್ರಾ ಪ್ರಥಮಾಹುತಿಃ।
ಸೂರ್ಯೋ ಜ್ಯೋತಿಃ ಸಹಸ್ರಾಂಶುಸ್ತಯಾ ದೀಪ್ಯತಿ ಭಾಸ್ಕರಃ ॥ **53** ॥ 400

ಓಂಕಾರೋ ಭಗವಾನ್ವಿಷ್ಣುಸ್ತ್ರಿಧಾಮಾ ವಚಸಾಂ ಪತಿಃ।
ತದುಚ್ಚಾರಣತಸ್ತೇ ತು ವಿನಾಶಂ ಯಾಂತಿ ರಾಕ್ಷಸಾಃ ॥ **54** ॥ 401

ವೈಷ್ಣವೋಂಽಶಃ ಪರಃ ಸೂರ್ಯೋ ಯೋಽಂತರ್ಜ್ಯೋತಿರಸಂಪ್ಲವಂ।
ಅಭಿಧಾಯಕ ಓಂಕಾರಸ್ತಸ್ಯ ತತ್ಪ್ರೇರಕಃ ಪರಃ ॥ **55** ॥ 402

ತೇನ ಸಂಪ್ರೇರಿತಂ ಜ್ಯೋತಿರೋಂಕಾರೇಣಾಥ ದೀಪ್ತಿಮತ್।
ದಹತ್ಯಶೇಷರಕ್ಷಾಂಸಿ ಮಂದೇಹಾಖ್ಯಾನ್ಯಘಾನಿ ವೈ ॥ **56** ॥ 403

ತಸ್ಮಾನ್ನೋಲ್ಲಂಘನಂ ಕಾರ್ಯಂ ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನಕರ್ಮಣಃ।
ಸ ಹಂತಿ ಸೂರ್ಯಂ ಸಂಧ್ಯಾಯಾ ನೋಪಾಸ್ತಿಂ ಕುರುತೇ ತು ಯಃ ॥ **57** ॥ 404

ತತಃ ಪ್ರಯಾತಿ ಭಗವಾನ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರಭಿರಕ್ಷಿತಃ।
ಬಾಲಖಿಲ್ಯಾದಿಭಿಶ್ಚೈವ ಜಗತಃ ಪಾಲನೋದ್ಯತಃ ॥ **58** ॥ 405

ಕಾಷ್ಠಾ ನಿಮೇಷಾ ದಶ ಪಂಚ ಚೈವ
ತ್ರಿಂಶಚ್ಚ ಕಾಷ್ಠಾ ಗಣಯೇತ್ಕಲಾಂ ಚ।
ತ್ರಿಂಶತ್ಕಲಶ್ಚೈವ ಭವೇನ್ಮುಹೂರ್ತ -
ಸ್ತೈಸ್ತ್ರಿಂಶತಾ ರಾತ್ರ್ಯಹನೀ ಸಮೇತೇ ॥ **59** ॥ 406

ಹ್ರಾಸವೃದ್ಧೀ ತ್ವಹರ್ಭಾಗೈರ್ದಿವಸಾನಾಂ ಯಥಾಕ್ರಮಂ।
ಸಂಧ್ಯಾ ಮುಹೂರ್ತಮಾತ್ರಾ ವೈ ಹ್ರಾಸವೃದ್ಧಯೋಃ ಸಮಾ ಸ್ಮೃತಾ ॥ **60** ॥ 407

ರೇಖಾಪ್ರಭೃತ್ಯಥಾದಿತ್ಯೇ ತ್ರಿಮುಹೂರ್ತಗತೇ ರವೌ।
ಪ್ರಾತಃ ಸ್ಮೃತಸ್ತತಃ ಕಾಲೋ ಭಾಗಶ್ಚಾಹ್ನಃ ಸ ಪಂಚಮಃ ॥ **61** ॥ 408

ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಾತಸ್ತನಾತ್ಕಾಲಾತ್ತ್ರಿಮುಹೂರ್ತಸ್ತು ಸಂಗವಃ।
ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸ್ತ್ರಿಮುಹೂರ್ತಸ್ತು ತಸ್ಮಾತ್ಕಾಲಾತ್ತು ಸಂಗವಾತ್ ॥ **62** ॥ 409

ತಸ್ಮಾನ್ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕಾತ್ಕಾಲಾದಪರಾಹ್ಣ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ।
ತ್ರಯ ಏವ ಮುಹೂರ್ತಾಸ್ತು ಕಾಲಭಾಗಃ ಸ್ಮೃತೋ ಬುಧೈಃ ॥ **63** ॥ 410

ಅಪರಾಹ್ಣೇ ವ್ಯತೀತೇ ತು ಕಾಲಃ ಸಾಯಾಹ್ನ ಏವ ಚ।
ದಶಪಂಚಮುಹೂರ್ತಾ ವೈ ಮುಹೂರ್ತಾಸ್ತ್ರಯ ಏವ ಚ ॥ **64** ॥ 411

ದಶಪಂಚಮುಹೂರ್ತಂ ವೈ ಅಹರ್ವೈಷುವತಂ ಸ್ಮೃತಂ ॥ **65** ॥ 412

ವರ್ದ್ಧತೇ ಹಸತೇ ಚೈವಾಪ್ಯಯನೇ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರೇ।
ಅಹಸ್ತು ಗ್ರಸತೇ ರಾತ್ರಿಂ ರಾತ್ರಿರ್ಗ್ರಸತಿ ವಾಸರಂ ॥ **66** ॥ 413

ಶರದ್ವಸಂತಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ವಿಷುವಂ ತು ವಿಭಾವ್ಯತೇ।
ತುಲಾಮೇಷಗತೇ ಭಾನೌ ಸಮರಾತ್ರಿದಿನಂ ತು ತತ್ ॥ **67** ॥ 414

ಕರ್ಕಟಾವಸ್ಥಿತೇ ಭಾನೌ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಮುಚ್ಯತೇ।
ಉತ್ತರಾಯಣಮಪ್ಯುಕ್ತಂ ಮಕರಸ್ಥೇ ದಿವಾಕರೇ ॥ **68** ॥ 415

ತ್ರಿಂಶನ್ಮುಹೂರ್ತಂ ಕಥಿತಮಹೋರಾತ್ರಂ ತು ಯನ್ಮಯಾ।
ತಾನಿ ಪಂಚದಶ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಪಕ್ಷ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ॥ **69** ॥ 416

ಮಾಸಃ ಪಕ್ಷದ್ವಯೇನೋಕ್ತೋ ದ್ವೌ ಮಾಸೌ ಚಾರ್ಕಜಾವೃತುಃ।
ಋತುತ್ರಯಂ ಚಾಪ್ಯಯನಂ ದ್ವೇಽಯನೇ ವರ್ಷಸಂಜ್ಞಿತೇ ॥ **70** ॥ 417

ಸಂವತ್ಸರಾದಯಃ ಪಂಚ ಚತುರ್ಮಾಸವಿಕಲ್ಪಿತಾಃ।
ನಿಶ್ಚಯಃ ಸರ್ವಕಾಲಸ್ಯ ಯುಗಮಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ॥ **71** ॥ 418

ಸಂವತ್ಸರಸ್ತು ಪ್ರಥಮೋ ದ್ವಿತೀಯಃ ಪರಿವತ್ಸರಃ।
ಇದ್ವತ್ಸರಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಚತುರ್ಥಶ್ಚಾನುವತ್ಸರಃ।
ವತ್ಸರಃ ಪಂಚಮಶ್ಚಾತ್ರ ಕಾಲೋಽಯಂ ಯುಗಸಂಜ್ಞಿತಃ ॥ **72** ॥ 419

ಯಃ ಶ್ವೇತಸ್ಯೋತ್ತರಃ ಶೈಲಃ ಶೃಂಗವಾನಿತಿ ವಿಶ್ರುತಃ।
ತ್ರೀಣಿ ತಸ್ಯ ತು ಶೃಂಗಾಣಿ ಯೈರಯಂ ಶೃಂಗವಾನ್ಸ್ಮೃತಃ ॥ **73** ॥ 420

ದಕ್ಷಿಣಂ ಚೋತ್ತರಂ ಚೈವ ಮಧ್ಯಂ ವೈಷುವತಂ ತಥಾ।
ಶರದ್ವಸಂತಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ತದ್ಭಾನುಃ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ।
ಮೇಷಾದೌ ಚ ತುಲಾದೌ ಚ ಮೈತ್ರೇಯ ವಿಷುವತ್ಸ್ಥಿತಃ ॥ **74** ॥ 421

ತದಾ ತುಲ್ಯಮಹೋರಾತ್ರಂ ಕರೋತಿ ತಿಮಿರಾಪಹಃ।
ದಶಪಂಚಮುಹೂರ್ತಂ ವೈ ತದೇತದುಭಯಂ ಸ್ಮೃತಂ ॥ **75** ॥ 422

ಪ್ರಥಮೇ ಕೃತ್ತಿಕಾಭಾಗೇ ಯದಾ ಭಾಸ್ವಾಂಸ್ತದಾ ಶಶೀ।
ವಿಶಾಖಾನಾಂ ಚತುರ್ಥೇಽಶೇ ಮುನೇ ತಿಷ್ಠತ್ಯಸಂಶಯಂ ॥ **76** ॥ 423

ವಿಶಾಖಾನಾಂ ಯದಾ ಸೂರ್ಯಶ್ಚರತ್ಯಂಶಂ ತೃತೀಯಕಂ।
ತದಾ ಚಂದ್ರಂ ವಿಜಾನೀಯಾತ್ಕೃತ್ತಿಕಾಶಿರಸಿ ಸ್ಥಿತಂ ॥ **77** ॥ 424

ತದೈವ ವಿಷುವಾಖ್ಯೋಽಯಂ ಕಾಲಃ ಪುಣ್ಯೋಽಭಿಧೀಯತೇ।
ತದಾ ದಾನಾನಿ ದೇಯಾನಿ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಯತಾತ್ಮಭಿಃ ॥ **78** ॥ 425

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯಃ ಪಿತೃಭ್ಯಶ್ಚ ಮುಖಮೇತತ್ತು ದಾನಜಂ।
ದತ್ತದಾನಸ್ತು ವಿಷುವೇ ಕೃತಕೃತ್ಯೋಽಭಿಜಾಯತೇ ॥ **79** ॥ 426

ಅಹೋರಾತ್ರಾರ್ದ್ಧಮಾಸಾಸ್ತು ಕಲಾಃಕಾಷ್ಠಾಃಕ್ಷಣಾಸ್ತಥಾ।
ಪೌರ್ಣಮಾಸೀ ತಥಾ ಜ್ಞೇಯಾ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ತಥೈವ ಚ।
ಸಿನೀವಾಲೀ ಕುಹೂಶ್ಚೈವ ರಾಕಾ ಚಾನುಮತಿಸ್ತಥಾ ॥ **80** ॥ 427

ತಪಸ್ತಪಸ್ಯೌ ಮಧುಮಾಧವೌ ಚ
ಶುಕ್ರಃ ಶುಚಿಶ್ಚಾಯನಮುತ್ತರಂ ಸ್ಯಾತ್।
ನಭೋನಭಸ್ಯೌ ಚ ಇಷಸ್ತಥೋರ್ಜ -
ಸ್ಸಹಃ ಸಹಸ್ಯಾವಿತಿ ದಕ್ಷಿಣಂ ತತ್ ॥ **81** ॥ 428

ಲೋಕಾಲೋಕಶ್ಚ ಯಶ್ಶೈಲಃ ಪ್ರಾಗುಕ್ತೋ ಭವತೋ ಮಯಾ।
ಲೋಕಪಾಲಾಸ್ತು ಚತ್ವಾರಸ್ತತ್ರ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಸುವ್ರತಾಃ ॥ **82** ॥ 429

ಸುಧಾಮಾ ಶಂಖಪಾಚ್ಚೈವ ಕರ್ದಮಸ್ಯಾತ್ಮಜೋ ದ್ವಿಜ।
ಹಿರಣ್ಯರೋಮಾ ಚೈವಾನ್ಯಶ್ಚತುರ್ಥಃ ಕೇತುಮಾನಪಿ ॥ **83** ॥ 430

ನಿರ್ವ್ವಂದ್ವಾ ನಿರಭಿಮಾನಾ ನಿಸ್ತಂದ್ರಾ ನಿಷ್ಪರಿಗ್ರಹಾಃ।
ಲೋಕಪಾಲಾಃ ಸ್ಥಿತಾ ಹ್ಯೇತೇ ಲೋಕಾಲೋಕೇ ಚತುರ್ದಿಶಂ ॥ **84** ॥ 431

ಉತ್ತರಂ ಯದಗಸ್ತ್ಯಸ್ಯ ಅಜವೀಥ್ಯಾಶ್ಚ ದಕ್ಷಿಣಂ।
ಪಿತೃಯಾನಃ ಸ ವೈ ಪಂಥಾ ವೈಶ್ವಾನರಪಥಾದ್ಬಹಿಃ ॥ **85** ॥ 432

ತತ್ರಾಸತೇ ಮಹಾತ್ಮಾನ ಋಷಯೋ ಯೇಽಗ್ನಿಹೋತ್ರಿಣಃ।
ಭೂತಾರಂಭಕೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಂಸಂತೋ ಋತ್ವಿಗುದ್ಯತಾಃ।
ಪ್ರಾರಭಂತೇ ತು ಯೇ ಲೋಕಾಸ್ತೇಷಾಂ ಪಂಥಾಃ ಸ ದಕ್ಷಿಣಃ ॥ **86** ॥ 433

ಚಲಿತಂ ತೇ ಪುನರ್ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ಥಾಪಯಂತಿ ಯುಗೇ ಯುಗೇ।
ಸಂತತ್ಯಾ ತಪಸಾ ಚೈವ ಮರ್ಯಾದಾಭಿಃ ಶ್ರುತೇನ ಚ ॥ **87** ॥ 434

ಜಾಯಮಾನಾಸ್ತು ಪೂರ್ವೇ ಚ ಪಶ್ಚಿಮಾನಾಂ ಗೃಹೇಷು ವೈ।
ಪಶ್ಚಿಮಾಶ್ಚೈವ ಪೂರ್ವೇಷಾಂ ಜಾಯಂತೇ ನಿಧನೇಷ್ವಿಹ ॥ **88** ॥ 435

ಏವಮಾವರ್ತಮಾನಾಸ್ತೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ ನಿಯತವ್ರತಾಃ।
ಸವಿತುರ್ದಕ್ಷಿಣಂ ಮಾರ್ಗಂ ಶ್ರಿತಾ ಹ್ಯಾಚಂದ್ರತಾರಕಂ ॥ **89** ॥ 436

ನಾಗವೀಥ್ಯುತ್ತರಂ ಯಚ್ಚ ಸಪ್ತರ್ಷಿಭ್ಯಶ್ಚ ದಕ್ಷಿಣಂ।
ಉತ್ತರಃ ಸವಿತುಃ ಪಂಥಾ ದೇವಯಾನಶ್ಚ ಸ ಸ್ಮೃತಃ ॥ **90** ॥ 437

ತತ್ರ ತೇ ವಶಿನಃ ಸಿದ್ಧಾ ವಿಮಲಾ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಃ।
ಸಂತತಿಂ ತೇ ಜುಗುಪ್ಸಂತಿ ತಸ್ಮಾನ್ಮೃತ್ಯುರ್ಜಿತಶ್ಚ ತೈಃ ॥ **91** ॥ 438

ಅಷ್ಟಾಶೀತಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ಮುನೀನಾಮೂರ್ಧ್ವರೇತಸಾಂ।
ಉದಕ್ಪಂಥಾನಮರ್ಯಮ್ಣಃ ಸ್ಥಿತಾನ್ಯಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ ॥ **92** ॥ 439

ತೇಽಸಂಪ್ರಯೋಗಾಲ್ಲೋಭಸ್ಯ ಮೈಥುನಸ್ಯ ಚ ವರ್ಜನಾತ್।
ಇಚ್ಛಾದ್ವೇಷಾಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾ ಚ ಭೂತಾರಂಭವಿವರ್ಜನಾತ್ ॥ **93** ॥ 440

ಪುನಶ್ಚ ಕಾಮಾಸಂಯೋಗಾಚ್ಚಬ್ದಾದೇರ್ದೋಷದರ್ಶನಾತ್।
ಇತ್ಯೇಭಿಃ ಕಾರಣೈಃ ಶುದ್ಧಾಸ್ತೇಽಮೃತತ್ವಂ ಹಿ ಭೇಜಿರೇ ॥ **94** ॥ 441

ಆಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ ಸ್ಥಾನಮಮೃತತ್ವಂ ವಿಭಾವ್ಯತೇ।
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಸ್ಥಿತಿಕಾಲೋಽಯಮಪುನರ್ಮಾರ ಉಚ್ಯತೇ ॥ **95** ॥ 442

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಶ್ವಮೇಧಾಭ್ಯಾಂ ಪಾಪಪುಣ್ಯಕೃತೋ ವಿಧಿಃ।
ಆಭೂತಸಂಪ್ಲವಾಂತಂತು ಫಲಮುಕ್ತಂ ತಯೋರ್ದ್ವಿಜ ॥ **96** ॥ 443

ಯಾವನ್ಮಾತ್ರೇ ಪ್ರದೇಶೇ ತು ಮೈತ್ರೇಯಾವಸ್ಥಿತೋ ಧ್ರುವಃ।
ಕ್ಷಯಮಾಯಾತಿ ತಾವತ್ತು ಭೂಮೇರಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಾತ್ ॥ **97** ॥ 444

ಊರ್ಧ್ವೋತ್ತರಮೃಷಿಭ್ಯಸ್ತು ಧ್ರುವೋ ಯತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ।
ಏತದ್ವಿಷ್ಣುಪದಂ ದಿವ್ಯಂ ತೃತೀಯಂ ವ್ಯೋಮ್ನಿ ಭಾಸುರಂ ॥ **98** ॥ 445

ನಿರ್ಧೂತದೋಷಪಂಕಾನಾಂ ಯತೀನಾಂ ಸಂಯತಾತ್ಮನಾಂ।
ಸ್ಥಾನಂ ತತ್ಪರಮಂ ವಿಪ್ರ ಪುಣ್ಯಪಾಪಪರಿಕ್ಷಯೇ ॥ **99** ॥ 446

ಅಪುಣ್ಯಪುಣ್ಯೋಪರಮೇ ಕ್ಷೀಣಾಶೇಷಾಪ್ತಿಹೇತವಃ।
ಯತ್ರ ಗತ್ವಾ ನ ಶೋಚಂತಿ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ ॥ **100** ॥ 447

ಧರ್ಮಧ್ರುವಾದ್ಯಾಸ್ತಿಷ್ಠಂತಿ ಯತ್ರ ತೇ ಲೋಕಸಾಕ್ಷಿಣಃ।
ತತ್ಸಾಷ್ಟ್ಯೈತ್ಪನ್ನಯೋಗೇದ್ಧಾಸ್ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ ॥ **101** ॥ 448

ಯತ್ರೋತಮೇತತ್ಪ್ರೋತಂ ಚ ಯದ್ಭೂತಂ ಸಚರಾಚರಂ।
ಭಾವ್ಯಂ ಚ ವಿಶ್ವಂ ಮೈತ್ರೇಯ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ ॥ **102** ॥ 449

ದಿವೀವ ಚಕ್ಷುರಾತತಂ ಯೋಗಿನಾಂ ತನ್ಮಯಾತ್ಮನಾಂ।
ವಿವೇಕಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಂ ಚ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ ॥ **103** ॥ 450

ಯಸ್ಮಿನ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತೋ ಭಾಸ್ವಾನ್ಮೇಢೀಭೂತಃ ಸ್ವಯಂ ಧ್ರುವಃ।
ಧ್ರುವೇ ಚ ಸರ್ವಜ್ಯೋತೀಂಷಿ ಜ್ಯೋತಿಃ ಷ್ವಂಭೋಮುಚೋ ದ್ವಿಜ ॥ **104** ॥ 451

ಮೇಘೇಷು ಸಂಗತಾ ವೃಷ್ಟಿರ್ವೃಷ್ಟೇಃ ಸೃಷ್ಟೇಶ್ಚ ಪೋಷಣಂ।
ಆಪ್ಯಾಯನಂ ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ದೇವಾದೀನಾಂ ಮಹಾಮುನೇ ॥ **105** ॥ 452

ತತಶ್ಚಾಜ್ಯಾಹುತಿದ್ವಾರಾ ಪೋಷಿತಾಸ್ತೇ ಹವಿರ್ಭುಜಃ।
ವೃಷ್ಟೇಃ ಕಾರಣತಾಂ ಯಾಂತಿ ಭೂತಾನಾಂ ಸ್ಥಿತಯೇ ಪುನಃ ॥ **106** ॥ 453

ಏವಮೇತತ್ಪದಂ ವಿಷ್ಣೋಸ್ತ್ರಿತೀಯಮಮಲಾತ್ಮಕಂ।
ಆಧಾರಭೂತಂ ಲೋಕಾನಾಂ ತ್ರಯಾಣಾಂ ವೃಷ್ಟಿಕಾರಣಂ ॥ **107** ॥ 454

ತತಃ ಪ್ರಭವತಿ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಸರ್ವಪಾಪಹರಾ ಸರಿತ್।
ಗಂಗಾ ದೇವಾಂಗನಾಂಗಾನಾಮನುಲೇಪನಪಿಂಜರಾ ॥ **108** ॥ 455

ವಾಮಪಾದಾಂಬುಜಾಂಗುಷ್ಠನಖಸ್ರೋತೋವಿನಿರ್ಗತಾಂ।
ವಿಷ್ಣೋರ್ಬಿಭರ್ತಿ ಯಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶಿರಸಾಹರ್ನಿಶಂ ಧ್ರುವಃ ॥ **109** ॥ 456

ತತಃ ಸಪ್ತರ್ಷಯೋ ಯಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಪರಾಯಣಾಃ।
ತಿಷ್ಠಂತಿ ವೀಚಿಮಾಲಾಭಿರುಹ್ಯಮಾನಜಟಾ ಜಲೇ ॥ **110** ॥ 457

ವಾಯೋರ್ಧೈಃ ಸಂತತೈರ್ಯಸ್ಯಾಃ ಪ್ಲಾವಿತಂ ಶಶಿಮಂಡಲಂ।
ಭೂಯೋಽಧಿಕತರಾಂ ಕಾಂತಿಂ ವಹತ್ಯೇತದುಹ ಕ್ಷಯೇ ॥ **111** ॥ 458

ಮೇರುಪೃಷ್ಠೇ ಪತತ್ಯುಚ್ಚೈರ್ನಿಷ್ಕ್ರಾಂತಾ ಶಶಿಮಂಡಲಾತ್।
ಜಗತಃ ಪಾವನಾರ್ಥಾಯ ಪ್ರಯಾತಿ ಚ ಚತುರ್ದಿಶಂ ॥ **112** ॥ 459

ಸೀತಾ ಚಾಲಕನಂದಾ ಚ ಚಕ್ಷುರ್ಭದ್ರಾ ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಾ।
ಏಕೈವ ಯಾ ಚತುರ್ಭೇದಾ ದಿಗ್ಭೇದಗತಿಲಕ್ಷಣಾ ॥ **113** ॥ 460

ಭೇದಂ ಚಾಲಕನಂದಾಖ್ಯಂ ಯಸ್ಯಾಃ ಶರ್ವೋಽಪಿ ದಕ್ಷಿಣಂ।
ದಧಾರ ಶಿರಸಾ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ವರ್ಷಾಣಾಮಧಿಕಂ ಶತಂ ॥ **114** ॥ 461

ಶಂಭೋರ್ಜಟಾಕಲಾಪಾಚ್ಚ ವಿನಿಷ್ಕ್ರಾಂತಾಸ್ಥಿಶರ್ಕರಾಃ।
ಪ್ಲಾವಯಿತ್ವಾ ದಿವಂ ನಿನ್ಯೇ ಯಾ ಪಾಪಾನ್ಸಗರಾತ್ಮಜಾನ್ ॥ **115** ॥ 462

ಸ್ನಾತಸ್ಯ ಸಲಿಲೇ ಯಸ್ಯಾಃ ಸದ್ಯಃ ಪಾಪಂ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ।
ಅಪೂರ್ವಪುಣ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಶ್ಚ ಸದ್ಯೋ ಮೈತ್ರೇಯ ಜಾಯತೇ ॥ **116** ॥ 463

ದತ್ತಾಃ ಪಿತೃಭ್ಯೋ ಯತ್ರಾಪಸ್ತನಯೈಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾನ್ವಿತೈಃ।
ಸಮಾಶತಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ ತೃಪ್ತಿಂ ಮೈತ್ರೇಯ ದುರ್ಲಭಾಂ ॥ **117** ॥ 464

ಯಸ್ಯಾಮಿಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾಯಜ್ಞೈರ್ಯಜ್ಞೇಶಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ।
ದ್ವಿಜ ಭೂಪಾಃ ಪರಾಂ ಸಿದ್ಧಿಮವಾಪುರ್ದಿವಿ ಚೇಹ ಚ ॥ **118** ॥ 465

ಸ್ನಾನಾದ್ವಿಧೂತಪಾಪಾಶ್ಚ ಯಜ್ವಲೈರ್ಯತಯಸ್ತಥಾ।
ಕೇಶವಾಸಕ್ತಮನಸಃ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ನಿರ್ವಾಣಮುತ್ತಮಂ ॥ **119** ॥ 466

ಶ್ರುತಾಽಭಿಲಷಿತಾ ದೃಷ್ಟಾ ಸ್ಪೃಷ್ಟಾ ಪೀತಾಽವಗಾಹಿತಾ।
ಯಾ ಪಾವಯತಿ ಭೂತಾನಿ ಕೀರ್ತಿತಾ ಚ ದಿನೇ ದಿನೇ ॥ **120** ॥ 467

ಗಂಗಾ ಗಂಗೇತಿ ಯೈರ್ನಾಮ ಯೋಜನಾನಾಂ ಶತೇಷ್ವಪಿ।
ಸ್ಥಿತೈರುಚ್ಚಾರಿತಂ ಹಂತಿ ಪಾಪಂ ಜನ್ಮತ್ರಯಾರ್ಜಿತಂ ॥ **121** ॥ 468

ಯತಃ ಸಾ ಪಾವನಾಯಾಲಂ ತ್ರಯಾಣಾಂ ಜಗತಾಮಪಿ।
ಸಮುದ್ಭೂತಾ ಪರಂ ತತ್ತು ತೃತೀಯಂ ಭಗವತ್ಪದಂ ॥ **122** ॥ 469

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಅಷ್ಟಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ನವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ತಾರಾಮಯಂ ಭಗವತಃ ಶಿಶುಮಾರಾಕೃತಿ ಪ್ರಭೋಃ।
ದಿವಿ ರೂಪಂ ಹರೇರ್ಯತ್ತು ತಸ್ಯ ಪುಚ್ಛೇ ಸ್ಥಿತೋ ಧ್ರುವಃ ॥ **1** ॥ 470

ಸೈಷ ಭ್ರಮನ್ ಭ್ರಾಮಯತಿ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯಾದಿಕಾನ್ ಗ್ರಹಾನ್।
ಭ್ರಮಂತಮನು ತಂ ಯಾಂತಿ ನಕ್ಷತ್ರಾಣಿ ಚ ಚಕ್ರವತ್ ॥ **2** ॥ 471

ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸೌ ತಾರಾ ನಕ್ಷತ್ರಾಣಿ ಗ್ರಹೈಃ ಸಹ।
ವಾತಾನೀಕಮಯೈರ್ಬಂಧೈರ್ಧ್ರುವೇ ಬದ್ಧಾನಿ ತಾನಿ ವೈ॥ **3** ॥ 472

ಶಿಶುಮಾರಾಕೃತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಯದ್ರೂಪಂ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ದಿವಿ।
ನಾರಾಯಣೋಽಯನಂ ಧಾಮ್ನಾಂ ತಸ್ಯಾಧಾರಃ ಸ್ವಯಂ ಹೃದಿ ॥ **4** ॥ 473

ಉತ್ತಾನಪಾದಪುತ್ರಸ್ತು ತಮಾರಾಧ್ಯ ಜಗತ್ಪತಿಂ।
ಸ ತಾರಾಶಿಶುಮಾರಸ್ಯ ಧ್ರುವಃ ಪುಚ್ಛೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ ॥ **5** ॥ 474

ಆಧಾರಃ ಶಿಶುಮಾರಸ್ಯ ಸರ್ವಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ಜನಾರ್ದನಃ।
ಧ್ರುವಸ್ಯ ಶಿಶುಮಾರಸ್ತು ಧ್ರುವೇ ಭಾನುರ್ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ ॥ **6** ॥ 475

ತದಾಧಾರಂ ಜಗಚ್ಚೇದಂ ಸದೇವಾಸುರಮಾನುಷಂ ॥ **7** ॥ 476

ಯೇನ ವಿಪ್ರ ವಿಧಾನೇನ ತನ್ಮಮೈಕಮನಾಃ ಶೃಣು।
ವಿವಸ್ವಾನಷ್ಟಭಿರ್ಮಾಸೈರಾದಾಯಾಪೋ ರಸಾತ್ಮಿಕಾಃ।
ವರ್ಷತ್ಯಂಬು ತತಶ್ಚಾನ್ನಮನ್ನಾದಪ್ಯಖಿಲಂ ಜಗತ್ ॥ **8** ॥ 477

ವಿವಸ್ವಾನಂಶುಭಿಸ್ತೀಕ್ಷ್ಣೈರಾದಾಯ ಜಗತೋ ಜಲಂ।
ಸೋಮಂ ಪುಷ್ಣಾತ್ಯಥೇಂದುಶ್ಚ ವಾಯುನಾಡೀಮಯೈರ್ದಿವಿ।
ನಾಲೈರ್ವಿಕ್ಷಿಪತೇಽಭ್ರೇಷು ಧೂಮಾಗ್ನ್ಯನಿಲಮೂರ್ತಿಷು ॥ **9** ॥ 478

ನ ಭ್ರಶ್ಯಂತಿ ಯತಸ್ತೇಭ್ಯೋ ಜಲಾನ್ಯಭ್ರಾಣಿ ತಾನ್ಯತಃ।
ಅಭ್ರಸ್ಥಾಃ ಪ್ರಪತಂತ್ಯಾಪೋ ವಾಯುನಾ ಸಮುದೀರಿತಾಃ।
ಸಂಸ್ಕಾರಂ ಕಾಲಜನಿತಂ ಮೈತ್ರೇಯಾಸಾದ್ಯ ನಿರ್ಮಲಾಃ ॥ **10** ॥ 479

ಸರಿತ್ಸಮುದ್ರಭೌಮಾಸ್ತು ತಥಾಪಃ ಪ್ರಾಣಿಸಂಭವಾಃ।
ಚತುಷ್ಪ್ರಕಾರಾ ಭಗವಾನಾದತ್ತೇ ಸವಿತಾ ಮುನೇ ॥ **11** ॥ 480

ಆಕಾಶಗಂಗಾಸಲಿಲಂ ತಥಾದಾಯ ಗಭಸ್ತಿಮಾನ್।
ಅನಭ್ರಗತಮೇವೋರ್ವ್ಯಾಂ ಸದ್ಯಃ ಕ್ಷಿಪತಿ ರಶ್ಮಿಭಿಃ ॥ **12** ॥ 481

ತಸ್ಯ ಸಂಸ್ಪರ್ಶನಿರ್ಧೂತಪಾಪಪಂಕೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ।
ನ ಯಾತಿ ನರಕಂ ಮರ್ತ್ಯೋ ದಿವ್ಯಂ ಸ್ನಾನಂ ಹಿ ತತ್ಸ್ಮೃತಂ ॥ **13** ॥ 482

ದೃಷ್ಟಸೂರ್ಯಂ ಹಿ ಯದ್ವಾರಿ ಪತತ್ಯಭ್ರೈರ್ವಿನಾ ದಿವಃ।
ಆಕಾಶಗಂಗಾಸಲಿಲಂ ತದ್ಗೋಭಿಃ ಕ್ಷಿಪ್ಯತೇ ರವೇಃ ॥ **14** ॥ 483

ಕೃತ್ತಿಕಾದಿಷು ಋಕ್ಷೇಷು ವಿಷಮೇಷು ಚ ಯದ್ದಿವಃ।
ದೃಷ್ಟಾರ್ಕಪತಿತಂ ಜ್ಞೇಯಂ ತದ್ಗಾಂಗಂ ದಿಗ್ಗಜೋಜ್ಝಿತಂ ॥ **15** ॥ 484

ಯುಗ್ಮರ್ಕ್ಷೇಷು ಚ ಯತ್ತೋಯಂ ಪತತ್ಯರ್ಕೋಜ್ಝಿತಂ ದಿವಃ।
ತತ್ಸೌರ್ಯರಶ್ಮಿಭಿಃ ಸರ್ವಂ ಸಮಾದಾಯ ನಿರಸ್ಯತೇ ॥ **16** ॥ 485

ಉಭಯಂ ಪುಣ್ಯಮತ್ಯರ್ಥಂ ನೃಣಾಂ ಪಾಪಭಯಾಪಹಂ।
ಆಕಾಶಗಂಗಾಸಲಿಲಂ ದಿವ್ಯಂ ಸ್ನಾನಂ ಮಹಾಮುನೇ ॥ **17** ॥ 486

ಯತ್ತು ಮೇಘೈಃ ಸಮುತ್ಸೃಷ್ಟಂ ವಾರಿ ತತ್ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ದ್ವಿಜ।
ಪುಷ್ಣಾತ್ಯೋಷಧಯಃ ಸರ್ವಾ ಜೀವನಾಯಾಮೃತಂ ಹಿ ತತ್ ॥ **18** ॥ 487

ತೇನ ವೃದ್ಧಿಂ ಪರಾಂ ನೀತಃ ಸಕಲಶ್ಚೌಷಧೀಗಣಃ।
ಸಾಧಕಃ ಫಲಪಾಕಾಂತಃ ಪ್ರಜಾನಾಂ ದ್ವಿಜ ಜಾಯತೇ ॥ **19** ॥ 488

ತೇನ ಯಜ್ಞಾನ್ಯಥಾಪ್ರೋಕ್ತಾನ್ಮಾನವಾಃ ಶಾಸ್ತ್ರಚಕ್ಷುಷಃ।
ಕುರ್ವಂತ್ಯಹರಹಸ್ತೈಶ್ಚ ದೇವಾನಾಪ್ಯಾಯಯಂತಿ ತೇ ॥ **20** ॥ 489

ಏವಂ ಯಜ್ಞಾಶ್ಚ ವೇದಾಶ್ಚ ವರ್ಣಾಶ್ಚ ವೃಷ್ಟಿಪೂರ್ವಕಾಃ।
ಸರ್ವೇ ದೇವನಿಕಾಯಾಶ್ಚ ಸರ್ವೇ ಭೂತಗಣಾಶ್ಚ ಯೇ ॥ **21** ॥ 490

ವೃಷ್ಟ್ಯಾ ಧೃತಮಿದಂ ಸರ್ವಮನ್ನಂ ನಿಷ್ಪಾದ್ಯತೇ ಯಯಾ।
ಸಾಪಿ ನಿಷ್ಪಾದ್ಯತೇ ವೃಷ್ಟಿಃ ಸವಿತ್ರಾ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥ **22** ॥ 491

ಆಧಾರಭೂತಃ ಸವಿತುರ್ಧ್ರುವೋ ಮುನಿವರೋತ್ತಮ।
ಧ್ರುವಸ್ಯ ಶಿಶುಮಾರೋಽಸೌ ಸೋಽಪಿ ನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕಃ ॥ **23** ॥ 492

ಹೃದಿ ನಾರಾಯಣಸ್ತಸ್ಯ ಶಿಶುಮಾರಸ್ಯ ಸಂಸ್ಥಿತಃ।
ಬಿಭರ್ತಾ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಮಾದಿಭೂತಃ ಸನಾತನಃ ॥ **24** ॥ 493

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ನವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ದಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ಸಾಶೀತಿಮಂಡಲಶತಂ ಕಾಷ್ಠಯೋರಂತರಂ ದ್ವಯೋಃ।
ಆರೋಹಣಾವರೋಹಾಭ್ಯಾಂ ಭಾನೋರಬ್ದೇನ ಯಾ ಗತಿಃ ॥ **1** ॥ 494

ಸ ರಥೋಽಧಿಷ್ಠಿತೋ ದೇವೈರಾದಿತ್ಯೈರ್ಋಷಿಭಿಸ್ತಥಾ।
ಗಂಧರ್ವೈರಪ್ಸರೋಭಿಶ್ಚ ಗ್ರಾಮಣೀಸರ್ಪರಾಕ್ಷಸೈಃ ॥ **2** ॥ 495

ಧಾತಾ ಕ್ರತುಸ್ಥಲಾ ಚೈವ ಪುಲಸ್ತ್ಯೋ ವಾಸುಕಿಸ್ತಥಾ।
ರಥಭೃದ್ಗ್ರಾಮಣೀರ್ಹೇತಿಸ್ತುಂಬುರುಶ್ಚೈವ ಸಪ್ತಮಃ ॥ **3** ॥ 496

ಏತೇ ವಸಂತಿ ವೈ ಚೈತ್ರೇ ಮಧುಮಾಸೇ ಸದೈವ ಹಿ।
ಮೈತ್ರೇಯ ಸ್ಯಂದನೇ ಭಾನೋಃ ಸಪ್ತ ಮಾಸಾಧಿಕಾರಿಣಃ ॥ **4** ॥ 497

ಅರ್ಯಮಾ ಪುಲಹಶ್ಚೈವ ರಥೌಜಾಃ ಪುಂಜಿಕಸ್ಥಲಾ।
ಪ್ರಹೇತಿಃ ಕಚ್ಛವೀರಶ್ಚ ನಾರದಶ್ಚ ರಥೇ ರವೇಃ ॥ **5** ॥ 498

ಮಾಧವೇ ನಿವಸಂತ್ಯೇತೇ ಶುಚಿಸಂಜ್ಞೇ ನಿಬೋಧ ಮೇ ॥ **6** ॥ 499

ಮಿತ್ರೋಽತ್ರಿಸ್ತಕ್ಷಕೋ ರಕ್ಷಃ ಪೌರುಷೇಯೋಽಥ ಮೇನಕಾ।
ಹಾಹಾ ರಥಸ್ವನಶ್ಚೈವ ಮೈತ್ರೇಯೈತೇ ವಸಂತಿ ವೈ ॥ **7** ॥ 500

ವರುಣೋ ವಸಿಷ್ಠೋ ನಾಗಶ್ಚ ಸಹಜನ್ಯಾ ಹೂಹೂ ರಥಃ।
ರಥಚಿತ್ರಸ್ತಥಾ ಶುಕ್ರೇ ವಸಂತ್ಯಾಷಾಢಸಂಜ್ಞಕೇ ॥ **8** ॥ 501

ಇಂದ್ರೋ ವಿಶ್ವಾವಸುಃ ಸ್ತ್ರೋತ ಏಲಾಪುತ್ರಸ್ತಥಾಂಗಿರಾಃ।
ಪ್ರಮ್ಲೋಚಾ ಚ ನಭಸ್ಯೇತೇ ಸರ್ಪಿಶ್ಚಾರ್ಕೇ ವಸಂತಿ ವೈ॥ **9** ॥ 502

ವಿವಸ್ವಾನುಗ್ರಸೇನಶ್ಚ ಭೃಗುರಾಪೂರಣಸ್ತಥಾ।
ಅನುಮ್ಲೋಚಾ ಶಂಖಪಾಲೋ ವ್ಯಾಘ್ರೋ ಭಾದ್ರಪದೇ ತಥಾ ॥ **10** ॥ 503

ಪೂಷಾ ವಸುರುಚಿರ್ವಾತೋ ಗೌತಮೋಽಥ ಧನಂಜಯಃ।
ಸುಷೇಣೋಽನ್ಯೋ ಘೃತಾಚೀ ಚ ವಸಂತ್ಯಾಶ್ವಯುಜೇ ರವೌ ॥ **11** ॥ 504

ವಿಶ್ವಾವಸುರ್ಭರದ್ವಾಜಃ ಪರ್ಜನ್ಯೈರಾವತೌ ತಥಾ।
ವಿಶ್ವಾಚೀ ಸೇನಜಿಚ್ಚಾಪಃ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಚ ವಸಂತಿ ವೈ॥ **12** ॥ 505

ಅಂಶಕಾಶ್ಯಪತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಾಸ್ತು ಮಹಾಪದ್ಮಸ್ತಥೋರ್ವಶೀ।
ಚಿತ್ರಸೇನಸ್ತಥಾ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇಽಧಿಕಾರಿಣಃ ॥ **13** ॥ 506

ಕ್ರತುರ್ಭಗಸ್ತಥೋರ್ಣಾಯುಃ ಸ್ಫೂರ್ಜಃ ಕರ್ಕೋಟಕಸ್ತಥಾ।
ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿಶ್ಚೈವಾನ್ಯಾ ಪೂರ್ವಚಿತ್ತಿರ್ವರಾಪ್ಸರಾಃ ॥ **14** ॥ 507

ಪೌಷಮಾಸೇ ವಸಂತ್ಯೇತೇ ಸಪ್ತ ಭಾಸ್ಕರಮಂಡಲೇ।
ಲೋಕಪ್ರಕಾಶನಾರ್ಥಾಯ ವಿಪ್ರವರ್ಯಾಧಿಕಾರಿಣಃ ॥ **15** ॥ 508

ತ್ವಷ್ಟಾಥ ಜಮದಗ್ನಿಶ್ಚ ಕಂಬಲೋಽಥ ತಿಲೋತ್ತಮಾ।
ಬ್ರಹ್ಮೋಪೇತೋಽಥ ಋತಜಿದ್ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರೋಽಥ ಸಪ್ತಮಃ ॥ **16** ॥ 509

ಮಾಘಮಾಸೇ ವಸಂತ್ಯೇತೇ ಸಪ್ತ ಮೈತ್ರೇಯ ಭಾಸ್ಕರೇ।
ಶ್ರೂಯತಾಂ ಚಾಪರೇ ಸೂರ್ಯೇ ಫಾಲ್ಗುನೇ ನಿವಸಂತಿ ಯೇ ॥ **17** ॥ 510

ವಿಷ್ಣುರಶ್ವತರೋ ರಂಭಾ ಸೂರ್ಯವರ್ಚಾಶ್ಚ ಸತ್ಯಜಿತ್।
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸ್ತಥಾ ರಕ್ಷೋ ಯಜ್ಞೋಪೇತೋ ಮಹಾಮುನೇ ॥ **18** ॥ 511

ಮಾಸೇಷ್ವೇತೇಷು ಮೈತ್ರೇಯ ವಸಂತ್ಯೇತೇ ತು ಸಪ್ತಕಾಃ।
ಸವಿತುರ್ಮಂಡಲೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ವಿಷ್ಣುಶಕ್ತ್ಯುಪಬೃಂಹಿತಾಃ ॥ **19** ॥ 512

ಸ್ತುವಂತಿ ಮುನಯಃ ಸೂರ್ಯಂ ಗಂಧರ್ವೈರ್ಗೀಯತೇ ಪುರಃ।
ನೃತ್ಯಂತ್ಯಪ್ಸರಸೋ ಯಾಂತಿ ಸೂರ್ಯಸ್ಯಾನು ನಿಶಾಚರಾಃ ॥ **20** ॥ 513

ವಹಂತಿ ಪನ್ನಗಾ ಯಕ್ಷೈಃ ಕ್ರಿಯತೇಽಭೀಷುಸಂಗ್ರಹಃ ॥ **21** ॥ 514

ಬಾಲಖಿಲ್ಯಾಸ್ತಥೈವೈನಂ ಪರಿವಾರ್ಯ ಸಮಾಸತೇ ॥ **22** ॥ 515

ಸೋಽಯಂ ಸಪ್ತಗಣಃ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲೇ ಮುನಿಸತ್ತಮ।
ಹಿಮೋಷ್ಣವಾರಿವೃಷ್ಟೀನಾಂ ಹೇತುಃ ಸ್ವಸಮಯಂ ಗತಃ ॥ **23** ॥ 516

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ದಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಏಕಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಯದೇತದ್ಭಗವಾನಾಹ ಗಣಃ ಸಪ್ತವಿಧೋ ರವೇಃ।
ಮಂಡಲೇ ಹಿಮತಾಪಾದೇಃ ಕಾರಣಂ ತನ್ಮಯಾ ಶ್ರುತಂ ॥ **1** ॥ 517

ವ್ಯಾಪಾರಶ್ಚಾಪಿ ಕಥಿತೋ ಗಂಧರ್ವೋರಗರಕ್ಷಸಾಂ।
ಋಷೀಣಾಂ ಬಾಲಖಿಲ್ಯಾನಾಂ ತಥೈವಾಪ್ಸರಸಾಂ ಗುರೋ ॥ **2** ॥ 518

ಯಕ್ಷಾಣಾಂ ಚ ರಥೇ ಭಾನೋರ್ವಿಷ್ಣುಶಕ್ತಿಧೃತಾತ್ಮನಾಂ।
ಕಿಂ ಚಾದಿತ್ಯಸ್ಯ ಯತ್ಕರ್ಮ ತನ್ನಾತ್ರೋಕ್ತಂ ತ್ವಯಾ ಮುನೇ ॥ **3** ॥ 519

ಯದಿ ಸಪ್ತಗಣೋ ವಾರಿ ಹಿಮಮುಷ್ಣಂ ಚ ವರ್ಷತಿ।
ತತ್ಕಿಮತ್ರ ರವೇರ್ಯೇನ ವೃಷ್ಟಿಃ ಸೂರ್ಯಾದಿತೀರ್ಯತೇ ॥ **4** ॥ 520

ವಿವಸ್ವಾನುದಿತೋ ಮಧ್ಯೇ ಯಾತ್ಯಸ್ತಮಿತಿ ಕಿಂ ಜನಃ।
ಬ್ರವೀತ್ಯೇತತ್ಸಮಂ ಕರ್ಮ ಯದಿ ಸಪ್ತಗಣಸ್ಯ ತತ್ ॥ **5** ॥ 521

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ಮೈತ್ರೇಯ ಶ್ರೂಯತಾಮೇತದ್ಯದ್ಭವಾನ್ಪರಿಪೃಚ್ಛತಿ।
ಯಥಾ ಸಪ್ತಗಣೇಽಪ್ಯೇಕಃ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನಾಧಿಕೋ ರವಿಃ ॥ **6** ॥ 522

ಸರ್ವಶಕ್ತಿಃ ಪರಾ ವಿಷ್ಣೋರ್ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮಸಂಜ್ಞಿತಾ।
ಸೈಷಾ ತ್ರಯೀ ತಪತ್ಯಂಹೋ ಜಗತಶ್ಚ ಹಿನಸ್ತಿ ಯಾ ॥ **7** ॥ 523

ಸೈಷ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ಥಿತಃ ಸ್ಥಿತ್ಯಾಂ ಜಗತಃ ಪಾಲನೋದ್ಯತಃ।
ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮಭೂತೋಽಂತಃ ಸವಿತುರ್ದ್ವಿಜ ತಿಷ್ಠತಿ ॥ **8** ॥ 524

ಮಾಸಿ ಮಾಸಿ ರವಿರ್ಯೋ ಯಸ್ತತ್ರ ತತ್ರ ಹಿ ಸಾ ಪರಾ।
ತ್ರಯೀಮಯೀ ವಿಷ್ಣುಶಕ್ತಿರವಸ್ಥಾನಂ ಕರೋತಿ ವೈ ॥ **9** ॥ 525

ಋಚಃ ಸ್ತುವಂತಿ ಪೂರ್ವಾಹ್ಣೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇಽಥ ಯಜೂಂಷಿ ವೈ।
ಬೃಹದ್ರಥಂತರಾದೀನಿ ಸಾಮಾನ್ಯಹ್ನಃ ಕ್ಷಯೇ ರವಿಂ ॥ **10** ॥ 526

ಅಂಗಮೇಷಾ ತ್ರಯೀ ವಿಷ್ಣೋರ್ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮಸಂಜ್ಞಿತಾ।
ವಿಷ್ಣುಶಕ್ತಿರವಸ್ಥಾನಂ ಸದಾದಿತ್ಯೇ ಕರೋತಿ ಸಾ ॥ **11** ॥ 527

ನ ಕೇವಲಂ ರವೇಃ ಶಕ್ತಿರ್ವೈಷ್ಣವೀ ಸಾ ತ್ರಯೀಮಯೀ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಥ ಪುರುಷೋ ರುದ್ರಸ್ತ್ರಯಮೇತತ್ತ್ರಯೀಮಯಂ ॥ **12** ॥ 528

ಸರ್ಗಾದೌ ಋಂಗ್ಮಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ್ಥಿತೌ ವಿಷ್ಣುರ್ಯಜುರ್ಮಯಃ।
ರುದ್ರಃ ಸಾಮಮಯೋಽಂತಾಯ ತಸ್ಮಾತ್ತಸ್ಯಾಶುಚಿರ್ಧ್ವನಿಃ ॥ **13** ॥ 529

ಏವಂ ಸಾ ಸಾತ್ತ್ವಿಕೀ ಶಕ್ತಿರ್ವೈಷ್ಣವೀ ಯಾ ತ್ರಯೀಮಯೀ।
ಆತ್ಮಸಪ್ತಗಣಸ್ಥಂ ತಂ ಭಾಸ್ವಂತಮಧಿತಿಷ್ಠತಿ ॥ **14** ॥ 530

ತಯಾ ಚಾಧಿಷ್ಠಿತಃ ಸೋಽಪಿ ಜಾಜ್ವಲೀತಿ ಸ್ವರಶ್ಮಿಭಿಃ।
ತಮಃ ಸಮಸ್ತಜಗತಾಂ ನಾಶಂ ನಯತಿ ಚಾಖಿಲಂ ॥ **15** ॥ 531

ಸ್ತುವಂತಿ ಚೈನಂ ಮುನಯೋ ಗಂಧರ್ವೈರ್ಗೀಯತೇ ಪುರಃ।
ನೃತ್ಯಂತ್ಯೋಽಪ್ಸರಸೋ ಯಾಂತಿ ತಸ್ಯ ಚಾನು ನಿಶಾಚರಾಃ ॥ **16** ॥ 532

ವಹಂತಿ ಪನ್ನಗಾ ಯಕ್ಷೈಃ ಕ್ರಿಯತೇಽಭೀಷುಸಂಗ್ರಹಃ।
ಬಾಲಖಿಲ್ಯಾಸ್ತಥೈವೈನಂ ಪರಿವಾರ್ಯ ಸಮಾಸತೇ ॥ **17** ॥ 533

ನೋದೇತಾ ನಾಸ್ತಮೇತಾ ಚ ಕದಾಚಿಚ್ಛಕ್ತಿರೂಪಧೃಕ್।
ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪೃಥಕ್ ತಸ್ಯ ಗಣಸ್ಸಪ್ತವಿಧೋಽಪ್ಯಯಂ ॥ **18** ॥ 534

ಸ್ತಂಭಸ್ಥದರ್ಪಣಸ್ಯೇವ ಯೋಽಯಮಾಸನ್ನತಾಂ ಗತಃ।
ಛಾಯಾದರ್ಶನಸಂಯೋಗಂ ಸ ತಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಥಾತ್ಮನಃ ॥ **19** ॥ 535

ಏವಂ ಸಾ ವೈಷ್ಣವೀ ಶಕ್ತಿರ್ನೈವಾಪೈತಿ ತತೋ ದ್ವಿಜ।
ಮಾಸಾನುಮಾಸಂ ಭಾಸ್ವಂತಮಧ್ಯಾಸ್ತೇ ತತ್ರ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ॥ **20** ॥ 536

ಪಿತೃದೇವಮನುಷ್ಯಾದೀನ್ಸ ಸದಾಪ್ಯಾಯಯನ್ಪ್ರಭುಃ।
ಪರಿವರ್ತತ್ಯಹೋರಾತ್ರಕಾರಣಂ ಸವಿತಾ ದ್ವಿಜ ॥ **21** ॥ 537

ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಃ ಸುಷುಮ್ಣಾ ಯಸ್ತರ್ಪಿತಸ್ತೇನ ಚಂದ್ರಮಾಃ।
ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇಽಮರೈಃ ಶಶ್ವತ್ಪೀಯತೇ ವೈ ಸುಧಾಮಯಃ ॥ **22** ॥ 538

ಪೀತಂ ತಂ ದ್ವಿಕಲಂ ಸೋಮಂ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷಕ್ಷಯೇ ದ್ವಿಜ।
ಪಿಬಂತಿ ಪಿತರಸ್ತೇಷಾಂ ಭಾಸ್ಕರಾತ್ತರ್ಪಣಂ ತಥಾ ॥ **23** ॥ 539

ಆದತ್ತೇ ರಶ್ಮಿಭಿರ್ಯಂತು ಕ್ಷಿತಿಸಂಸ್ಥಂ ರಸಂ ರವಿಃ।
ತಮುತ್ಸೃಜತಿ ಭೂತಾನಾಂ ಪುಷ್ಟ್ಯರ್ಥಂ ಸಸ್ಯವೃದ್ಧಯೇ ॥ **24** ॥ 540

ತೇನ ಪ್ರೀಣಾತ್ಯಶೇಷಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ಭಗವಾನ್ ರವಿಃ।
ಪಿತೃದೇವಮನುಷ್ಯಾದೀನೇವಮಾಪ್ಯಾಯಯತ್ಯಸೌ ॥ **25** ॥ 541

ಪಕ್ಷತೃಪ್ತಿಂ ತು ದೇವಾನಾಂ ಪಿತೄಣಾಂ ಚೈವ ಮಾಸಿಕೀಂ।
ಶಶ್ವತ್ತೃಪ್ತಿಂ ಚ ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ ಮೈತ್ರೇಯಾರ್ಕಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ॥ **26** ॥ 542

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಏಕಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ದ್ವಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ರಥಸ್ತ್ರಿಚಕ್ರಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಕುಂದಾಭಾಸ್ತಸ್ಯ ವಾಜಿನಃ।
ವಾಮದಕ್ಷಿಣತೋ ಯುಕ್ತಾ ದಶ ತೇನ ಚರತ್ಯಸೌ ॥ **1** ॥ 543

ವೀಥ್ಯಾಶ್ರಯಾಣಿ ಋಕ್ಷಾಣಿ ಧ್ರುವಾಧಾರೇಣ ವೇಗಿನಾ।
ಹ್ರಾಸವೃದ್ಧಿಕ್ರಮಸ್ತಸ್ಯ ರಶ್ಮೀನಾಂ ಸವಿತುರ್ಯಥಾ ॥ **2** ॥ 544

ಅರ್ಕಸ್ಯೈವ ಹಿ ತಸ್ಯಾಶ್ವಾಃ ಸಕೃದ್ಯುಕ್ತಾ ವಹಂತಿ ತೇ।
ಕಲ್ಪಮೇಕಂ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾರಿಗರ್ಭಸಮುದ್ಭವಾಃ ॥ **3** ॥ 545

ಕ್ಷೀಣಂ ಪೀತಂ ಸುರೈಃ ಸೋಮಮಾಪ್ಯಾಯಯತಿ ದೀಪ್ತಿಮಾನ್।
ಮೈತ್ರೇಯೈಕಕಲಂ ಸಂತಂ ರಶ್ಮಿನೈಕೇನ ಭಾಸ್ಕರಃ ॥ **4** ॥ 546

ಕ್ರಮೇಣ ಯೇನ ಪೀತೋಽಸೌ ದೇವೈಸ್ತೇನ ನಿಶಾಕರಂ।
ಆಪ್ಯಾಯಯತ್ಯನುದಿನಂ ಭಾಸ್ಕರೋ ವಾರಿತಸ್ಕರಃ ॥ **5** ॥ 547

ಸಂಭೃತಂ ಚಾರ್ಧಮಾಸೇನ ತತ್ಸೋಮಸ್ಥಂ ಸುಧಾಮೃತಂ।
ಪಿಬಂತಿ ದೇವಾ ಮೈತ್ರೇಯ ಸುಧಾಹಾರಾ ಯತೋಽಮರಾಃ ॥ **6** ॥ 548

ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶತ್ಸಹಸ್ರಾಣಿ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶಚ್ಛತಾನಿ ಚ।
ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶತ್ತಥಾ ದೇವಾಃ ಪಿಬಂತಿ ಕ್ಷಣದಾಕರಂ ॥ **7** ॥ 549

ಕಲಾದ್ವಯಾವಶಿಷ್ಟಸ್ತು ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಂ।
ಅಮಾಖ್ಯರಶ್ಮೌ ವಸತಿ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ತತಃ ಸ್ಮೃತಾ ॥ **8** ॥ 550

ಅಪ್ಸು ತಸ್ಮಿನ್ನಹೋರಾತ್ರೇ ಪೂರ್ವಂ ವಿಶತಿ ಚಂದ್ರಮಾಃ।
ತತೋ ವೀರುತ್ಸು ವಸತಿ ಪ್ರಯಾತ್ಯರ್ಕಂ ತತಃ ಕ್ರಮಾತ್ ॥ **9** ॥ 551

ಛಿನತ್ತಿ ವೀರುಧೋ ಯಸ್ತು ವೀರುತ್ಸಂಸ್ಥೇ ನಿಶಾಕರೇ।
ಪತ್ರಂ ವಾ ಪಾತಯತ್ಯೇಕಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ಸ ವಿಂದತಿ ॥ **10** ॥ 552

ಸೋಮಂ ಪಂಚದಶೇ ಭಾಗೇ ಕಿಂಚಿಚ್ಛಿಷ್ಟೇ ಕಲಾತ್ಮಕೇ।
ಅಪರಾಹ್ಣೇ ಪಿತೃಗಣಾ ಜಘನ್ಯಂ ಪರ್ಯುಪಾಸತೇ ॥ **11** ॥ 553

ಪಿಬಂತಿ ದ್ವಿಕಲಾಕಾರಂ ಶಿಷ್ಟಾ ತಸ್ಯ ಕಲಾ ತು ಯಾ।
ಸುಧಾಮೃತಮಯೀ ಪುಣ್ಯಾ ತಾಮಿಂದೋಃ ಪಿತರೋ ಮುನೇ ॥ **12** ॥ 554

ನಿಸ್ಸೃತಂ ತದಮಾವಾಸ್ಯಾಂ ಗಭಸ್ತಿಭ್ಯಃ ಸುಧಾಮೃತಂ।
ಮಾಸಂ ತೃಪ್ತಿಮವಾಪ್ಯಾಗ್ರ್ಯಾಂ ಪಿತರಃ ಸಂತಿ ನಿರ್ವೃತಾಃ।
ಸೌಮ್ಯಾ ಬರ್ಹಿಷದಶ್ಚೈವ ಅಗ್ನಿಷ್ವಾತ್ತಾಶ್ಚ ತೇ ತ್ರಿಧಾ ॥ **13** ॥ 555

ಏವಂ ದೇವಾನ್ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ತಥಾ ಪಿತೄನ್।
ವೀರುಧಶ್ಚಾಮೃತಮಯೈಃ ಶೀತೈರಪ್ಪರಮಾಣುಭಿಃ ॥ **14** ॥ 556

ವೀರುಧೌಷಧಿನಿಷ್ಪತ್ತ್ಯಾ ಮನುಷ್ಯಪಶುಕೀಟಕಾನ್।
ಆಪ್ಯಾಯಯತಿ ಶೀತಾಂಶುಃ ಪ್ರಾಕಾಶ್ಯಾಹ್ಲಾದನೇನ ತು ॥ **15** ॥ 557

ವಾಯ್ವಗ್ನಿದ್ರವ್ಯಸಂಭೂತೋ ರಥಶ್ಚಂದ್ರಸುತಶ್ಚ ಚ।
ಪಿಶಂಗೈಸ್ತುರಗೈರ್ಯುಕ್ತಃ ಸೋಽಷ್ಟಾಭಿರ್ವಾಯುವೇಗಿಭಿಃ ॥ **16** ॥ 558

ಸವರೂಥಃ ಸಾನುಕರ್ಷೋ ಯುಕ್ತೋ ಭೂಸಂಭವೈರ್ಹಯೈಃ।
ಸೋಪಾಸಂಗಪತಾಕಸ್ತು ಶುಕ್ರಸ್ಯಾಪಿ ರಥೋ ಮಹಾನ್ ॥ **17** ॥ 559

ಅಷ್ಟಾಶ್ವಃ ಕಾಂಚನಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ಭೌಮಸ್ಯಾಪಿ ರಥೋ ಮಹಾನ್।
ಪದ್ಮರಾಗಾರುಣೈರಶ್ವೈಃ ಸಂಯುಕ್ತೋ ವಹ್ನಿಸಂಭವೈಃ ॥ **18** ॥ 560

ಅಷ್ಟಾಭಿಃ ಪಾಂಡುರೈರ್ಯುಕ್ತೋ ವಾಜಿಭಿಃ ಕಾಂಚನೋ ರಥಃ।
ತಸ್ಮಿಂಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ವರ್ಷಾಂತೇ ರಾಶೌ ರಾಶೌ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ ॥ **19** ॥ 561

ಆಕಾಶಸಂಭವೈರಶ್ವೈಃ ಶಬಲೈಃ ಸ್ಯಂದನಂ ಯುತಂ।
ತಮಾರುಹ್ಯ ಶನೈರ್ಯಾತಿ ಮಂದಗಾಮೀ ಶನೈಶ್ಚರಃ ॥ **20** ॥ 562

ಸ್ವರ್ಭಾನೋಸ್ತುರಗಾ ಹೃಷ್ಟೌ ಭೃಂಗಾಭಾ ಧೂಸರಂ ರಥಂ।
ಸಕೃದ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತು ಮೈತ್ರೇಯ ವಹಂತ್ಯವಿರತಂ ಸದಾ ॥ **21** ॥ 563

ಆದಿತ್ಯಾನ್ನಿಸ್ಸೃತೋ ರಾಹುಃ ಸೋಮಂ ಗಚ್ಛತಿ ಪರ್ವಸು।
ಆದಿತ್ಯಮೇತಿ ಸೋಮಾಚ್ಚ ಪುನಃ ಸೌರೇಷು ಪರ್ವಸು ॥ **22** ॥ 564

ತಥಾ ಕೇತುರಥಸ್ಯಾಶ್ವಾ ಅಪ್ಯಷ್ಟೌ ವಾತರಂಹಸಃ।
ಪಲಾಲಧೂಮವರ್ಣಾಭಾ ಲಾಕ್ಷಾರಸನಿಭಾರುಣಾಃ ॥ **23** ॥ 565

ಏತೇ ಮಯಾ ಗ್ರಹಾಣಾಂ ವೈ ತವಾಖ್ಯಾತಾ ರಥಾ ನವ।
ಸರ್ವೇ ಧ್ರುವೇ ಮಹಾಭಾಗ ಪ್ರಬದ್ಧಾ ವಾಯುರಶ್ಮಿಭಿಃ ॥ **24** ॥ 566

ಗ್ರಹರ್ಕ್ಷತಾರಾಧಿಷ್ಣ್ಯಾನಿ ಧ್ರುವೇ ಬದ್ಧಾನ್ಯಶೇಷತಃ।
ಭ್ರಮಂತ್ಯುಚಿತಚಾರೇಣ ಮೈತ್ರೇಯಾನಿಲರಶ್ಮಿಭಿಃ ॥ **25** ॥ 567

ಯಾವಂತ್ಯಶ್ಚೈವ ತಾರಾಸ್ತಾಸ್ತಾವಂತೋ ವಾತರಶ್ಮಯಃ।
ಸರ್ವೇ ಧ್ರುವೇ ನಿಬದ್ಧಾಸ್ತೇ ಭ್ರಮಂತೋ ಭ್ರಾಮಯಂತಿ ತಂ ॥ **26** ॥ 568

ತೈಲಪೀಡಾ ಯಥಾ ಚಕ್ರಂ ಭ್ರಮಂತೋ ಭ್ರಾಮಯಂತಿ ವೈ।
ತಥಾ ಭ್ರಮಂತಿ ಜ್ಯೋತೀಂಷಿ ವಾತವಿದ್ಧಾನಿ ಸರ್ವಶಃ ॥ **27** ॥ 569

ಅಲಾತಚಕ್ರವದ್ಯಾಂತಿ ವಾತಚಕ್ರೇರಿತಾನಿ ತು।
ಯಸ್ಮಾಜ್ಜ್ಯೋತೀಂಷಿ ವಹತಿ ಪ್ರವಹಸ್ತೇನ ಸ ಸ್ಮೃತಃ ॥ **28** ॥ 570

ಶಿಶುಮಾರಸ್ತು ಯಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಸ ಧ್ರುವೋ ಯತ್ರ ತಿಷ್ಠತಿ।
ಸನ್ನಿವೇಶಂ ಚ ತಸ್ಯಾಪಿ ಶೃಣುಷ್ವ ಮುನಿಸತ್ತಮ ॥ **29** ॥ 571

ಯದಹ್ನಾ ಕುರುತೇ ಪಾಪಂ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿಶಿ ಮುಚ್ಯತೇ।
ಯಾವಂತ್ಯಶ್ಚೈವ ತಾರಾಸ್ತಾಃ ಶಿಶುಮಾರಾಶ್ರಿತಾ ದಿವಿ।
ತಾವಂತ್ಯೇವ ತು ವರ್ಷಾಣಿ ಜೀವತ್ಯಭ್ಯಧಿಕಾನಿ ಚ ॥ **30** ॥ 572

ಉತ್ತಾನಪಾದಸ್ತಸ್ಯಾಧೋ ವಿಜ್ಞೇಯೋ ಹ್ಯುತ್ತರೋ ಹನುಃ।
ಯಜ್ಞೋಽಧರಶ್ಚ ವಿಜ್ಞೇಯೋ ಧರ್ಮೋ ಮೂರ್ದ್ಧಾನಮಾಶ್ರಿತಃ ॥ **31** ॥ 573

ಹೃದಿ ನಾರಾಯಣಶ್ಚಾಸ್ತೇ ಅಶ್ವಿನೌ ಪೂರ್ವಪಾದಯೋಃ।
ವರುಣಶ್ಚಾರ್ಯಮಾ ಚೈವ ಪಶ್ಚಿಮೇ ತಸ್ಯ ಸಕ್ಥಿನೀ ॥ **32** ॥ 574

ಶಿಶ್ನಃ ಸಂವತ್ಸರಸ್ತಸ್ಯ ಮಿತ್ರೋಽಪಾನಂ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ॥ **33** ॥ 575

ಪುಚ್ಛೇಽಗ್ನಿಶ್ಚ ಮಹೇಂದ್ರಶ್ಚ ಕಶ್ಯಪೋಽಥ ತತೋ ಧ್ರುವಃ।
ತಾರಕಾ ಶಿಶುಮಾರಸ್ಯ ನಾಸ್ತಮೇತಿ ಚತುಷ್ಟಯಂ ॥ **34** ॥ 576

ಇತ್ಯೇಷ ಸನ್ನಿವೇಶೋಽಯಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ತಥಾ।
ದ್ವೀಪಾನಾಮುದಧೀನಾಂ ಚ ಪರ್ವತಾನಾಂ ಚ ಕೀರ್ತಿತಃ ॥ **35** ॥ 577

ವರ್ಷಾಣಾಂ ಚ ನದೀನಾಂ ಚ ಯೇ ಚ ತೇಷು ವಸಂತಿ ವೈ।
ತೇಷಾಂ ಸ್ವರೂಪಮಾಖ್ಯಾತಂ ಸಂಕ್ಷೇಪಃ ಶ್ರೂಯತಾಂ ಪುನಃ ॥ **36** ॥ 578

ಯದಂಬು ವೈಷ್ಣವಃ ಕಾಯಸ್ತತೋ ವಿಪ್ರ ವಸುಂಧರಾ।
ಪದ್ಮಾಕಾರಾ ಸಮುದ್ಭೂತಾ ಪರ್ವತಾಬ್ಧ್ಯಾದಿಸಂಯುತಾ ॥ **37** ॥ 579

ಜ್ಯೋತೀಂಷಿ ವಿಷ್ಣುರ್ಭುವನಾನಿ ವಿಷ್ಣು-
ರ್ವನಾನಿ ವಿಷ್ಣುರ್ಗಿರಯೋ ದಿಶಶ್ಚ।
ನದ್ಯಃ ಸಮುದ್ರಾಶ್ಚ ಸ ಏವ ಸರ್ವಂ
ಯದಸ್ತಿ ಯನ್ನಾಸ್ತಿ ಚ ವಿಪ್ರವರ್ಯ ॥ **38** ॥ 580

ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪೋ ಭಗವಾನ್ಯತೋಽಸಾ-
ವಶೇಷಮೂರ್ತಿರ್ನ ತು ವಸ್ತುಭೂತಃ।

ತತೋ ಹಿ ಶೈಲಾಬ್ಧಿಧರಾದಿಭೇದಾಞ್ -
ಜಾನೀಹಿ ವಿಜ್ಞಾನವಿಜೃಂಭಿತಾನಿ ॥ **39** ॥ 581

ಯದಾ ತು ಶುದ್ಧಂ ನಿಜರೂಪಿ ಸರ್ವಂ
ಕರ್ಮಕ್ಷಯೇ ಜ್ಞಾನಮಪಾಸ್ತದೋಷಂ।
ತದಾ ಹಿ ಸಂಕಲ್ಪತರೋಃ ಫಲಾನಿ
ಭವಂತಿ ನೋ ವಸ್ತುಷು ವಸ್ತು ಭೇದಾಃ ॥ **40** ॥ 582

ವಸ್ತ್ವಸ್ತಿ ಕಿಂ ಕುತ್ರಚಿದಾದಿಮಧ್ಯ -
ಪರ್ಯಂತಹೀನಂ ಸತತೈಕರೂಪಂ।
ಯಚ್ಚಾನ್ಯಥಾತ್ವಂ ದ್ವಿಜ ಯಾತಿ ಭೂಯೋ
ನ ತತ್ತಥಾ ತತ್ರ ಕುತೋ ಹಿ ತತ್ತ್ವಂ ॥ **41** ॥ 583

ಮಹೀ ಘಟತ್ವಂ ಘಟತಃ ಕಪಾಲಿಕಾ
ಕಪಾಲಿಕಾ ಚೂರ್ಣರಜಸ್ತತೋಽಣುಃ।
ಜನೈಃ ಸ್ವಕರ್ಮಸ್ತಿಮಿತಾತ್ಮನಿಶ್ಚಯೈ -
ರಾಲಕ್ಷ್ಯತೇ ಬ್ರೂಹಿ ಕಿಮತ್ರ ವಸ್ತು ॥ **42** ॥ 584

ತಸ್ಮಾನ್ನ ವಿಜ್ಞಾನಮೃತೇಽಸ್ತಿ ಕಿಂಚಿತ್ -
ಕ್ವಚಿತ್ಕದಾಚಿದ್ದ್ವಿಜ ವಸ್ತುಜಾತಂ।
ವಿಜ್ಞಾನಮೇಕಂ ನಿಜಕರ್ಮಭೇದ -
ವಿಭಿನ್ನಚಿತ್ತೈರ್ಬಹುಧಾಭ್ಯುಪೇತಂ ॥ **43** ॥ 585

ಜ್ಞಾನಂ ವಿಶುದ್ಧಂ ವಿಮಲಂ ವಿಶೋಕ -
ಮಶೇಷಲೋಭಾದಿನಿರಸ್ತಸಂಗಂ।
ಏಕಂ ಸದೇಕಂ ಪರಮಃ ಪರೇಶಃ
ಸ ವಾಸುದೇವೋ ನ ಯತೋಽನ್ಯದಸ್ತಿ ॥ **44** ॥ 586

ಸದ್ಭಾವ ಏವಂ ಭವತೋ ಮಯೋಕ್ತೋ
ಜ್ಞಾನಂ ಯಥಾ ಸತ್ಯಮಸತ್ಯಮನ್ಯತ್।

ಏತತ್ತು ಯತ್ಸಂವ್ಯವಹಾರಭೂತಂ
ತತ್ರಾಪಿ ಚೋಕ್ತಂ ಭುವನಾಶ್ರಿತಂ ತೇ ॥ **45** ॥ 587

ಯಜ್ಞಃ ಪಶುರ್ವಹ್ನಿರಶೇಷಋತ್ವಿಕ್
ಸೋಮಃ ಸುರಾಃ ಸ್ವರ್ಗಮಯಶ್ಚ ಕಾಮಃ।
ಇತ್ಯಾದಿಕರ್ಮಾಶ್ರಿತಮಾರ್ಗದೃಷ್ಟಂ
ಭೂರಾದಿಭೋಗಾಶ್ಚ ಫಲಾನಿ ತೇಷಾಂ ॥ **46** ॥ 588

ಯಚ್ಚೈತದ್ಭುವನಗತಂ ಮಯಾ ತವೋಕ್ತಂ
ಸರ್ವತ್ರ ವ್ರಜತಿ ಹಿ ತತ್ರ ಕರ್ಮವಶ್ಯಃ।
ಜ್ಞಾತ್ವೈವಂ ಧ್ರುವಮಚಲಂ ಸದೈಕರೂಪಂ
ತತ್ಕುರ್ಯಾದ್ವಿಶತಿ ಹಿ ಯೇನ ವಾಸುದೇವಂ ॥ **47** ॥ 589

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ದ್ವಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಭಗವನ್ಸಮ್ಯಗಾಖ್ಯಾತಂ ಯತ್ಪೃಷ್ಟೋಽಸಿ ಮಯಾ ಕಿಲ।
ಭೂಸಮುದ್ರಾದಿಸರಿತಾಂ ಸಂಸ್ಥಾನಂ ಗ್ರಹಸಂಸ್ಥಿತಿಃ ॥ **1** ॥ 590

ವಿಷ್ಣ್ವಾಧಾರಂ ಯಥಾ ಚೈತತ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ಸಮವಸ್ಥಿತಂ।
ಪರಮಾರ್ಥಸ್ತು ತೇ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಯಥಾ ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಧಾನತಃ ॥ **2** ॥ 591

ಯತ್ತ್ವೇತದ್ಭಗವಾನಾಹ ಭರತಸ್ಯ ಮಹೀಪತೇಃ।
ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಚರಿತಂ ತನ್ಮಮಾಖ್ಯಾತುಮರ್ಹಸಿ ॥ **3** ॥ 592

ಭರತಃ ಸ ಮಹೀಪಾಲಃ ಶಾಲಗ್ರಾಮೇಽವಸತ್ಕಿಲ।
ಯೋಗಯುಕ್ತಃ ಸಮಾಧಾಯ ವಾಸುದೇವೇ ಸದಾ ಮನಃ ॥ **4** ॥ 593

ಪುಣ್ಯದೇಶಪ್ರಭಾವೇಣ ಧ್ಯಾಯತಶ್ಚ ಸದಾ ಹರಿಂ।
ಕಥಂ ತು ನಾಽಭವನ್ಮುಕ್ತಿರ್ಯದಭೂತ್ಸ ದ್ವಿಜಃ ಪುನಃ ॥ **5** ॥ 594

ವಿಪ್ರತ್ವೇ ಚ ಕೃತಂ ತೇನ ಯದ್ಭೂಯಃ ಸುಮಹಾತ್ಮನಾ।
ಭರತೇನ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ತತ್ಸರ್ವಂ ವಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ ॥ **6** ॥ 595

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ಶಾಲಗ್ರಾಮೇ ಮಹಾಭಾಗೋ ಭಗವನ್ನ್ಯಸ್ತಮಾನಸಃ।
ಸ ಉವಾಸ ಚಿರಂ ಕಾಲಂ ಮೈತ್ರೇಯ ಪೃಥಿವೀಪತಿಃ ॥ **7** ॥ 596

ಅಹಿಂಸಾದಿಷ್ವಶೇಷೇಷು ಗುಣೇಷು ಗುಣಿನಾಂ ವರಃ।
ಅವಾಪ ಪರಮಾಂ ಕಾಷ್ಠಾಂ ಮನಸಶ್ಚಾಪಿ ಸಂಯಮೇ ॥ **8** ॥ 597

ಯಜ್ಞೇಶಾಚ್ಯುತ ಗೋವಿಂದ ಮಾಧವಾನಂತ ಕೇಶವ।
ಕೃಷ್ಣ ವಿಷ್ಣೋ ಹೃಷೀಕೇಶ ವಾಸುದೇವ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥ **9** ॥ 598

ಇತಿ ರಾಜಾಹ ಭರತೋ ಹರೇರ್ನಾಮಾನಿ ಕೇವಲಂ।
ನಾನ್ಯಜ್ಜಗಾದ ಮೈತ್ರೇಯ ಕಿಂಚಿತ್ಸ್ವಪ್ನಾಂತರೇಽಪಿ ಚ।
ಏತತ್ಪದಂ ತದರ್ಥಂ ಚ ವಿನಾ ನಾನ್ಯದಚಿಂತಯತ್ ॥ **10** ॥ 599

ಸಮಿತ್ಪುಷ್ಪಕುಶಾದಾನಂ ಚಕ್ರೇ ದೇವಕ್ರಿಯಾಕೃತೇ।
ನಾನ್ಯಾನಿ ಚಕ್ರೇ ಕರ್ಮಾಣಿ ನಿಸ್ಸಂಗೋ ಯೋಗತಾಪಸಃ ॥ **11** ॥ 600

ಜಗಾಮ ಸೋಽಭಿಷೇಕಾರ್ಥಮೇಕದಾ ತು ಮಹಾನದೀಂ।
ಸಸ್ನೌ ತತ್ರ ತದಾ ಚಕ್ರೇ ಸ್ನಾನಸ್ಯಾನಂತರಕ್ರಿಯಾಃ ॥ **12** ॥ 601

ಅಥಾಜಗಾಮ ತತ್ತೀರಂ ಜಲಂ ಪಾತುಂ ಪಿಪಾಸಿತಾ।
ಆಸನ್ನಪ್ರಸವಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನೇಕೈವ ಹರಿಣೀ ವನಾತ್ ॥ **13** ॥ 602

ತತಃ ಸಮಭವತ್ತತ್ರ ಪೀತಪ್ರಾಯೇ ಜಲೇ ತಥಾ।
ಸಿಂಹಸ್ಯ ನಾದಃ ಸುಮಹಾನ್ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಭಯಂಕರಃ ॥ **14** ॥ 603

ತತಃ ಸಾ ಸಹಸಾ ತ್ರಾಸಾದಾಪ್ಲುತಾ ನಿಮ್ನಗಾತಟಂ।
ಅತ್ಯುಚ್ಚಾರೋಹಣೇನಾಸ್ಯಾ ನದ್ಯಾಂ ಗರ್ಭಃ ಪಪಾತ ಹ ॥ **15** ॥ 604

ತಮೂಹ್ಯಮಾನಂ ವೇಗೇನ ವೀಚಿಮಾಲಾಪರಿಪ್ಲುತಂ।
ಜಗ್ರಾಹ ಸ ನೃಪೋ ಗರ್ಭಾತ್ಪತಿತಂ ಮೃಗಪೋತಕಂ ॥ **16** ॥ 605

ಗರ್ಭಪ್ರಚ್ಯುತಿದೋಷೇಣ ಪ್ರೋತ್ತುಂಗಾಕ್ರಮಣೇನ ಚ।
ಮೈತ್ರೇಯ ಸಾಪಿ ಹರಿಣೀ ಪಪಾತ ಚ ಮಮಾರ ಚ ॥ **17** ॥ 606

ಹರಿಣೀಂ ತಾಂ ವಿಲೋಕ್ಯಾಥ ವಿಪನ್ನಾಂ ನೃಪತಾಪಸಃ।
ಮೃಗಪೋತಂ ಸಮಾದಾಯ ನಿಜಮಾಶ್ರಮಮಾಗತಃ ॥ **18** ॥ 607

ಚಕಾರಾನುದಿನಂ ಚಾಸೌ ಮೃಗಪೋತಸ್ಯ ವೈ ನೃಪಃ।
ಪೋಷಣಂ ಪುಷ್ಯಮಾಣಶ್ಚ ಸ ತೇನ ವವೃಧೇ ಮುನೇ ॥ **19** ॥ 608

ಚಚಾರಾಶ್ರಮಪರ್ಯಂತೇ ತೃಣಾನಿ ಗಹನೇಷು ಸಃ।
ದೂರಂ ಗತ್ವಾ ಚ ಶಾದ್ವೂಲತ್ರಾಸಾದಭ್ಯಾಯಯೌ ಪುನಃ ॥ **20** ॥ 609

ಪ್ರಾತರ್ಗತ್ವಾತಿದೂರಂ ಚ ಸಾಯಮಾಯಾತ್ಯಥಾಶ್ರಮಂ।
ಪುನಶ್ಚ ಭರತಸ್ಯಾಭೂದಾಶ್ರಮಸ್ಯೋಟಜಾಜಿರೇ ॥ **21** ॥ 610

ತಸ್ಯ ತಸ್ಮಿನ್ಮೃಗೇ ದೂರಸಮೀಪಪರಿವರ್ತಿನಿ।
ಆಸೀಚ್ಚೇತಃ ಸಮಾಸಕ್ತಂ ನ ಯಯಾವನ್ಯತೋ ದ್ವಿಜ ॥ **22** ॥ 611

ವಿಮುಕ್ತರಾಜ್ಯತನಯಃ ಪ್ರೋಜ್ಝಿತಾಶೇಷಬಾಂಧವಃ।
ಮಮತ್ವಂ ಸ ಚಕಾರೋಚ್ಚೈಸ್ತಸ್ಮಿನ್ಹರಿಣಬಾಲಕೇ ॥ **23** ॥ 612

ಕಿಂ ವೃಕೈರ್ಭಕ್ಷಿತೋ ವ್ಯಾಘ್ರೈಃ ಕಿಂ ಸಿಂಹೇನ ನಿಪಾತಿತಃ।
ಚಿರಾಯಮಾಣೇ ನಿಷ್ಕ್ರಾಂತೇ ತಸ್ಯಾಸೀದಿತಿ ಮಾನಸಂ ॥ **24** ॥ 613

ಏಷಾ ವಸುಮತೀ ತಸ್ಯ ಖುರಾಗ್ರಕ್ಷತಕರ್ಬುರಾ।
ಪ್ರೀತಯೇ ಮಮ ಜಾತೋಽಸೌ ಕ್ವ ಮಮೈಣಕಬಾಲಕಃ ॥ **25** ॥ 614

ವಿಷಾಣಾಗ್ರೇಣ ಮದ್ಬಾಹುಂ ಕಂಡೂಯನಪರೋ ಹಿ ಸಃ।
ಕ್ಷೇಮೇಣಾಭ್ಯಾಗತೋಽರಣ್ಯಾದಪಿ ಮಾಂ ಸುಖಯಿಷ್ಯತಿ ॥ **26** ॥ 615

ಏತೇ ಲೂನಶಿಖಾಸ್ತಸ್ಯ ದಶನೈರಚಿರೋದ್ಗತೈಃ।
ಕುಶಾಃ ಕಾಶಾ ವಿರಾಜಂತೇ ಬಟವಃ ಸಾಮಗಾ ಇವ ॥ **27** ॥ 616

ಇತ್ಥಂ ಚಿರಗತೇ ತಸ್ಮಿನ್ನ ಚಕ್ರೇ ಮಾನಸಂ ಮುನಿಃ।
ಪ್ರೀತಿಪ್ರಸನ್ನವದನಃ ಪಾರ್ಶ್ವಸ್ಥೇ ಚಾಭವನ್ಮೃಗೇ ॥ **28** ॥ 617

ಸಮಾಧಿಭಂಗಸ್ತಸ್ಯಾಸೀತ್ತನ್ಮಯತ್ವಾದ್ಯತಾತ್ಮನಃ।
ಸಂತ್ಯಕ್ತರಾಜ್ಯಭೋಗರ್ದ್ಧಿಸ್ವಜನಸ್ಯಾಪಿ ಭೂಪತೇಃ ॥ **29** ॥ 618

ಚಪಲಂ ಚಪಲೇ ತಸ್ಮಿಂದೂರಗಂ ದೂರಗಾಮಿನಿ।
ಮೃಗಪೋತೇಽಭವಚ್ಚಿತ್ತಂ ಸ್ಥೈರ್ಯವತ್ತಸ್ಯ ಭೂಪತೇಃ ॥ **30** ॥ 619

ಕಾಲೇನ ಗಚ್ಛತಾ ಸೋಽಥ ಕಾಲಂ ಚಕ್ರೇ ಮಹೀಪತಿಃ।
ಪಿತೇವ ಸಾಸ್ರಂ ಪುತ್ರೇಣ ಮೃಗಪೋತೇನ ವೀಕ್ಷಿತಃ ॥ **31** ॥ 620

ಮೃಗಮೇವ ತದಾದ್ರಾಕ್ಷೀತ್ಯಜನ್ಪ್ರಾಣಾನಸಾವಪಿ।
ತನ್ಮಯತ್ವೇನ ಮೈತ್ರೇಯ ನಾನ್ಯತ್ಕಿಂಚಿದಚಿಂತಯತ್ ॥ **32** ॥ 621

ತತಶ್ಚ ತತ್ಕಾಲಕೃತಾಂ ಭಾವನಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ತಾದೃಶೀಂ।
ಜಂಬೂಮಾರ್ಗೇ ಮಹಾರಣ್ಯೇ ಜಾತೋ ಜಾತಿಸ್ಮರೋ ಮೃಗಃ ॥ **33** ॥ 622

ಜಾತಿಸ್ಮರತ್ವಾದುದ್ವಿಗ್ನಃ ಸಂಸಾರಸ್ಯ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ।
ವಿಹಾಯ ಮಾತರಂ ಭೂಯಃ ಶಾಲಗ್ರಾಮಮುಪಾಯಯೌ ॥ **34** ॥ 623

ಶುಷ್ಕೈಸ್ತೃಣೈಸ್ತಥಾ ಪರ್ಣೈಃ ಸ ಕುರ್ವನ್ನಾತ್ಮಪೋಷಣಂ।
ಮೃಗತ್ವಹೇತುಭೂತಸ್ಯ ಕರ್ಮಣೋ ನಿಷ್ಕೃತಿಂ ಯಯೌ ॥ **35** ॥ 624

ತತ್ರ ಚೋತ್ಸೃಷ್ಟದೇಹೋಽಸೌ ಜಜ್ಞೇ ಜಾತಿಸ್ಮರೋ ದ್ವಿಜಃ।
ಸದಾಚಾರವತಾಂ ಶುದ್ಧೇ ಯೋಗಿನಾಂ ಪ್ರವರೇ ಕುಲೇ ॥ **36** ॥ 625

ಸರ್ವವಿಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನಃ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥತತ್ತ್ವವಿತ್।
ಅಪಶ್ಯತ್ಸ ಚ ಮೈತ್ರೇಯ ಆತ್ಮಾನಂ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪರಂ ॥ **37** ॥ 626

ಆತ್ಮನೋಽಧಿಗತಜ್ಞಾನೋ ದೇವಾದೀನಿ ಮಹಾಮುನೇ।
ಸರ್ವಭೂತಾನ್ಯಭೇದೇನ ಸ ದದರ್ಶ ತದಾತ್ಮನಃ ॥ **38** ॥ 627

ನ ಪಪಾಠ ಗುರುಪ್ರೋಕ್ತಂ ಕೃತೋಪನಯನಃ ಶ್ರುತಿಂ।
ನ ದದರ್ಶ ಚ ಕರ್ಮಾಣಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಜಗೃಹೇ ನ ಚ ॥ **39** ॥ 628

ಉಕ್ತೋಽಪಿ ಬಹುಶಃ ಕಿಂಚಿಜ್ಜಡವಾಕ್ಯಮಭಾಷತ।
ತದಪ್ಯಸಂಸ್ಕಾರಗುಣಂ ಗ್ರಾಮ್ಯವಾಕ್ಯೋಕ್ತಿಸಂಶ್ರಿತಂ ॥ **40** ॥ 629

ಅಪಧ್ವಸ್ತವಪುಃ ಸೋಽಪಿ ಮಲಿನಾಂಬರಧೃಗ್ದ್ವಿಜಃ।
ಕ್ಲಿನ್ನದಂತಾಂತರಃ ಸರ್ವೈಃ ಪರಿಭೂತಃ ಸ ನಾಗರೈಃ ॥ **41** ॥ 630

ಸಮ್ಮಾನನಾ ಪರಾಂ ಹಾನಿಂ ಯೋಗದ್ವೇಷಃ ಕುರುತೇ ಯತಃ।
ಜನೇನಾವಮತೋ ಯೋಗೀ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಂ ಚ ವಿಂದತಿ ॥ **42** ॥ 631

ತಸ್ಮಾಚ್ಚರೇತ ವೈ ಯೋಗೀ ಸತಾಂ ಧರ್ಮಮದೂಷಯನ್।
ಜನಾ ಯಥಾವಮನ್ಯೇರನ್ನಚ್ಛೇಯುರ್ನೈವ ಸಂಗತಿಂ ॥ **43** ॥ 632

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭವಚನಂ ವಿಚಿಂತ್ಯೇತ್ಥಂ ಮಹಾಮತಿಃ।
ಆತ್ಮಾನಂ ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ಜಡೋನ್ಮತ್ತಾಕೃತಿಂ ಜನೇ ॥ **44** ॥ 633

ಭುಂಕ್ತೇ ಕುಲ್ಮಾಷವ್ರೀಹ್ಯಾದಿಶಾಕಂ ವನ್ಯಂ ಫಲಂ ಕಣಾನ್।
ಯದ್ಯದಾಪ್ನೋತಿ ಸುಬಹು ತದತ್ತೇ ಕಾಲಸಂಯಮಂ ॥ **45** ॥ 634

ಪಿತರ್ಯುಪರತೇ ಸೋಽಥ ಭ್ರಾತೃಭ್ರಾತೃವ್ಯಬಾಂಧವೈಃ।
ಕಾರಿತಃ ಕ್ಷೇತ್ರಕರ್ಮಾದಿ ಕದನ್ನಾಹಾರಪೋಷಿತಃ ॥ **46** ॥ 635

ಸತೂಕ್ಷಪೀನಾವಯವೋ ಜಡಕಾರೀ ಚ ಕರ್ಮಣಿ।
ಸರ್ವಲೋಕೋಪಕರಣಂ ಬಭೂವಾಹಾರವೇತನಃ ॥ **47** ॥ 636

ತಂ ತಾದೃಶಮಸಂಸ್ಕಾರಂ ವಿಪ್ರಾಕೃತಿವಿಚೇಷ್ಟಿತಂ।
ಕ್ಷತ್ತಾ ಪೃಷತರಾಜಸ್ಯ ಕಾಲ್ಯೈ ಪಶುಮಕಲ್ಪಯತ್ ॥ **48** ॥ 637

ರಾತ್ರೌ ತಂ ಸಮಲಂಕೃತ್ಯ ವೈಶಸಸ್ಯ ವಿಧಾನತಃ।
ಅಧಿಷ್ಠಿತಂ ಮಹಾಕಾಲೀ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಯೋಗೇಶ್ವರಂ ತಥಾ ॥ **49** ॥ 638

ತತಃ ಖಡ್ಗಂ ಸಮಾದಾಯ ನಿಶಿತಂ ನಿಶಿ ಸಾ ತಥಾ।
ಕ್ಷತ್ತಾರಂ ಕ್ರೂರಕರ್ಮಾಣಮಚ್ಛಿನತ್ಕಂಠಮೂಲತಃ।
ಸ್ವಪಾರ್ಷದಯುತಾ ದೇವೀ ಪಪೌ ರೂಧಿರಮುಲ್ಬಣಂ ॥ **50** ॥ 639

ತತಸ್ಸೌವೀರರಾಜಸ್ಯ ಪ್ರಯಾತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ।
ವಿಷ್ಟಿಕರ್ತಾಥ ಮನ್ಯೇತ ವಿಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯೋಽಯಮಿತ್ಯಪಿ ॥ **51** ॥ 640

ತಂ ತಾದೃಶಂ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಭಸ್ಮಚ್ಛನ್ನಮಿವಾನಲಂ।
ಕ್ಷತ್ತಾ ಸೌವೀರರಾಜಸ್ಯ ವಿಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯಮಮನ್ಯತ ॥ **52** ॥ 641

ಸ ರಾಜಾ ಶಿಬಿಕಾರೂಢೋ ಗಂತುಂ ಕೃತಮತಿರ್ದ್ವಿಜ।
ಬಭೂವೇಕ್ಷುಮತೀತೀರೇ ಕಪಿಲರ್ಷೇರ್ವರಾಶ್ರಮಂ ॥ **53** ॥ 642

ಶ್ರೇಯಃ ಕಿಮತ್ರ ಸಂಸಾರೇ ದುಃಖಪ್ರಾಯೇ ನೃಣಾಮಿತಿ।
ಪ್ರಷ್ಟುಂ ತಂ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮಜ್ಞಂ ಕಪಿಲಾಖ್ಯಂ ಮಹಾಮುನಿಂ ॥ **54** ॥ 643

ಉವಾಹ ಶಿಬಿಕಾಂ ತಸ್ಯ ಕ್ಷತ್ತುರ್ವಚನಚೋದಿತಃ।
ನೃಣಾಂ ವಿಷ್ಟಿಗೃಹೀತಾನಾಮನ್ಯೇಷಾಂ ಸೋಽಪಿ ಮಧ್ಯಗಃ ॥ **55** ॥ 644

ಗೃಹೀತೋ ವಿಷ್ಟಿನಾ ವಿಪ್ರಃ ಸರ್ವಜ್ಞಾನೈಕಭಾಜನಃ।
ಜಾತಿಸ್ಮರೋಽಸೌ ಪಾಪಸ್ಯ ಕ್ಷಯಕಾಮ ಉವಾಹ ತಾಂ ॥ **56** ॥ 645

ಯಯೌ ಜಡಮತಿಃ ಸೋಽಥ ಯುಗಮಾತ್ರಾವಲೋಕನಂ।
ಕುರ್ವನ್ಮತಿಮತಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಸ್ತದನ್ಯೇ ತ್ವರಿತಂ ಯಯುಃ ॥ **57** ॥ 646

ವಿಲೋಕ್ಯ ನೃಪತಿಃ ಸೋಽಥ ವಿಷಮಾಂ ಶಿಬಿಕಾಗತಿಂ।
ಕಿಮೇತದಿತ್ಯಾಹ ಸಮಂ ಗಮ್ಯತಾಂ ಶಿಬಿಕಾವಹಾಃ ॥ **58** ॥ 647

ಪುನಸ್ತಥೈವ ಶಿಬಿಕಾಂ ವಿಲೋಕ್ಯ ವಿಷಮಾಂ ಹಿ ಸಃ।
ನೃಪಃ ಕಿಮೇತದಿತ್ಯಾಹ ಭವದ್ಭಿರ್ಗಮ್ಯತೇಽನ್ಯಥಾ ॥ **59** ॥ 648

ಭೂಪತೇರ್ವದತಸ್ತಸ್ಯ ಶ್ರುತ್ವೇತ್ಥಂ ಬಹುಶೋ ವಚಃ।
ಶಿಬಿಕಾವಾಹಕಾಃ ಪ್ರೋಚುರಯಂ ಯಾತೀತ್ಯಸತ್ವರಂ ॥ **60** ॥ 649

ರಾಜೋವಾಚ

ಕಿಂ ಶ್ರಾಂತೋಽಸ್ಯಲ್ಪಮಧ್ವಾನಂ ತ್ವಯೋಢಾ ಶಿಬಿಕಾ ಮಮ।
ಕಿಮಾಯಾಸಸಹೋ ನ ತ್ವಂ ಪೀವಾನಸಿ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯಸೇ ॥ **61** ॥ 650

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ನಾಹಂ ಪೀವಾನ್ನ ಚೈವೋಢಾ ಶಿಬಿಕಾ ಭವತೋ ಮಯಾ।
ನ ಶ್ರಾಂತೋಽಸ್ಮಿ ನ ಚಾಯಾಸೋ ಸೋಢವ್ಯೋಽಸ್ತಿ ಮಹೀಪತೇ ॥ **62** ॥ 651

ರಾಜೋವಾಚ

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ದೃಶ್ಯಸೇ ಪೀವಾನದ್ಯಾಪಿ ಶಿಬಿಕಾ ತ್ವಯಿ।
ಶ್ರಮಶ್ಚ ಭಾರೋದ್ವಹನೇ ಭವತ್ಯೇವ ಹಿ ದೇಹಿನಾಂ ॥ **63** ॥ 652

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಭವತಾ ಭೂಪ ಯದ್ದೃಷ್ಟಂ ಮಮ ತದ್ವದ।
ಬಲವಾನಬಲಶ್ಚೇತಿ ವಾಚ್ಯಂ ಪಶ್ಚಾದ್ವಿಶೇಷಣಂ ॥ **64** ॥ 653

ತ್ವಯೋಢಾ ಶಿಬಿಕಾ ಚೇತಿ ತ್ವಯ್ಯದ್ಯಾಪಿ ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಾ।
ಮಿಥ್ಯೈತದತ್ರ ತು ಭವಾಂಶ್ಚೃಣೋತು ವಚನಂ ಮಮ ॥ **65** ॥ 654

ಭೂಮೌ ಪಾದಯುಗಂ ತ್ವಾಸ್ತೇ ಜಂಘೇ ಪಾದದ್ವಯೇ ಸ್ಥಿತೇ।
ಊರ್ವೋರ್ಜಂಘಾದ್ವಯಾವಸ್ಥೌ ತದಾಧಾರಂ ತಥೋದರಂ ॥ **66** ॥ 655

ವಕ್ಷಃಸ್ಥಲಂ ತಥಾ ಬಾಹೂ ಸ್ಕಂಧೌ ಚೋದರಸಂಸ್ಥಿತೌ।
ಸ್ಕಂಧಾಶ್ರಿತೇಯಂ ಶಿಬಿಕಾ ಮಮ ಭಾರೋಽತ್ರ ಕಿಂ ಕೃತಃ ॥ **67** ॥ 656

ಶಿಬಿಕಾಯಾಂ ಸ್ಥಿತಂ ಚೇದಂ ವಪುಸ್ತ್ವದುಪಲಕ್ಷಿತಂ।
ತತ್ರ ತ್ವಮಹಮಪ್ಯತ್ರ ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ಚೇದಮನ್ಯಥಾ ॥ **68** ॥ 657

ಅಹಂ ತ್ವಂ ಚ ತಥಾನ್ಯೇ ಚ ಭೂತೈರುಹ್ಯಾಮ ಪಾರ್ಥಿವ।
ಗುಣಪ್ರವಾಹಪತಿತೋ ಭೂತವರ್ಗೋಽಪಿ ಯಾತ್ಯಯಂ ॥ **69** ॥ 658

ಕರ್ಮವಶ್ಯಾ ಗುಣಾಶ್ಚೈತೇ ಸತ್ತ್ವಾದ್ಯಾಃ ಪೃಥಿವೀಪತೇ।
ಅವಿದ್ಯಾಸಂಚಿತಂ ಕರ್ಮ ತಚ್ಚಾಶೇಷೇಷು ಜಂತುಷು ॥ **70** ॥ 659

ಆತ್ಮಾ ಶುದ್ಧೋಽಕ್ಷರಃ ಶಾಂತೋ ನಿರ್ಗುಣಃ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪರಃ।
ಪ್ರವೃದ್ಧ್ಯಪಚಯೌ ನಾಸ್ಯ ಏಕಸ್ಯಾಖಿಲಜಂತುಷು ॥ **71** ॥ 660

ಯದಾ ನೋಪಚಯಸ್ತಸ್ಯ ನ ಚೈವಾಪಚಯೋ ನೃಪ।
ತದಾ ಪೀವಾನಸೀತೀತ್ಥಂ ಕಯಾ ಯುಕ್ತ್ಯಾ ತ್ವಯೇರಿತಂ ॥ **72** ॥ 661

ಭೂಪಾದಜಂಘಾಕಟ್ಯೂರುಜಠರಾದಿಷು ಸಂಸ್ಥಿತೇ।
ಶಿಬಿಕೇಯಂ ಯಥಾ ಸ್ಕಂಧೇ ತಥಾ ಭಾರಃ ಸಮಸ್ತ್ವಯಾ ॥ **73** ॥ 662

ತಥಾನ್ಯೈರ್ಜಂತುಭಿರ್ಭೂಪ ಶಿಬಿಕೋಢಾ ನ ಕೇವಲಂ।
ಶೈಲದ್ರುಮಗೃಹೋತ್ಥೋಽಪಿ ಪೃಥಿವೀ ಸಂಭವೋಽಪಿ ವಾ ॥ **74** ॥ 663

ಯದಾ ಪುಂಸಃ ಪೃಥಗ್ಭಾವಃ ಪ್ರಾಕೃತೈಃ ಕಾರಣೈರ್ನೃಪ।
ಸೋಢವ್ಯಸ್ತು ತದಾಯಾಸಃ ಕಥಂ ವಾ ನೃಪತೇ ಮಯಾ ॥ **75** ॥ 664

ಯದ್ದ್ರವ್ಯಾ ಶಿಬಿಕಾ ಚೇಯಂ ತದ್ದ್ರವ್ಯೋ ಭೂತಸಂಗ್ರಹಃ।
ಭವತೋ ಮೇಽಖಿಲಸ್ಯಾಸ್ಯ ಮಮತ್ವೇನೋಪಬೃಂಹಿತಃ ॥ **76** ॥ 665

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾಭವನ್ಮೌನೀ ಸ ವಹಂಶ್ಚಿಬಿಕಾಂ ದ್ವಿಜ।
ಸೋಽಪಿ ರಾಜಾವತೀರ್ಯೋರ್ವ್ಯಾಂ ತತ್ಪಾದೌ ಜಗೃಹೇ ತ್ವರನ್ ॥ **77** ॥ 666

ರಾಜೋವಾಚ

ಭೋ ಭೋ ವಿಸೃಜ್ಯ ಶಿಬಿಕಾಂ ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ಮೇ ದ್ವಿಜ।
ಕಥ್ಯತಾಂ ಕೋ ಭವಾನತ್ರ ಜಾಲ್ಮರೂಪಧರಃ ಸ್ಥಿತಃ ॥ **78** ॥ 667

ಯೋ ಭವಾನ್ಯನ್ನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಯದಾಗಮನಕಾರಣಂ।
ತತ್ಸರ್ವಂ ಕಥ್ಯತಾಂ ವಿದ್ವನ್ಮಹ್ಯಂ ಶುಶ್ರೂಷವೇ ತ್ವಯಾ ॥ **79** ॥ 668

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ಶ್ರೂಯತಾಂ ಸೋಽಹಮಿತ್ಯೇತದ್ವಕ್ತುಂ ಭೂಪ ನ ಶಕ್ಯತೇ।
ಉಪಭೋಗನಿಮಿತ್ತಂ ಚ ಸರ್ವತ್ರಾಗಮನಕ್ರಿಯಾ ॥ **80** ॥ 669

ಸುಖದುಃಖೋಪಭೋಗೌ ತು ತೌ ದೇಹಾದ್ಯುಪಪಾದಕೌ।
ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೋದ್ಭವೌ ಭೋಕ್ತುಂ ಜಂತುರ್ದೇಹಾದಿಮೃಚ್ಛತಿ ॥ **81** ॥ 670

ಸರ್ವಸ್ಯೈವ ಹಿ ಭೂಪಾಲ ಜಂತೋಃ ಸರ್ವತ್ರ ಕಾರಣಂ।
ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ಯತಃ ಕಸ್ಮಾತ್ಕಾರಣಂ ಪೃಚ್ಛ್ಯತೇ ತ್ವಯಾ ॥ **82** ॥ 671

ರಾಜೋವಾಚ

ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ನ ಸಂದೇಹಸ್ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ಕಾರಣಂ।
ಉಪಭೋಗನಿಮಿತ್ತಂ ಚ ದೇಹಾದ್ದೇಹಾಂತರಾಗಮಃ ॥ **83** ॥ 672

ಯಸ್ತ್ವೇತದ್ಭವತಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸೋಽಹಮಿತ್ಯೇತದಾತ್ಮನಃ।
ವಕ್ತುಂ ನ ಶಕ್ಯತೇ ಶ್ರೋತುಂ ತನ್ಮಮೇಚ್ಛಾ ಪ್ರವರ್ತತೇ ॥ **84** ॥ 673

ಯೋಽಸ್ತಿ ಸೋಽಹಮಿತಿ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಕಥಂ ವಕ್ತುಂ ನ ಶಕ್ಯತೇ।
ಆತ್ಮನ್ಯೇಷ ನ ದೋಷಾಯ ಶಬ್ದೋಽಹಮಿತಿ ಯೋ ದ್ವಿಜ ॥ **85** ॥ 674

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ಶಬ್ದೋಽಹಮಿತಿ ದೋಷಾಯ ನಾತ್ಮನ್ಯೇಷ ತಥೈವ ತತ್।
ಅನಾತ್ಮನ್ಯಾತ್ಮವಿಜ್ಞಾನಂ ಶಬ್ದೋ ವಾ ಭ್ರಾಂತಿಲಕ್ಷಣಃ ॥ **86** ॥ 675

ಜಿಹ್ವಾ ಬ್ರವೀತ್ಯಹಮಿತಿ ದಂತೋಷ್ಠೌ ತಾಲುಕೇ ನೃಪ।
ಏತೇ ನಾಹಂ ಯತಃ ಸರ್ವೇ ವಾಙ್ನಿಷ್ಪಾದನಹೇತವಃ ॥ **87** ॥ 676

ಕಿಂ ಹೇತುಭಿರ್ವದತ್ಯೇಷಾ ವಾಗೇವಾಹಮಿತಿ ಸ್ವಯಂ।
ಅತಃ ಪೀವಾನಸೀತ್ಯೇತದ್ವಕ್ತುಮಿತ್ಥಂ ನ ಯುಜ್ಯತೇ ॥ **88** ॥ 677

ಪಿಂಡಃ ಪೃಥಗ್ಯತಃ ಪುಂಸಃ ಶಿರಃ ಪಾಣ್ಯಾದಿಲಕ್ಷಣಃ।
ತತೋಽಹಮಿತಿ ಕುತ್ರೈತಾಂ ಸಂಜ್ಞಾಂ ರಾಜನ್ಕರೋಮ್ಯಹಂ ॥ **89** ॥ 678

ಯದ್ಯನ್ಯೋಽಸ್ತಿ ಪರಃ ಕೋಽಪಿ ಮತ್ತಃ ಪಾರ್ಥಿವಸತ್ತಮ।
ತದೈಷೋಽಹಮಯಂ ಚಾನ್ಯೋ ವಕ್ತುಮೇವಮಪೀಷ್ಯತೇ ॥ **90** ॥ 679

ಯದಾ ಸಮಸ್ತದೇಹೇಷು ಪುಮಾನೇಕೋ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ।
ತದಾ ಹಿ ಕೋ ಭವಾನ್ಸೋಽಹಮಿತ್ಯೇತದ್ವಿಫಲಂ ವಚಃ ॥ **91** ॥ 680

ತ್ವಂ ರಾಜಾ ಶಿಬಿಕಾ ಚೇಯಮಿಮೇ ವಾಹಾಃ ಪುರಃಸರಾಃ।
ಅಯಂ ಚ ಭವತೋ ಲೋಕೋ ನ ಸದೇತನ್ನೃಪೋಚ್ಯತೇ ॥ **92** ॥ 681

ವೃಕ್ಷಾದ್ದಾರು ತತಶ್ಚೇಯಂ ಶಿಬಿಕಾ ತ್ವದಧಿಷ್ಠಿತಾ।
ಕಿಂ ವೃಕ್ಷಸಂಜ್ಞಾ ವಾಸ್ಯಾಃ ಸ್ಯಾದ್ದಾರುಸಂಜ್ಞಾಥ ವಾ ನೃಪ ॥ **93** ॥ 682

ವೃಕ್ಷಾರೂಢೋ ಮಹಾರಾಜೋ ನಾಯಂ ವದತಿ ತೇ ಜನಃ।
ನ ಚ ದಾರುಣಿ ಸರ್ವಸ್ತ್ವಾಂ ಬ್ರವೀತಿ ಶಿಬಿಕಾಗತಂ ॥ **94** ॥ 683

ಶಿಬಿಕಾ ದಾರುಸಂಘಾತೋ ರಚನಾಸ್ಥಿತಿಸಂಸ್ಥಿತಃ।
ಅನ್ವಿಷ್ಯತಾಂ ನೃಪಶ್ರೇಷ್ಠ ತದ್ಭೇದೇ ಶಿಬಿಕಾ ತ್ವಯಾ ॥ **95** ॥ 684

ಏವಂ ಛತ್ರಶಲಾಕಾನಾಂ ಪೃಥಗ್ಭಾವೇ ವಿಮೃಶ್ಯತಾಂ।
'ಕ್ವ ಯಾತಂ ಛತ್ರಮಿತ್ಯೇಷ ನ್ಯಾಯಸ್ತ್ವಯಿ ತಥಾ ಮಯಿ ॥ **96** ॥ 685

ಪುಮಾನ್ ಸ್ತ್ರೀ ಗೌರಜೋ ವಾಜೀ ಕುಂಜರೋ ವಿಹಗಸ್ತರುಃ।
ದೇಹೇಷು ಲೋಕಸಂಜ್ಞೇಯಂ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ಕರ್ಮಹೇತುಷು ॥ **97** ॥ 686

ಪುಮಾನ್ನ ದೇವೋ ನ ನರೋ ನ ಪಶುರ್ನ ಚ ಪಾದಪಃ।
ಶರೀರಾಕೃತಿಭೇದಾಸ್ತು ಭೂಪೈತೇ ಕರ್ಮಯೋನಯಃ ॥ **98** ॥ 687

ವಸ್ತು ರಾಜೇತಿ ಯಲ್ಲೋಕೇ ಯಚ್ಚ ರಾಜಭಟಾತ್ಮಕಂ।
ತಥಾನ್ಯಚ್ಚ ನೃಪೇತ್ಥಂ ತನ್ನ ಸತ್ಸಂಕಲ್ಪನಾಮಯಂ ॥ **99** ॥ 688

ಯತ್ತು ಕಾಲಾಂತರೇಣಾಪಿ ನಾನ್ಯಾಂ ಸಂಜ್ಞಾಮುಪೈತಿ ವೈ।
ಪರಿಣಾಮಾದಿಸಂಭೂತಾಂ ತದ್ವಸ್ತು ನೃಪ ತಚ್ಚ ಕಿಂ ॥ **100** ॥ 689

ತ್ವಂ ರಾಜಾ ಸರ್ವಲೋಕಸ್ಯ ಪಿತುಃ ಪುತ್ರೋ ರಿಪೋ ರಿಪುಃ।
ಪಲ್ಯಾಃ ಪತಿಃ ಪಿತಾ ಸೂನೋಃ ಕಿಂ ತ್ವಾಂ ಭೂಪ ವದಾಮ್ಯಹಂ ॥ **101** ॥ 690

ತ್ವಂ ಕಿಮೇತಚ್ಛಿರಃ ಕಿಂ ನು ಗ್ರೀವಾ ತವ ತಥೋದರಂ।
ಕಿಮು ಪಾದಾದಿಕಂ ತ್ವಂ ವಾ ತವೈತತ್ಕಿಂ ಮಹೀಪತೇ ॥ **102** ॥ 691

ಸಮಸ್ತಾವಯವೇಭ್ಯಸ್ತ್ವಂ ಪೃಥಗ್ಭೂಯ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ।
ಕೋಽಹಮಿತ್ಯತ್ರ ನಿಪುಣೋ ಭೂತ್ವಾ ಚಿಂತಯ ಪಾರ್ಥಿವ ॥ **103** ॥ 692

ಏವಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತೇ ತತ್ತ್ವೇ ಮಯಾಹಮಿತಿ ಭಾಷಿತುಂ।
ಪೃಥಕ್ಕರಣನಿಷ್ಪಾದ್ಯಂ ಶಕ್ಯತೇ ನೃಪತೇ ಕಥಂ ॥ **104** ॥ 693

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಚತುರ್ದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ನಿಶಮ್ಯ ತಸ್ಯೇತಿ ವಚಃ ಪರಮಾರ್ಥಸಮನ್ವಿತಂ।
ಪ್ರಶ್ರಯಾವನತೋ ಭೂತ್ವಾ ತಮಾಹ ನೃಪತಿರ್ದ್ವಿಜಂ ॥ **1** ॥ 694

ರಾಜೋವಾಚ

ಭಗವನ್ಯತ್ತ್ವಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪರಮಾರ್ಥಮಯಂ ವಚಃ।
ಶ್ರುತೇ ತಸ್ಮಿನ್ಭ್ರಮಂತೀವ ಮನಸೋ ಮಮ ವೃತ್ತಯಃ ॥ **2** ॥ 695

ಏತದ್ವಿವೇಕವಿಜ್ಞಾನಂ ಯದಶೇಷೇಷು ಜಂತುಷು।
ಭವತಾ ದರ್ಶಿತಂ ವಿಪ್ರ ತತ್ಪರಂ ಪ್ರಕೃತೇರ್ಮಹತ್ ॥ **3** ॥ 696

ನಾಹಂ ವಹಾಮಿ ಶಿಬಿಕಾಂ ಶಿಬಿಕಾ ನ ಮಯಿ ಸ್ಥಿತಾ।
ಶರೀರಮನ್ಯದಸ್ಮತ್ತೋ ಯೇನೇಯಂ ಶಿಬಿಕಾ ಧೃತಾ ॥ **4** ॥ 697

ಗುಣಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾ ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಕರ್ಮಚೋದಿತಾ।
ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ಗುಣಾ ಹ್ಯೇತೇ ಕಿಂ ಮಮೇತಿ ತ್ವಯೋದಿತಂ ॥ **5** ॥ 698

ಏತಸ್ಮಿನ್ಪರಮಾರ್ಥಜ್ಞ ಮಮ ಶ್ರೋತ್ರಪಥಂ ಗತೇ।
ಮನೋ ವಿಹ್ವಲತಾಮೇತಿ ಪರಮಾರ್ಥಾರ್ಥಿತಾಂ ಗತಂ ॥ **6** ॥ 699

ಪೂರ್ವಮೇವ ಮಹಾಭಾಗಂ ಕಪಿಲರ್ಷಿಮಹಂ ದ್ವಿಜ।
ಪ್ರಷ್ಟುಮಭ್ಯುದ್ಯತೋ ಗತ್ವಾ ಶ್ರೇಯಃ ಕಿಂ ತ್ವತ್ರ ಶಂಸ ಮೇ ॥ **7** ॥ 700

ತದಂತರೇ ಚ ಭವತಾ ಯದೇತದ್ವಾಕ್ಯಮೀರಿತಂ।
ತೇನೈವ ಪರಮಾರ್ಥಾರ್ಥಂ ತ್ವಯಿ ಚೇತಃ ಪ್ರಧಾವತಿ ॥ **8** ॥ 701

ಕಪಿಲರ್ಷಿರ್ಭಗವತಃ ಸರ್ವಭೂತಸ್ಯ ವೈ ದ್ವಿಜ।
ವಿಷ್ಣೋರಂಶೋ ಜಗನ್ಮೋಹನಾಶಾಯೋರ್ವೀಮುಪಾಗತಃ ॥ **9** ॥ 702

ಸ ಏವ ಭಗವಾನ್ನೂನಮಸ್ಮಾಕಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ।
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತಾಮತ್ರ ಗತೋ ಯಥೈತದ್ಭವತೋಚ್ಯತೇ ॥ **10** ॥ 703

ತನ್ಮಹ್ಯಂ ಪ್ರಣತಾಯ ತ್ವಂ ಯಚ್ಛ್ರೇಯಃ ಪರಮಂ ದ್ವಿಜ।
ತದ್ವದಾಖಿಲವಿಜ್ಞಾನಜಲವೀಚ್ಯುದಧಿರ್ಭವಾನ್ ॥ **11** ॥ 704

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ಭೂಪ ಪೃಚ್ಛಸಿ ಕಿಂ ಶ್ರೇಯಃ ಪರಮಾರ್ಥಂ ನು ಪೃಚ್ಛಸಿ।
ಶ್ರೇಯಾಂಸ್ಯಪರಮಾರ್ಥಾನಿ ಅಶೇಷಾಣಿ ಚ ಭೂಪತೇ ॥ **12** ॥ 705

ದೇವತಾರಾಧನಂ ಕೃತ್ವಾ ಧನಸಂಪದಮಿಚ್ಛತಿ।
ಪುತ್ರಾನಿಚ್ಛತಿ ರಾಜ್ಯಂ ಚ ಶ್ರೇಯಸ್ತಸ್ಯೈವ ತನ್ನೃಪ ॥ **13** ॥ 706

ಕರ್ಮ ಯಜ್ಞಾತ್ಮಕಂ ಶ್ರೇಯಃ ಫಲಂ ಸ್ವರ್ಗಾಪ್ತಿಲಕ್ಷಣಂ।
ಶ್ರೇಯಃ ಪ್ರಧಾನಂ ಚ ಫಲೇ ತದೇವಾನಭಿಸಂಹಿತೇ ॥ **14** ॥ 707

ಆತ್ಮಾ ಧ್ಯೇಯಃ ಸದಾ ಭೂಪ ಯೋಗಯುಕ್ತೈಸ್ತಥಾ ಪರಂ।
ಶ್ರೇಯಸ್ತಸ್ಯೈವ ಸಂಯೋಗಃ ಶ್ರೇಯೋ ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ॥ **15** ॥ 708

ಶ್ರೇಯಾಂಸ್ಯೇವಮನೇಕಾನಿ ಶತಶೋಽಥ ಸಹಸ್ರಶಃ।
ಸಂತ್ಯತ್ರ ಪರಮಾರ್ಥಸ್ತು ನ ತ್ವೇತೇ ಶ್ರೂಯತಾಂ ಚ ಮೇ ॥ **16** ॥ 709

ಧರ್ಮಾಯ ತ್ಯಜ್ಯತೇ ಕಿನ್ನು ಪರಮಾರ್ಥೋ ಧನಂ ಯದಿ।
ವ್ಯಯಶ್ಚ ಕ್ರಿಯತೇ ಕಸ್ಮಾತ್ಕಾಮಪ್ರಾಪ್ಯುಪಲಕ್ಷಣಃ ॥ **17** ॥ 710

ಪುತ್ರಶ್ಚೇತ್ಪರಮಾರ್ಥಃ ಸ್ಯಾತ್ಸೋಽಪ್ಯನ್ಯಸ್ಯ ನರೇಶ್ವರ।
ಪರಮಾರ್ಥಭೂತಃ ಸೋಽನ್ಯಸ್ಯ ಪರಮಾರ್ಥೋ ಹಿ ತತ್ಪಿತಾ ॥ **18** ॥ 711

ಏವಂ ನ ಪರಮಾರ್ಥೋಽಸ್ತಿ ಜಗತ್ಯಸ್ಮಿಂಚರಾಚರೇ।
ಪರಮಾರ್ಥೋ ಹಿ ಕಾರ್ಯಾಣಿ ಕಾರಣಾನಾಮಶೇಷತಃ ॥ **19** ॥ 712

ರಾಜ್ಯಾದಿಪ್ರಾಪ್ತಿರತ್ರೋಕ್ತಾ ಪರಮಾರ್ಥತಯಾ ಯದಿ।
ಪರಮಾರ್ಥಾ ಭವಂತ್ಯತ್ರ ನ ಭವಂತಿ ಚ ವೈ ತತಃ ॥ **20** ॥ 713

ಋಗ್ಯಜುಃ ಸಾಮನಿಷ್ಪಾದ್ಯಂ ಯಜ್ಞಕರ್ಮ ಮತಂ ತವ।
ಪರಮಾರ್ಥಭೂತಂ ತತ್ರಾಪಿ ಶ್ರೂಯತಾಂ ಗದತೋ ಮಮ ॥ **21** ॥ 714

ಯತ್ತು ನಿಷ್ಪಾದ್ಯತೇ ಕಾರ್ಯಂ ಮೃದಾ ಕಾರಣಭೂತಯಾ।
ತತ್ಕಾರಣಾನುಗಮನಾಜ್ಜ್ಞಾಯತೇ ನೃಪ ಮೃಣ್ಮಯಂ ॥ **22** ॥ 715

ಏವಂ ವಿನಾಶಿಭಿರ್ದ್ರವ್ಯೈಃ ಸಮಿದಾಜ್ಯಕುಶಾದಿಭಿಃ।
ನಿಷ್ಪಾದ್ಯತೇ ಕ್ರಿಯಾ ಯಾ ತು ಸಾ ಭವಿತ್ರೀ ವಿನಾಶಿನೀ ॥ **23** ॥ 716

ಅನಾಶೀ ಪರಮಾರ್ಥಶ್ಚ ಪ್ರಾಜ್ಞೈರಭ್ಯುಪಗಮ್ಯತೇ।
ತತ್ತು ನಾಶಿ ನ ಸಂದೇಹೋ ನಾಶಿದ್ರವ್ಯೋಪಪಾದಿತಂ ॥ **24** ॥ 717

ತದೇವಾಫಲದಂ ಕರ್ಮ ಪರಮಾರ್ಥೋ ಮತಸ್ತವ।
ಮುಕ್ತಿಸಾಧನಭೂತತ್ವಾತ್ಪರಮಾರ್ಥೋ ನ ಸಾಧನಂ ॥ **25** ॥ 718

ಧ್ಯಾನಂ ಚೈವಾತ್ಮನೋ ಭೂಪ ಪರಮಾರ್ಥಾರ್ಥಶಬ್ದಿತಂ।
ಭೇದಕಾರಿ ಪರೇಭ್ಯಸ್ತು ಪರಮಾರ್ಥೋ ನ ಭೇದವಾನ್ ॥ **26** ॥ 719

ಪರಮಾತ್ಮಾತ್ಮನೋರ್ಯೋಗಃ ಪರಮಾರ್ಥ ಇತೀಷ್ಯತೇ।
ಮಿಥ್ಯೈತದನ್ಯದ್ದ್ರವ್ಯಂ ಹಿ ನೈತಿ ತದ್ದ್ರವ್ಯತಾಂ ಯತಃ ॥ **27** ॥ 720

ತಸ್ಮಾಚ್ಛ್ರೇಯಾಂಸ್ಯಶೇಷಾಣಿ ನೃಪೈತಾನಿ ನ ಸಂಶಯಃ।
ಪರಮಾರ್ಥಸ್ತು ಭೂಪಾಲ ಸಂಕ್ಷೇಪಾಚ್ಛ್ರುಯತಾಂ ಮಮ ॥ **28** ॥ 721

ಏಕೋ ವ್ಯಾಪೀ ಸಮಃ ಶುದ್ಧೋ ನಿರ್ಗುಣಃ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪರಃ।
ಜನ್ಮವೃದ್ಧ್ಯಾದಿರಹಿತ ಆತ್ಮಾ ಸರ್ವಗತೋಽವ್ಯಯಃ ॥ **29** ॥ 722

ಪರಜ್ಞಾನಮಯೋಽಸದ್ಭಿರ್ನಾಮಜಾತ್ಯಾದಿಭಿರ್ವಿಭುಃ।
ನ ಯೋಗವಾನ್ನ ಯುಕ್ತೋಽಭೂನ್ನೈವ ಪಾರ್ಥಿವ ಯೋಕ್ಷ್ಯತೇ ॥ **30** ॥ 723

ತಸ್ಯಾತ್ಮಪರದೇಹೇಷು ಸತೋಽಪ್ಯೇಕಮಯಂ ಹಿ ಯತ್।
ವಿಜ್ಞಾನಂ ಪರಮಾರ್ಥೋಽಸೌ ದ್ವೈತಿನೋಽತಥ್ಯದರ್ಶಿನಃ ॥ **31** ॥ 724

ವೇಣುರಂಧ್ರಪ್ರಭೇದೇನ ಭೇದಃ ಷಡ್ಜಾದಿಸಂಜ್ಞಿತಃ।
ಅಭೇದವ್ಯಾಪಿನೋ ವಾಯೋಸ್ತಥಾಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ॥ **32** ॥ 725

ಏಕಸ್ವರೂಪಭೇದಶ್ಚ ಬಾಹ್ಯಕರ್ಮಪ್ರವೃತ್ತಿಜಃ।
ದೇವಾದಿಭೇದೇಽಪಧ್ವಸ್ತೇ ನಾಸ್ತ್ಯೇವಾವರಣೇ ಹಿ ಸಃ ॥ **33** ॥ 726

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಚತುರ್ದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಪಂಚದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ಮೌನಿನಂ ಭೂಯಶ್ಚಿಂತಯಾನಂ ಮಹೀಪತಿಂ।
ಪ್ರತ್ಯುವಾಚಾಥ ವಿಪ್ರೋಽಸಾವದ್ವೈತಾಂತರ್ಗತಾಂ ಕಥಾಂ ॥ **1** ॥ 727

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ಶ್ರೂಯತಾಂ ನೃಪಶಾರ್ದೂಲ ಯದ್ಗೀತಮೃಭುಣಾ ಪುರಾ।
ಅವಬೋಧಂ ಜನಯತಾ ನಿದಾಘಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ॥ **2** ॥ 728

ಋಭುರ್ನಾಮಾಽಭವತ್ಪುತ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಃ।
ವಿಜ್ಞಾತತತ್ತ್ವಸದ್ಭಾವೋ ನಿಸರ್ಗಾದೇವ ಭೂಪತೇ ॥ **3** ॥ 729

ತಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯೋ ನಿದಾಘೋಽಭೂತ್ಪುಲಸ್ತ್ಯತನಯಃ ಪುರಾ।
ಪ್ರಾದಾದಶೇಷವಿಜ್ಞಾನಂ ಸ ತಸ್ಮೈ ಪರಯಾ ಮುದಾ ॥ **4** ॥ 730

ಅವಾಪ್ತಜ್ಞಾನತಂತ್ರಸ್ಯ ನ ತಸ್ಯಾದ್ವೈತವಾಸನಾ।
ಸ ಋಭುಸ್ತರ್ಕಯಾಮಾಸ ನಿದಾಘಸ್ಯ ನರೇಶ್ವರ ॥ **5** ॥ 731

ದೇವಿಕಾಯಾಸ್ತಟೇ ವೀರನಗರಂ ನಾಮ ವೈ ಪುರಂ।
ಸಮೃದ್ಧಮತಿರಮ್ಯಂ ಚ ಪುಲಸ್ತ್ಯೇನ ನಿವೇಶಿತಂ ॥ **6** ॥ 732

ರಮ್ಯೋಪವನಪರ್ಯಂತೇ ಸ ತಸ್ಮಿನ್ಪಾರ್ಥಿವೋತ್ತಮ।
ನಿದಾಘೋ ನಾಮ ಯೋಗಜ್ಞ ಋಭುಶಿಷ್ಯೋಽವಸತ್ಪುರಾ ॥ **7** ॥ 733

ದಿವ್ಯೇ ವರ್ಷಸಹಸ್ರೇ ತು ಸಮತೀತೇಽಸ್ಯ ತತ್ಪುರಂ।
ಜಗಾಮ ಸ ಋಭುಃ ಶಿಷ್ಯಂ ನಿದಾಘಮವಲೋಕಕಃ ॥ **8** ॥ 734

ಸ ತಸ್ಯ ವೈಶ್ವದೇವಾಂತೇ ದ್ವಾರಾಲೋಕನಗೋಚರೇ।
ಸ್ಥಿತಸ್ತೇನ ಗೃಹೀತಾರ್ಘ್ಯೋ ನಿಜವೇಶ್ಮ ಪ್ರವೇಶಿತಃ ॥ **9** ॥ 735

ಪ್ರಕ್ಷಾಲಿತಾಂಘ್ರಿಪಾಣಿಂ ಚ ಕೃತಾಸನಪರಿಗ್ರಹಂ।
ಉವಾಚ ಸ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಭುಜ್ಯತಾಮಿತಿ ಸಾದರಂ ॥ **10** ॥ 736

ಋಭುರುವಾಚ

ಭೋ ವಿಪ್ರವರ್ಯ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಯದನ್ನಂ ಭವತೋ ಗೃಹೇ।
ತತ್ಕಥ್ಯತಾಂ ಕದನ್ನೇಷು ನ ಪ್ರೀತಿಃ ಸತತಂ ಮಮ ॥ **11** ॥ 737

ನಿದಾಘ ಉವಾಚ

ಸಕ್ತುಯಾವಕವಾಟ್ಯಾನಾಮಪೂಪಾನಾಂ ಚ ಮೇ ಗೃಹೇ।
ಯದ್ರೋಚತೇ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ತತ್ತ್ವಂ ಭುಂಕ್ಷ್ವ ಯಥೇಚ್ಛಯಾ ॥ **12** ॥ 738

ಋಭುರುವಾಚ

ಕದನ್ನಾನಿ ದ್ವಿಜೈತಾನಿ ಮೃಷ್ಟಮನ್ನಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ।
ಸಂಯಾವಪಾಯಸಾದೀನಿ ದ್ರಪ್ಸಘಾಣಿತವಂತಿ ಚ ॥ **13** ॥ 739

ನಿದಾಘ ಉವಾಚ

ಹೇ ಹೇ ಶಾಲಿನಿ ಮದ್ಗೇಹೇ ಯತ್ಕಿಂಚಿದತಿಶೋಭನಂ।
ಭಕ್ಷ್ಯೋಪಸಾಧನಂ ಮೃಷ್ಟಂ ತೇನಾಸ್ಯಾನ್ನಂ ಪ್ರಸಾಧಯ ॥ **14** ॥ 740

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ತೇನ ಸಾ ಪತ್ನೀ ಮೃಷ್ಟಮನ್ನಂ ದ್ವಿಜಸ್ಯ ಯತ್।
ಪ್ರಸಾಧಿತವತೀ ತದ್ವೈ ಭರ್ತುರ್ವಚನಗೌರವಾತ್ ॥ **15** ॥ 741

ತಂ ಭುಕ್ತವಂತಮಿಚ್ಛಾತೋ ಮೃಷ್ಟಮನ್ನಂ ಮಹಾಮುನಿಂ।
ನಿದಾಘಃ ಪ್ರಾಹ ಭೂಪಾಲ ಪ್ರಶ್ರಯಾವನತಃ ಸ್ಥಿತಃ ॥ **16** ॥ 742

ನಿದಾಘ ಉವಾಚ

ಅಪಿ ತೇ ಪರಮಾ ತೃಪ್ತಿರುತ್ಪನ್ನಾ ತುಷ್ಟಿರೇವ ಚ।
ಅಪಿ ತೇ ಮಾನಸಂ ಸ್ವಸ್ಥಮಾಹಾರೇಣ ಕೃತಂ ದ್ವಿಜ ॥ **17** ॥ 743

ಕ್ವ ನಿವಾಸೋ ಭವಾನ್ವಿಪ್ರ ಕ್ವ ಚ ಗಂತುಂ ಸಮುದ್ಯತಃ।
ಆಗಮ್ಯತೇ ಚ ಭವತಾ ಯತಸ್ತಚ್ಚ ದ್ವಿಜೋಚ್ಯತಾಂ ॥ **18** ॥ 744

ಋಭುರುವಾಚ

ಕ್ಷುದ್ಯಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಭುಕ್ತೇಽನ್ನೇ ತೃಪ್ತಿರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಾಯತೇ।
ನ ಮೇ ಕ್ಷುನ್ನಾಭವತ್ತೃಪ್ತಿಃ ಕಸ್ಮಾನ್ಮಾಂ ಪರಿಪೃಚ್ಛಸಿ ॥ **19** ॥ 745

ವಹ್ನಿನಾ ಪಾರ್ಥಿವೇ ಧಾತೌ ಕ್ಷಪಿತೇ ಕ್ಷುತ್ಸಮುದ್ಭವಃ।
ಭವತ್ಯಂಭಸಿ ಚ ಕ್ಷೀಣೇ ನೃಣಾಂ ತೃಡಪಿ ಜಾಯತೇ ॥ **20** ॥ 746

ಕ್ಷುತ್ತೃಷ್ಣೇ ದೇಹಧರ್ಮಾಖ್ಯೇ ನ ಮಮೈತೇ ಯತೋ ದ್ವಿಜ।
ತತಃ ಕ್ಷುತ್ಸಂಭವಾಭಾವಾತ್ತೃಪ್ತಿರಸ್ಯೇವ ಮೇ ಸದಾ ॥ **21** ॥ 747

ಮನಸಃ ಸ್ವಸ್ಥತಾ ತುಷ್ಟಿಶ್ಚಿತ್ತಧರ್ಮಾವಿಮೌ ದ್ವಿಜ।
ಚೇತಸೋ ಯಸ್ಯ ತತ್ಪೃಚ್ಛ ಪುಮಾನೇಭಿರ್ನ ಯುಜ್ಯತೇ ॥ **22** ॥ 748

ಕ್ವ ನಿವಾಸಸ್ತವೇತ್ಯುಕ್ತಂ ಕ್ವ ಗಂತಾಸಿ ಚ ಯತ್ತ್ವಯಾ।
ಕುತಶ್ಚಾಗಮ್ಯತೇ ತತ್ರ ತ್ರಿತಯೇಽಪಿ ನಿಬೋಧ ಮೇ ॥ **23** ॥ 749

ಪುಮಾನ್ಸರ್ವಗತೋ ವ್ಯಾಪೀ ಆಕಾಶವದಯಂ ಯತಃ।
ಕುತಃ ಕುತ್ರ ಕ್ವ ಗಂತಾಸೀತ್ಯೇತದಪ್ಯರ್ಥವತ್ಕಥಂ ॥ **24** ॥ 750

ಸೋಽಹಂ ಗಂತಾ ನ ಚಾಗಂತಾ ನೈಕದೇಶನಿಕೇತನಃ।
ತ್ವಂ ಚಾನ್ಯೇ ಚ ನ ಚ ತ್ವಂ ಚ ನಾನ್ಯೇ ನೈವಾಹಮಪ್ಯಹಂ ॥ **25** ॥ 751

ಮೃಷ್ಟಂ ನ ಮೃಷ್ಟಮಪ್ಯೇಷಾ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಮೇ ಕೃತಾ ತವ।
ಕಿಂ ವಕ್ಷ್ಯಸೀತಿ ತತ್ರಾಪಿ ಶ್ರೂಯತಾಂ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ ॥ **26** ॥ 752

ಕಿಮಸ್ವಾದ್ವಥ ವಾ ಮೃಷ್ಟಂ ಭುಂಜತೋಽಸ್ತಿ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ।
ಮೃಷ್ಟಮೇವ ಯದಾಮೃಷ್ಟಂ ತದೇವೋದ್ವೇಗಕಾರಕಂ. ॥ **27** ॥ 753

ಅಮೃಷ್ಟಂ ಜಾಯತೇ ಮೃಷ್ಟಂ ಮೃಷ್ಟಾದುದ್ವಿಜತೇ ಜನಃ।
ಆದಿಮಧ್ಯಾವಸಾನೇಷು ಕಿಮನ್ನಂ ರುಚಿಕಾರಕಂ ॥ **28** ॥ 754

ಮೃಣ್ಮಯಂ ಹಿ ಗೃಹಂ ಯದ್ವನ್ಮೃದಾ ಲಿಪ್ತಂ ಸ್ಥಿರಂ ಭವೇತ್।
ಪಾರ್ಥಿವೋಽಯಂ ತಥಾ ದೇಹಃ ಪಾರ್ಥಿವೈಃ ಪರಮಾಣುಭಿಃ ॥ **29** ॥ 755

ಯವಗೋಧೂಮಮುದ್ಗಾದಿ ಘೃತಂ ತೈಲಂ ಪಯೋ ದಧಿ।
ಗುಡಂ ಫಲಾದೀನಿ ತಥಾ ಪಾರ್ಥಿವಾಃ ಪರಮಾಣವಃ ॥ **30** ॥ 756

ತದೇತದ್ಭವತಾ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮೃಷ್ಟಾಮೃಷ್ಟವಿಚಾರಿ ಯತ್।
ತನ್ಮನಸ್ಸಮತಾಲಂಬಿ ಕಾರ್ಯಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಹಿ ಮುಕ್ತಯೇ ॥ **31** ॥ 757

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯಾಕರ್ಣ್ಯ ವಚಸ್ತಸ್ಯ ಪರಮಾರ್ಥಾಶ್ರಿತಂ ನೃಪ।
ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಮಹಾಭಾಗೋ ನಿದಾಘೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ ॥ **32** ॥ 758

ಪ್ರಸೀದ ಮದ್ಧಿತಾರ್ಥಾಯ ಕಥ್ಯತಾಂ ಯತ್ತ್ವಮಾಗತಃ।
ನಷ್ಟೋ ಮೋಹಸ್ತವಾಕರ್ಣ್ಯ ವಚಾಂಸ್ಯೇತಾನಿ ಮೇ ದ್ವಿಜ ॥ **33** ॥ 759

ಋಭುರುವಾಚ

ಋಭುರಸ್ಮಿ ತವಾಚಾರ್ಯಃ ಪ್ರಜ್ಞಾದಾನಾಯ ತೇ ದ್ವಿಜ।
ಇಹಾಗತೋಽಹಂ ಯಾಸ್ಯಾಮಿ ಪರಮಾರ್ಥಸ್ತವೋದಿತಃ ॥ **34** ॥ 760

ಏವಮೇಕಮಿದಂ ವಿದ್ಧಿ ನ ಭೇದಿ ಸಕಲಂ ಜಗತ್।
ವಾಸುದೇವಾಭಿಧೇಯಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಂ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ॥ **35** ॥ 761

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ತಥೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ನಿದಾಘೇನ ಪ್ರಣಿಪಾತಪುರಃಸರಂ।
ಪೂಜಿತಃ ಪರಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಇಚ್ಛಾತಃ ಪ್ರಯಯಾವೃಭುಃ ॥ **36** ॥ 762

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಪಂಚದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಷೋಡಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ಋಭುರ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರೇ ತು ಸಮತೀತೇ ನರೇಶ್ವರ।
ನಿದಾಘಜ್ಞಾನದಾನಾಯ ತದೇವ ನಗರಂ ಯಯೌ ॥ **1** ॥ 763

ನಗರಸ್ಯ ಬಹಿಃ ಸೋಽಥ ನಿದಾಘಂ ದದೃಶೇ ಮುನಿಃ।
ಮಹಾಬಲಪರೀವಾರೇ ಪುರಂ ವಿಶತಿ ಪಾರ್ಥಿವೇ ॥ **2** ॥ 764

ದೂರೇ ಸ್ಥಿತಂ ಮಹಾಭಾಗಂ ಜನಸಮ್ಮರ್ದವರ್ಜಕಂ।
ಕ್ಷುತ್ಕಾಮಕಂಠಮಾಯಾಂತಮರಣ್ಯಾತ್ಸಮಿತ್ಕುಶಂ ॥ **3** ॥ 765

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿದಾಘಂ ಸ ಋಭುರುಪಗಮ್ಯಾಭಿವಾದ್ಯ ಚ।
ಉವಾಚ ಕಸ್ಮಾದೇಕಾಂತೇ ಸ್ಥೀಯತೇ ಭವತಾ ದ್ವಿಜ ॥ **4** ॥ 766

ನಿದಾಘ ಉವಾಚ

ಭೋ ವಿಪ್ರ ಜನಸಮ್ಮರ್ದೋ ಮಹಾನೇಷ ನರೇಶ್ವರಃ।
ಪ್ರವಿವಿಕ್ಷುಃ ಪುರಂ ರಮ್ಯಂ ತೇನಾತ್ರ ಸ್ಥೀಯತೇ ಮಯಾ ॥ **5** ॥ 767

ಋಭುರುವಾಚ

ನರಾಧಿಪೋಽತ್ರ ಕತಮಃ ಕತಮಶ್ಚೇತರೋ ಜನಃ।
ಕಥ್ಯತಾಂ ಮೇ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ತ್ವಮಭಿಜ್ಞೋ ಮತೋ ಮಮ ॥ **6** ॥ 768

ನಿದಾಘ ಉವಾಚ

ಯೋಽಯಂ ಗಜೇಂದ್ರಮುನ್ಮತ್ತಮದ್ರಿಶೃಂಗಸಮುಚ್ಛ್ರಿತಂ।
ಅಧಿರೂಢೋ ನರೇಂದ್ರೋಽಯಂ ಪರಿಲೋಕಸ್ತಥೇತರಃ ॥ **7** ॥ 769

ಋಭುರುವಾಚ

ಏತೌ ಹಿ ಗಜರಾಜಾನೌ ಯುಗಪದ್ದರ್ಶಿತೌ ಮಮ।
ಭವತಾ ನ ವಿಶೇಷೇಣ ಪೃಥಕ್ಚಿಹ್ನೋಪಲಕ್ಷಣೌ ॥ **8** ॥ 770

ತತ್ಕಥ್ಯತಾಂ ಮಹಾಭಾಗ ವಿಶೇಷೋ ಭವತಾನಯೋಃ।
ಜ್ಞಾತುಮಿಚ್ಛಾಮ್ಯಹಂ ಕೋಽತ್ರ ಗಜಃ ಕೋ ವಾ ನರಾಧಿಪಃ ॥ **9** ॥ 771

ನಿದಾಘ ಉವಾಚ

ಗಜೋ ಯೋಽಯಮಧೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನುಪರ್ಯಸ್ಯೈಷ ಭೂಪತಿಃ।
ವಾಹ್ಯವಾಹಕಸಂಬಂಧಂ ಕೋ ನ ಜಾನಾತಿ ವೈ ದ್ವಿಜ ॥ **10** ॥ 772

ಋಭುರುವಾಚ

ಜಾನಾಮ್ಯಹಂ ಯಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಂಸ್ತಥಾ ಮಾಮವಬೋಧಯ।
ಅಧಃ ಶಬ್ದನಿಗದ್ಯಂ ಹಿ ಕಿಂ ಚೋರ್ದ್ವಮಭಿಧೀಯತೇ ॥ **11** ॥ 773

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಸಹಸಾರುಹ್ಯ ನಿದಾಘಃ ಪ್ರಾಹ ತಮೃಭುಂ।
ಶ್ರೂಯತಾಂ ಕಥಯಾಮ್ಯೇಷ ಯನ್ಮಾಂ ತ್ವಂ ಪರಿಪೃಚ್ಛಸಿ ॥ **12** ॥ 774

ಉಪರ್ಯಹಂ ಯಥಾ ರಾಜಾ ತ್ವಮಧಃ ಕುಂಜರೋ ಯಥಾ।
ಅವಬೋಧಾಯ ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಂದೃಷ್ಟಾಂತೋ ದರ್ಶಿತೋ ಮಯಾ ॥ **13** ॥ 775

ಋಭುರುವಾಚ

ತ್ವಂ ರಾಜೇವ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ಥಿತೋಽಹಂ ಗಜವದ್ಯದಿ।
ತದೇತತ್ತ್ವಂ ಸಮಾಚಕ್ಷ್ವ ಕತಮಸ್ತ್ವಮಹಂ ತಥಾ ॥ **14** ॥ 776

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಸತ್ವರಂ ತಸ್ಯ ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ಚರಣಾವುಭೌ।
ನಿದಾಘಸ್ತ್ವಾಹ ಭಗವಾನಾಚಾರ್ಯಸ್ತ್ವಮೃಭುರ್ಭವಂ ॥ **15** ॥ 777

ನಾನ್ಯಸ್ಯಾದ್ವೈತಸಂಸ್ಕಾರಸಂಸ್ಕೃತಂ ಮಾನಸಂ ತಥಾ।
ಯಥಾಚಾರ್ಯಸ್ಯ ತೇನ ತ್ವಾಂ ಮನ್ಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತಮಹಂ ಗುರುಂ ॥ **16** ॥ 778

ಋಭುರುವಾಚ

ತವೋಪದೇಶದಾನಾಯ ಪೂರ್ವಶುಶ್ರೂಷಣಾದೃತಃ।
ಗುರುಸ್ನೇಹಾದೃಭುರ್ನಾಮ ನಿದಾಘ ಸಮುಪಾಗತಃ ॥ **17** ॥ 779

ತದೇತದುಪದಿಷ್ಟಂ ತೇ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ಮಹಾಮತೇ।
ಪರಮಾರ್ಥಸಾರಭೂತಂ ಯತ್ತದದ್ವೈತಮಶೇಷತಃ ॥ **18** ॥ 780

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಉವಾಚ

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಯಯೌ ವಿದ್ವಾನ್ನಿದಾಘಂ ಸ ಋಭುರ್ಗುರುಃ।
ನಿದಾಘೋಽಪ್ಯುಪದೇಶೇನ ತೇನಾದ್ವೈತಪರೋಽಭವತ್ ॥ **19** ॥ 781

ಸರ್ವಭೂತಾನ್ಯಭೇದೇನ ದದೃಶೇ ಸ ತದಾತ್ಮನಃ।
ಯಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಪರೋ ಮುಕ್ತಿಮವಾಪ ಪರಮಾಂ ದ್ವಿಜಃ ॥ **20** ॥ 782

ತಥಾ ತ್ವಮಪಿ ಧರ್ಮಜ್ಞ ತುಲ್ಯಾತ್ಮರಿಪುಬಾಂಧವಃ।
ಭವ ಸರ್ವಗತಂ ಜಾನನ್ನಾತ್ಮಾನಮವನೀಪತೇ ॥ **21** ॥ 783

ಸಿತನೀಲಾದಿಭೇದೇನ ಯಥೈಕಂ ದೃಶ್ಯತೇ ನಭಃ।
ಭ್ರಾಂತಿದೃಷ್ಟಿಭಿರಾತ್ಮಾಪಿ ತಥೈಕಃ ಸನ್ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್ ॥ **22** ॥ 784

ಏಕಃ ಸಮಸ್ತಂ ಯದಿಹಾಸ್ತಿ ಕಿಂಚಿ -
ತ್ತದಚ್ಯುತೋ ನಾಸ್ತಿ ಪರಂ ತತೋಽನ್ಯತ್।

ಸೋಽಹಂ ಸ ಚ ತ್ವಂ ಸ ಚ ಸರ್ವಮೇತ -
ದಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಂ ತ್ಯಜ ಭೇದಮೋಹಂ ॥ **23** ॥ 785

ಶ್ರೀಪರಾಶರ ಉವಾಚ

ಇತೀರಿತಸ್ತೇನ ಸ ರಾಜವರ್ಯ -
ಸ್ತತ್ಯಾಜ ಭೇದಂ ಪರಮಾರ್ಥದೃಷ್ಟಿಃ ।
ಸ ಚಾಪಿ ಜಾತಿಸ್ಮರಣಾಪ್ತಬೋಧ -
ಸ್ತತ್ರೈವ ಜನ್ಮನ್ಯಪವರ್ಗಮಾಪ ॥ **24** ॥ 786

ಇತಿ ಭರತನರೇಂದ್ರಸಾರವೃತ್ತಂ
ಕಥಯತಿ ಯಶ್ಚ ಶೃಣೋತಿ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಃ ।
ಸ ವಿಮಲಮತಿರೇತಿ ನಾತ್ಮಮೋಹಂ
ಭವತಿ ಚ ಸಂಸರಣೇಷು ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯಃ ॥ **25** ॥ 787

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ ದ್ವಿತೀಯೇಂಽಶೇ ಷೋಡಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥